

Guia del professor

1
batxillerat

Valencià

Llengua i Literatura

Coordinació: Miquel Salvo
Clara Gil
Joan Giralt
Miquel Salvo
Alícia Sorlí

Guia del professor

batxillerat 1

Valencià

Llengua i Literatura

Clara Gil
Joan Giralt
Miquel Salvo
Alicia Sorlí

Coordinació: Miquel Salvo

Valencià Llengua i Literatura

1 batxillerat

©ÉS PROPIETAT

Clara Gil

Joan Giralt

Miquel Salvo

Alicia Sorlí

Editorial ECIR, S.A.

Disseny d'interior: Disseny gràfic ECIR

Edición: Editorial ECIR

Impressió: Indústries gràfiques Ecir (IGE)

Il·lustracions: Disseny gràfic ECIR

Disseny i il·lustració coberta: Valverde i Iborra / Disseny gràfic ECIR

Dipòsit legal: V-3382-2008

I.S.B.N.: 978-84-9826-431-9

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

Índex interactiu. Situar el cursor sobre el tema al que es desitja anar i fer clic.

Justificació didàctica del nostre projecte	4	Solucions de les activitats	24
Criteris metodològics i atenció a la diversitat	4	Unitat 4:	31
Temporalització	5	Continguts	31
1a opció	5	Objectius específics:	31
2a opció	6	Criteris d'avaluació	31
3a opció	6	Solucions de les activitats	32
El material de l'alumne:	6	Unitat 5:	37
El cd d'àudio	6	Continguts	37
El llibre de text:	7	Objectius específics:	37
Discurs	8	Criteris d'avaluació	37
Estudi de la llengua	9	Solucions de les activitats	38
Dialectologia, Sociolingüística i Història de la llengua	9	Unitat 6:	46
Tècniques d'estudi / Comentari de textos	10	Continguts	46
Literatura	10	Objectius específics:	46
Bibliografia	10	Criteris d'avaluació	46
Unitat 1:	11	Solucions de les activitats	47
Continguts	11	Unitat 7:	53
Objectius específics:	11	Continguts	53
Criteris d'avaluació	11	Objectius específics:	53
Solucions de les activitats	12	Criteris d'avaluació	53
Unitat 2:	19	Solucions de les activitats	54
Continguts	19	Unitat 8:	58
Objectius específics:	19	Continguts	58
Criteris d'avaluació	19	Objectius específics:	58
Solucions de les activitats	20	Criteris d'avaluació	58
Unitat 3:	24	Solucions de les activitats	59
Continguts	24	Unitat 9:	64
Objectius específics:	24	Continguts	64
Criteris d'avaluació	24	Objectius específics:	64
		Criteris d'avaluació	64
		Solucions de les activitats	64
		Apèndix	70

INTRODUCCIÓ

JUSTIFICACIÓ DIDÀCTICA DEL NOSTRE PROJECTE

El nostre projecte segueix les indicacions del decret 102/2008, d'11 de juliol, del Consell, pel qual s'establix el currículum del batxillerat en la Comunitat Valenciana.

És per això que la nostra proposta té molt en compte dos objectius primordials de l'ensenyament de Llengua i Literatura com són: l'ampliació de la competència comunicativa en valencià i el desenvolupament de la capacitat de comprensió de textos literaris. Amb els textos i les activitats que proposem intentem contribuir:

- Al desenvolupament del raonament lògic de l'alumnat: volem que adquirisca nous coneixements i que aprofundisca en altres ja treballats amb anterioritat d'una manera activa. Ara tenen més capacitat de reflexió d'abstracció i poden relacionar diversos conceptes amb més facilitat. Ens interessa que "entenguen" el que treballen a l'aula i el que estudien a casa. És per això que el treball sobre els procediments és l'eix del nostre projecte.
- A l'adquisició de nous sabers a través de l'accés a documentació molt diversa (textos literaris de totes les èpoques treballades, cançons d'estils molt variats de tot el domini lingüístic, lleis, articles d'opinió, material gràfic, textos literaris actuals...)
- A l'educació de la sensibilitat artística. Convidem l'alumnat a reflexionar sobre qüestions que poden sentir pròximes a partir del material proposat. Intentem així apropar més la literatura als joves d'una manera que els pot semblar més lògica i acostada a la seua realitat, punt essencial per començar a gaudir de la lectura.
- A l'anàlisi i a la valoració crítica de la realitat: a l'apartat de Literatura, al de comentari de textos, al del discurs, al de sociolingüística, dialectologia i història de la llengua també convidem l'alumnat a reflexionar de manera activa sobre els conceptes teòrics exposats. En moltes ocasions són ells i elles els qui han d'arribar a una conclusió; els proposem diversos debats a l'aula o la confecció de textos argumentatius sobre molts temes que poden ser del seu interès.

En la nostra proposta atenem l'aprenentatge de la producció oral i escrita de les formes convencionals del discurs acadèmic (monografies, assajos, textos literaris, discursos, debats...) i dels esquemes textuais que predominen en aquests gèneres discursius a través de l'anàlisi i de la interpretació de diversos textos. Convidem l'alumnat a la reflexió en diverses ocasions i l'incitem al debat a l'aula i a la producció de textos que plasmen els seus pensaments. Al llarg del llibre, l'alumnat podrà millorar la seua producció oral i escrita de discursos, fent ús, sobretot, de la varietat estàndard de la llengua, i posarà a la pràctica l'aprenentatge de les propietats textuais, tan important en l'àmbit acadèmic.

CRITERIS METODOLÒGICS I ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

Només podem reconèixer l'assoliment dels diversos elements d'una llengua si fem ús d'ella. Així doncs, creiem que l'objectiu principal de l'aprenentatge d'una llengua no ha de ser la successió de diversos coneixements teòrics, sinó l'aplicació que se'n faça. L'alumnat ha d'aprendre a expressar-se en valencià i ha de saber fer ús de la llengua en la diversitat de contextos en què es puga trobar.

Hem intentat que la metodologia del nostre projecte partisca de situacions reals: l'alumnat ha d'expressar-se, ha de reflexionar sobre aspectes de la humanitat que el facen créixer i ha d'analitzar textos amb els quals puga entendre millor el món en què viu.

L'alumnat ja ha après uns coneixements en les etapes educatives anteriors que són la base amb què començarà a adquirir-ne de nous, tot i que també és un bon moment per aprofundir en qüestions que no hagen assolit plenament i que els seran útils en la nova etapa educativa. Això ho hem tingut molt en compte, sobretot als blocs d'*Estudi de la llengua* i del *Discurs*.

Com ja hem dit més amunt, en aquest punt de la formació acadèmica, l'alumnat assoleix un major grau d'abstracció i de capacitat per a relacionar conceptes. Per això és un bon moment per introduir canvis en la metodologia emprada a l'aula: els alumnes i les alumnes poden aconseguir un grau més profund dels coneixements lingüístics i literaris. Hem volgut tenir en compte aquest fet en la nostre projecte educatiu. És

per això que intentem que siga l'alumnat qui arribe a la comprensió de les normes o de les idees exposades en la part teòrica, fent-lo subjecte actiu del seu procés d'aprenentatge.

Eixa és la nostra proposta, però, en realitat, és el professor o la professora qui pot aconseguir transformar l'alumne en eixe subjecte actiu de què parlem. Així doncs, considerem convenient abandonar la concepció del professor que aboca els seus coneixements a l'aula, tot esperant que l'alumnat memoritze dades.

Són molts els factors que intervenen en el procés d'aprenentatge de l'alumne. Cada persona té una capacitat de comprensió, uns interessos, una motivació diferents. I per això no ens sembla convenient un mètode en què l'alumnat només siga un objecte passiu que s'ompliga amb els conceptes que el professor explica a l'aula o els que estudia al llibre. Ja hem dit anteriorment que l'eix del nostre projecte són els procediments, però també ens ocupa treballar les actituds: ens agradaria col·laborar en la transformació de l'alumnat en protagonista del seu procés d'aprenentatge. El professorat, això sí, l'ha d'ajudar en eixe procés, no només transmetent els conceptes del currículum, sinó tenint en compte les circumstàncies particulars de cada individu i allò que més pot ajudar-lo a l'assoliment d'un grau de maduresa que li permeta travessar de manera satisfactòria aquesta nova etapa educativa.

Hem intentat que el nostre projecte siga realista:

- Coneixem la realitat de l'alumnat i sabem que és convenient un repàs d'aspectes treballats en les etapes anteriors però no assolits plenament en molts casos.
- Volem que siga un llibre que es puga treballar en la seua totalitat. Per això hem fet un treball de síntesi: hem treballat d'una manera senzilla i motivadora els aspectes que considerem essencials, sense deixar de banda cap contingut del currículum.
- No hem volgut oblidar conceptes que l'alumnat pot necessitar per desenvolupar-se amb desimboltura en el Batxillerat: parlem, sobretot, del bloc de *Sociolingüística, Dialectologia i Història de la llengua*, amb el qual també ens interessa molt treballar objectius que considerem tan importants com ara la valoració positiva de la realitat plurilingüe en què vivim i del procés de normalització del valencià, el respecte envers la llengua i cultura autòctones, envers altres llengües i les diverses varietats i modalitats de la nostra i envers els seus parlants. És per això que hem triat d'una manera molt conscient els materials del nostre projecte i hem volgut donar

amb ells una visió de tot el nostre domini lingüístic i col·laborar així a la desaparició de determinats prejudicis lingüístics molt vius encara en la nostra societat.

- Donem a l'alumnat, a més, l'oportunitat d'iniciar-se, si encara no ho ha fet, en el món de les tècniques d'estudi, aspecte tan important en la formació acadèmica.

Fins ací, la presentació del objectius educatius i metodològics del nostre projecte. Ja hem comentat anteriorment que és el professor o la professora qui, a més de transmetre els continguts curriculars, ha d'acompanyar l'alumnat en el seu procés d'aprenentatge. Això també suposa fer suggeriments a cada alumne i alumna, tenint en compte la disposició a aprendre de cada persona, la capacitat, els interessos, la motivació i els coneixements adquirits amb anterioritat.

TEMPORALITZACIÓ

Ha de ser el professor o professora qui decidisca, tot depenent de les circumstàncies del seu alumnat i del centre en què treballa, com ha de desenvolupar els continguts, quina part del calendari escolar ha de dedicar al treball de cada aspecte, quin ordre considera convenient per tal d'aconseguir l'assoliment dels objectius del curs. És per això que hem preferit donar diverses opcions de temporalització i indicar algunes particularitats de cadascuna, tot i que la decisió final és de qui coneix la realitat de l'aula. És possible que considere convenient treballar amb el llibre d'una manera diferent a les presentades per nosaltres en aquest punt; potser considere interessant seguir algunes indicacions en determinats moments del curs i no fer-ho en altres ocasions.

Així doncs, expliquem ara tres possibilitats de temporalització. Presentem en primer terme l'opció que ens sembla més interessant, però insistim en el fet que cadascú ha de treballar els continguts amb el seu alumnat de la manera que considere oportuna segons la seua realitat.

1a OPCIO

- **1r trimestre:** l'alumnat treballa, tant a l'aula com a casa, aspectes que han vist anteriorment. Ens referim a tot el bloc d'**Estudi de la llengua** i al del **Discurs** de les sis primeres unitats. També és bon moment perquè els alumnes lligen les **Tècniques d'estudi**, realitzen les activitats proposades i presenten a l'aula els dubtes que els planteja aquesta qüestió i així tractar amb cadascú el que li convinga per tal de millorar el seu rendiment acadèmic. Potser fóra convenient escoltar a l'au-

la la cançó que enceta un dels dos subapartats (*Ortografia* o *Gramàtica*) i començar-hi les activitats. Recordem que en determinades ocasions hem intentat que l'alumnat segueixca un raonament que el conduísca a la comprensió de les regles ortogràfiques o gramaticals. És per això que el professorat ha de veure quan és preferible un recolzament a l'aula que facilite eixe procés a l'alumnat o quan és convenient una explicació teòrica prèvia a les activitats. Nosaltres veiem molt interessant que l'alumne siga part activa del seu procés d'aprenentatge; per això aconsellem el recolzament en totes les ocasions en què hi haja oportunitat.

- **2n trimestre:** acabem l'apartat del *Discurs*: es tracta de les tres últimes unitats, en què tenim l'oportunitat de treballar, una a una, les propietats textuais: la coherència, la cohesió i l'adequació. Quan l'alumnat haja assolit els coneixements pel que fa a les propietats textuais, tindrà més ferramentes per endinsar-se en la tècnica del comentari de text. Per tant, després de veure els apartats del *Discurs* de les unitats, 7, 8 i 9, considerem oportú veure les explicacions teòriques del *Comentari de text* i posar a la pràctica els coneixements apresos amb les activitats proposades. Arribats en aquest punt, és bon moment per tal de començar amb la *Literatura*: en la segona avaluació podem treballar el bloc de *Literatura* de les quatre primeres unitats.
- **3r trimestre:** continuem ara amb la *Literatura*, des de la unitat 5 a la 9. No es tracta només de donar a l'alumnat un grapat de dades que han de memoritzar. Recordem que, a més del context teòric i de l'estudi dels autors i autores essencials de cada època, proposem un grapat de textos i d'activitats, a partir dels quals oferim a l'alumnat la possibilitat de reflexionar sobre determinats temes que poden ser del seu interès; a més, les propostes són diverses: bé poden ajudar a l'ús oral de la llengua a l'aula, bé poden afavorir la millora de les tècniques de redacció. Per finalitzar, les darreres setmanes del curs considerem molt important treballar els continguts del bloc de *Dialectologia, Sociolingüística i Història de la llengua*. S'hi tracten aspectes que l'alumnat ha de conèixer per introduir-se de manera satisfactòria en el següent curs. La comprensió dels conceptes treballats en aquest apartat els ajudarà a entendre d'una manera més madura textos que treballaran en un futur. Pel que fa a la *Dialectologia*, potser fóra convenient tractar-la en la primera avaluació, ja que determinades cançons del llibre poden despertar la curiositat de part

de l'alumnat, o bé fer l'explicació de determinats conceptes si l'alumnat ho demana abans de l'última avaluació o si el professor o la professora ho troben oportú.

Ja hem comentat que aquesta és la temporalització que considerem més convenient. S'hi treballen els aspectes de cada apartat seguint la coherència temàtica interna que presenten, i es tracten de manera lligada. Aquesta temporalització també afavoreix la comprensió dels conceptes per part de l'alumnat. Els pot resultar molt més pràctic, per exemple, aprendre la tècnica de comentari de text si abans han treballat les propietats textuais; podran comprendre més fàcilment els conceptes de l'apartat de *Sociolingüística i Història de la llengua* si han entès moltes de les qüestions treballades en el context històric de l'apartat de *Literatura*; tindrà més sentit començar a redactar textos quan hagen revisat els punts tractats en l'apartat d' *Estudi de la llengua*.

2a OPCIÓ

Tres unitats per trimestre: a cada unitat es pot dedicar aproximadament, entre 11 i 13 sessions. Cada professor/a haurà de triar, segons l'alumnat amb qui trebal·le, en quins aspectes de cada unitat ha d'aprofundir i insistir més. En un principi, aquesta manera de treballar el llibre, pot semblar més ordenada. Cal tenir en compte, però, que així no s'aprofita la coherència interna de cada apartat i diversos aspectes de la matèria es presenten a l'alumnat de manera deslligada, cosa que els pot fer perdre el fil dels continguts amb més facilitat.

3a OPCIÓ

També tres unitats per trimestre, però treballades per apartats, i no seguint l'ordre en què els continguts es presenten al llibre: és a dir, primer es dedica un temps a veure l'apartat d' *Estudi de la llengua* de les tres unitats, després el del *Discurs* – també de les tres unitats–; posteriorment, el de *Literatura* i el de *Dialectologia, Sociolingüística i Història de la llengua*, sense oblidar treballar, com cada professor/a considere convenient, les *Tècniques d'estudi i Comentari de text*. Els desavantatges que hem comentat en la segona opció es minimitzen en aquesta tercera, ja que, en certa manera, cada bloc de tres unitats, també presenta una coherència interna en molts casos que pot afavorir l'aprenentatge.

EL MATERIAL DE L'ALUMNE EL CD D'ÀUDIO

Es tracta d'un CD amb 19 cançons i un fragment del "Petit príncep" llegit en diversos dialectes de la nostra llengua. Amb

aquest material d'àudio l'alumnat realitzarà diverses activitats. El llibre indica amb una icona els exercicis per als quals cal escoltar el CD. Amb aquest material hem volgut donar a conèixer als nostres adolescents, mentre treballen aspectes del currículum oficial, diversos grups i cantants de tot el nostre domini lingüístic, aspecte que considerem interessant en el cas d'una llengua i d'una cultura minoritzades com les nostres.

EL LLIBRE DE TEXT

ESTRUCTURA

- Als primers fulls l'alumnat trobarà la presentació del llibre amb les seccions "Les nostres activitats" i "Et presentem el llibre", amb les quals es familiaritzarà d'una manera senzilla amb el llibre de text: coneixerà les icones que apareixen a les seues pàgines i l'estructura de les unitats.
- Al final del llibre hi ha l'apèndix. L'alumne és informat a l'índex de què hi pot trobar. Insistim en el fet que, a més de quadres de verbs, de fonemes, de pronoms i determinants, hi ha un conjunt d'activitats amb les quals treballar la sintaxi, a més de la teoria sobre aquest aspecte i sobre el llenguatge poètic. El repàs de sintaxi (els components de les oracions simples i les seues funcions i una explicació breu de l'oració composta) pot ser útil quan es tracten els pronoms febles i els relatius.
- Cada unitat té, a més del quadre introductori en què es presenta a l'alumne els aspectes que hi treballarà, els següents apartats:
 - **El discurs:** repassem aspectes ja tractats en cursos anteriors, tot i que aprofundim més i en presentem de nous. L'apartat s'enceta amb una explicació teòrica; després hi ha un text a partir del qual l'alumnat pot observar i entendre millor, amb les indicacions exposades en quadres al marge, els aspectes tractats anteriorment; finalment, són ells i elles els qui, amb les activitats proposades, treballen de manera pràctica els conceptes exposats a l'aula.
 - **Estudi de la llengua: ortografia i gramàtica:** tornem a tractar aspectes treballats a l'ESO. A qui els haja assolit, li servirà com a repàs. Per a qui no, suposa una altra oportunitat per a reflexionar, ara que són una mica més adults i que tenen més capacitat d'abstracció i més facilitat per a relacionar conceptes, sobre les normes, amb activitats i exercicis que els faran entendre el seu funcionament. Un dels dos subapartats (ortografia o gramàtica) s'encetarà

amb una cançó i la presentació de qui la interprete. Posteriorment, alguna de les activitats proposades a l'apartat utilitzarà la lletra per tal de treballar l'aspecte tractat a la unitat.

No oblidem la relació d'aquest bloc amb el del *Discurs* i amb el de *Comentari de text*, ja que l'activitat gramatical és un component dels processos de comprensió i de producció de textos i contribueix al desenvolupament d'aquestes capacitats.

- **Dialectologia, sociolingüística i història de la llengua.** Cal aproximar i fer entenedors a l'alumnat conceptes que els endinsen en la realitat de la nostra llengua i de la nostra societat i que els donen ferramentes útils per a entendre diversos textos que coneixeran i treballaran durant aquest curs i en 2n de Batxillerat.

Hi treballem:

- Història de la llengua a les unitats 1 i 2.
- Dialectologia a la 3 i a la 4
- Sociolingüística a les unitats 5, 6 i 7.

Presentem la teoria però també volem fer reflexionar l'alumnat sobre els diversos aspectes tractats a partir de materials diversos: cançons, poemes, textos de tot el domini lingüístic, lleis, articles d'opinió, material gràfic...

- **Tècniques d'estudi / Comentari de textos.** En certa manera el comentari de text també és una tècnica d'estudi: l'alumne reflexiona a partir d'un text proposat i hi aboca coneixements previs en el text que ha d'escriure tenint en compte les propietats textuals, treballades en l'apartat del discurs.

A les cinc primeres unitats presentem diverses tècniques d'estudi que poden ser ben útils al nostre alumnat en diverses assignatures. El rendiment acadèmic pot millorar amb el coneixement i la posada a la pràctica de diverses tècniques i estratègies per tal de seleccionar i d'elaborar la informació: esquemes, resums, fitxes...

També tractem les noves tecnologies i donem a l'alumnat consells per a organitzar-se el temps i l'espai.

A partir de la unitat set introduïm l'alumnat en la tècnica del comentari de text, després d'haver treballat diversos conceptes – en l'apartat del discurs, sobretot – que els facilitaran l'entrada en aquest nou món. Cal donar la importància que es mereix a aquest

punt del currículum, ja que es tracta d'una tècnica que utilitzaran en diverses assignatures de pes en el batxillerat, tant en primer com en segon: Valencià, Castellà, Filosofia i Ciutadania, Idioma estranger, Història. L'alumnat ha d'aprendre a construir els seus textos d'una manera clara i amb cert nivell de maduresa quan faça els seus comentaris.

L'estructura de l'apartat és la següent: una exposició clara i senzilla de la teoria; un text actual proposat i comentat (a les unitats 8 i 9), amb anotacions curtes als marges que serveixen d'exemple de la teoria explicada; un altre text amb un guió de comentari proposat pels autors i autores perquè l'alumnat pose a la pràctica els conceptes apresos.

- **Història de la literatura.** L'estudi del discurs literari ha de contribuir a l'ampliació de la competència comunicativa, ja que un objectiu bàsic d'aquesta etapa és l'ampliació de la competència literària entesa com la capacitat de llegir, analitzar i interpretar textos produïts amb intenció artística. Aquest objectiu implica consolidar l'hàbit de lectura, aprofundir en el coneixement de les convencions de la tradició literària, ampliar els sabers relatius al context cultural, ideològic i lingüístic en què s'han produït els textos literaris. Hem intentat tenir en compte aquests aspectes a l'hora de plantejar l'apartat de literatura, tant la part teòrica com la pràctica. Un aprenentatge de la Literatura ben conduït contribueix a l'autoconeixement, a la comprensió del comportament humà i a l'enriquiment cultural en diverses direccions, objectius formatius de l'etapa de batxillerat.

Així doncs, l'alumnat ha d'aconseguir un coneixement general de les principals manifestacions literàries en la nostra llengua i dels autors i autores més importants i una visió general de la història de la literatura, sempre lligada al context social.

És ben important també ajudar al gaudi de la literatura, tot i que, en ocasions, la complicació de la llengua (textos medievals i alguns en provençal) pot dificultar l'aconseguint d'aquest objectiu. És per això que afegim un glossari amb els mots i les expressions més allunyades del model de llengua actual.

Estructura de l'apartat:

a) Teoria:

- Marc històric en què té lloc el fet literari tractat a la unitat. Si agafem aquest apartat de cada

unitat i els unim veurem la coherència de continguts de manera explícita.

- Marc literari com a introducció dels autors i autores que s'estudiaran a la unitat.
- Autors i autores, les seues obres principals i les característiques més importants, sobretot aquelles que tenen relació amb la teoria explicada als punts anteriors.

b) Pràctica:

- Un primer text amb parts subratllades i comentaris explicatius breus als marges que fan referència a la teoria anterior i que en serveixen com a exemple.
- Text/os proposat/s amb qüestions que ha de respondre l'alumnat. Ajuden a l'assoliment i comprensió de la teoria.
- Un últim text que serveix per a la reflexió, oral o escrita, sobre qualsevol aspecte d'actualitat. L'objectiu és que l'alumnat s'adone que es pot reflexionar, a partir de textos de segles enrere, sobre qüestions que ens preocupen ara, ja que també preocupaven abans. El text va acompanyat d'una guia que ajuda a l'inici de debats, textos argumentatius, exposicions i altres classes de discursos per part de l'alumnat.

BIBLIOGRAFIA

DISCURS I COMENTARI DE TEXT

- CUENCA M. J. (1996), *Comentari de texts*. Picanya: Edicions del Bullent.
- CUENCA M. J. (1992), *Teories gramaticals i ensenyament de llengües*. València: Tàndem.
- BORDONS G., CASTELLÀ J. M., COSTA E. (1998), *La lingüística textual aplicada al comentari de textos*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona.
- DEVÍS A., SENDRA J. (2001), *Comentar textos*. València: Castellnou.
- JAKOBSON R. (1974), *Ensayos de lingüística general*. Barcelona: Ariel.
- SAUSSURE F. (1990), *Curs de lingüística general*. Barcelona: Edicions 62.
- SHANNON C. E., WEAVER W. (1981), *Teoría matemática de la comunicación*. Madrid: Forja.

- CUENCA M. J. (1992), *Teories gramaticals i ensenyament de llengües*. València: Tàndem.
- CASSANY D. (1992), *Descriure escriure. Com s'aprèn a escriure*. Barcelona: Empúries.
- TUSON J. (1994), *El llenguatge*. Barcelona: Empúries.
- CASTELLÀ, J. M. (1993), *De la frase al text. Un canvi de perspectiva en la visió del llenguatge*. Barcelona: Empúries.
- PAYRATÓ, L. (2003), *Pragmàtica, discurs i llengua oral. Introducció a l'anàlisi funcional de textos*. Barcelona: editorial UOC.
- FERRANDO, A. Et alii (1998), *Invitació a la llengua catalana*. València: publicacions de la Universitat.
- MACBRIDE J. (1988), *Un sólo mundo, voces múltiples*. Mèxic: Fondo de cultura econòmica.
- AADD, *Enciclopèdia de la llengua catalana*. Barcelona: ed. 62.

ESTUDI DE LA LLENGUA

DICCIONARIS I VOCABULARIS:

- *Diccionari Valencià*, Ed. Generalitat Valenciana.
- *Gran diccionari català-castellà/ castellà-català*, Enciclopèdia Catalana.

MATERIALS D'EXERCICIS

- *Pràctiques de llengua* (5 vols), València, Ed.Tàndem.
- BORRÀS, J.R. ET AL., *Quaderns d'exercicis autocorrectius*, vols 3-6, Ed.Eumo-Bullent, Vic-València, 1994.
- RUAIX, J., *Pràctiques 1/A, Pràctiques 1/B, Pràctiques 2/A, Pràctiques 2/B, Pràctiques 3/A, Pràctiques 3/B*, Ed.Ruaix, Barcelona.

MATERIAL DE CONSULTA BÀSICS

- *Diccionari ortogràfic i de pronúncia del valencià*, Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2006
- *Els verbs valencians*, Ed.Bromera, IIFV, Generalitat valenciana, 1995.
- *Gramàtica normativa valenciana*, Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2006.
- *Gramàtica Valenciana*, Ed.Bromera, IIFV, Generalitat valenciana, 1995.
- *Guia d'usos lingüístics. Aspectes gramaticals*, IIFV, 2002.
- RUAIX, J., *El català/1. Fonètica i ortografia*, Barcelona, 1987.

- RUAIX, J., *El català/2, Morfologia i sintaxi*, Barcelona, 1987.
- RUAIX J., *El català/3, Lèxic i estilística*, Barcelona, 1988.
- VALOR, E., *La flexió verbal*, Ed.3i4, València, 1993.

ENLLAÇOS D'INTERÉS:

- Acadèmia Valenciana de la Llengua: <http://www.avl.gva.es/>
- Institut d'Estudis Catalans: <http://pdl.iec.es/>
- Gran Diccionari de la Llengua Catalana: www.grec.net/home/cel/dicc.htm
- Traductor SALT: http://www.cult.gva.es/salt/salt_programes_salt2.htm
- Guia d'usos lingüístics: <http://www.ua.es/institutos/inst.filovalen/Guiausos.pdf>
- Junta Qualificadora de Coneixements de València: <http://www.cult.gva.es/jqcv/>
- Centre virtual de formació al ciutadà. Exercicis on-line de valencià: <http://www.cvfc.gva.es/>

HISTÒRIA DE LA LLENGUA, DIALECTOLOGIA I SOCIOLINGÜÍSTICA

- COROMINES, J., *El que s'ha de saber de la llengua catalana*, Moll.
- SANCHIS GUARNER, M., *La llengua dels valencians*, València: Tres i Quatre, 1972.
- VENY, J., *Els parlars catalans*, Palma de Mallorca: Editorial Moll,
- CUENCA, M.J., *El valencià és una llengua diferent?*, Col·lecció Arguments, 16, València: Tàndem Edicions, 2007.
- ESTEVE, A./ F. ESTEVE / M. TEODORO, *El nom, la unitat i la normalitat*, Barcelona: Observatori de la llengua catalana, 2005.
- NINYOLES, R. L., *Conflicte lingüístic valencià*, València, Tres i Quatre, 1969.
- PITARCH, V., *Control lingüístic o caos*, Alzira: Edicions Bromera, 1996.
- PONS, E. /F.X. VILA, *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004)*, Barcelona: Observatori de la llengua catalana.
- SARAGOSSÀ, A., *Passat, present i futur de les Normes Ortogràfiques de Castelló (1932)*, Biblioteca Josep Giner, 3, València: Editorial Saó, 1998.

- TUSÓN, J., *Mal de llengües. A l'entorn dels prejudicis lingüístics*, Barcelona, Empúries, 1988.
- TUSÓN, J., *Una imatge no val més que mil paraules*, Barcelona: Empúries

TÈCNiques D'ESTUDI

- DíEZ FERNÁNDEZ, E. *Aprender a estudiar. Cómo prevenir el fracaso escolar*, Publicaciones ICCE, 1998.
- PUIG, I., *Cómo aprender a estudiar*, Octaedro, 1992.
- CASSANY, D.; LUNA, M., SANZ, G., *Escriure. Per comunicar-me, per divertir-me, per estudiar. Expressió escrita 12/18. Volum I*, Cruïlla, edicions SM, 1989.
- VALLÉS ARANDIGA, A; YUSTE HERNANZ, C. *Ejercicios prácticos. Cómo estudiar/1*, CEPE SL, 2004.
- CAMBRA, T.; HUGUET, D; JUANOLA, D., *Saps com estudiar?*, Ajuntament de Sant Joan Despí.

LITERATURA

- A. MARCH: *Poesia*. Barcelona, Edicions 62 i "la Caixa", 1979.
- G. DE PRÓIXITA, A. FEBRER, M. DE GUALBES, J. DE SANT JORDI: *Obra lírica*. Barcelona, Edicions 62 i "la Caixa", 1982.
- J. MARTORELL: *Tirant lo Blanc*. Barcelona, Edicions 62 i "la Caixa", 1983.
- B. METGE: *Lo somni*. Barcelona, Edicions 62 i "la Caixa", 1980.
- JAUME I: *Crònica o Llibre dels Feits*. Barcelona, Edicions 62 i "la Caixa", 1982. VERDAGUER: *Canigó*. Barcelona, Edicions 62 i "la Caixa", 1980.
- N. OLLER: *La febre d'or*. Barcelona, Edicions 62 i "la Caixa", 1980.
- A. GUIMERÀ: *Teatre*. Barcelona, Edicions 62 i "la Caixa", 1979.
- J.M. CASTELLET, J. MOLAS: *Antologia general de la poesia catalana*. Barcelona, Edicions 62 i "la Caixa", 1979.
- M. DE RIQUER, A. COMAS: *Història de la literatura catalana. Vol. 1, 2 i 3*. Barcelona, Ariel, 1964.
- T. CANÓS, M. FERRER, J. GREGORI, X. LÓPEZ, I. PAYÀ: *Veles. València: llengua i literatura 1*. València, Castellnou, 2002.
- V. SALVADOR, V. ESCRIVÀ: *Invitació a la literatura catalana*. València, Gregal Llibres, 1986.

- *Poesia trobadoresca. Antologia*, a cura de Lola Badia, versions d'Alfred Badia, Les millors obres de la literatura universal 14, Barcelona: Edicions 62, 1982. Sisena edició: 1998.
- *Les Trobairitz. Poetes occitanes del segle XII*, estudi introductori de Magda Bogin, versions poètiques d'Alfred Badia, Col·lecció Clàssiques Catalanes 3-4, Barcelona: La Sal Edicions de les dones, 1983. Tercera edició, Barcelona: Horsori Editorial, 2006.
- *Teatre medieval i del renaixement*, a cura de Josep Masot i Muntaner, Les millors obres de la literatura universal 14, Barcelona: Edicions 62, 1983.
- MASSIP, Francesc, *Teatre religiós medieval als Països Catalans*, Monografies de teatre, 17, Barcelona: Institut del Teatre, Edicions 62, 1984.
- MASSIP, Francesc, *La Festa d'Elx i els misteris medievals europeus*, Alacant: Diputació d'Alacant, Ajuntament d'Elx, 1991.
- MASSIP, Francesc, *Història del teatre català, volum I Dels orígens a 1800*, Tarragona, Arola Editors, 2007.
- QUIRANTE, L./ E. RODRÍGUEZ / J.L. SIRERA, *Pràctiques escèniques de l'edat mitjana als segles d'or*, Col·lecció Educació. Sèrie Materials, 24, Universitat de València, 1999.
- ROMEU, Josep, *Teatre profà*, volums I i II, Barcelona: Editorial Barcino, 1962.
- ROMEU, Josep, *Teatre català antic*, volum III, Biblioteca de Cultura Catalana, 82, Barcelona: Curial, 1995.
- Bernat i Baldoví i el seu temps, *Miquel Nicolás (editor), Col·lecció Oberta, 83, València, Universitat de València, 2002*.
- ESCALANTE, E., *Les xiques de l'entresuelo. Tres forasters de Madrid*, Introducció de Lluís V. Aracil, València: Garbí, 1968.
- MIRA, J. F. (2002), *Sant Vicent Ferrer. Vida i llegenda d'un predicador*. Alzira: edicions Bromera.
- SANZ, V. (1996), *Cròniques perdudes*. Picanya: edicions del Bullent
- GARCIA GRAU, M. (2003), *El Papa maleït. Una intriga novel·lística sobre el Papa Luna*. Barcelona: editorial Planeta.
- RODOREDÀ, M. (1997), *La plaça del Diamant*. Alzira: edicions Bromera.
- PÉREZ MONTANER, J. (1996), *L'oblit*. Barcelona: edicions 62.

UNITAT 1

CONTINGUTS

- El discurs: els elements de la comunicació.
- Estudi de la llengua:
 - Ortografia: L'apòstrof. L'article personal. L'article neutre.
 - Gramàtica: les categories gramaticals. El nom i l'adjectiu. Gènere i nombre.
- Història de la llengua: La Romània: del llatí a les llengües romàniques.
- Tècniques d'estudi: tècniques d'estudi i èxit acadèmic.
- Història de la literatura: els comtats d'Occitània. Les primeres manifestacions literàries en la nostra llengua: segles XII i XIII. La poesia trobadoresca; joglars, trobadors i trobairitz.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Distingir i analitzar els elements que intervenen el qual-sevol procés comunicatiu.
- Conèixer els tipus de signes lingüístics i no lingüístics i les característiques.
- Distingir les relacions entre significant i significat: sinònimia, antonímia, homonímia, polisèmia, monosèmia, paronímia i hiperonímia.
- Usar correctament l'apòstrof.
- Conèixer els articles personals.
- Usar alternatives correctes al "lo" neutre, expressió no acceptada en el estàndard valencià.
- Consolidar els coneixements referents a les categories gramaticals, sobretot pel que fa al gènere i nombre de l'adjectiu i del substantiu.
- Conèixer l'origen de la nostra llengua i el seu procés de formació.
- Conèixer els elements constitutius del català.
- Aprendre la classificació de les llengües romàniques.
- Afavorir una actitud respectuosa envers altres llengües i els seus parlants.
- Conèixer la relació de les tècniques d'estudi i de l'organització del temps i del lloc d'estudi amb l'èxit acadèmic.

- Conèixer les característiques generals dels inicis de la literatura catalana.
- Conèixer les característiques generals de l'Edat Mitjana.
- Conèixer les primeres manifestacions literàries en la nostra llengua.
- Interpretar i valorar críticament els textos literaris d'aquesta època tenint en compte el seu context.
- Estudiar els conceptes, autors i textos més representatius de la poesia trobadoresca.
- Valorar les primeres mostres de literatura creades i interpretades per dones.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Analitzar els elements que intervenen en una situació comunicativa concreta.
- Conèixer les característiques del signe lingüístic.
- Distingir els diferents tipus de relacions entre significat i significant.
- Aplicar les regles d'apostrofació.
- Trobar fórmules correctes per no fer ús de "lo" neutre, no acceptat en l'estàndard de la llengua.
- Aplicar les normes explicades a la unitat pel que fa a la formació del femení i del plural en els substantius i adjectius.
- Demostrar que s'ha entés la relació del valencià amb la resta de llengües romàniques.
- Identificar els territoris en què es parlen les distintes llengües romàniques.
- Distingir les diferents llengües constitucionals d'Espanya, conèixer el seu origen i evolució i promoure'n el seu ús normalitzat en tots els àmbits.
- Comprendre l'origen i desenvolupament del valencià en la història i en el moment actual.
- Analitzar i valorar els textos escrits als segles XII i XIII tenint en compte la tradició cultural en què s'inscriuen, la seua estructura i els valors que transmeten.

SOLUCIONARI

Activitats pàgines 12 i 13

1. De les següents situacions comunicatives, indica si té més importància el llenguatge verbal, el no verbal o tots dos per igual. Justifica-ho:

- a) conversa telefònica: llenguatge verbal: només se senten les veus.
- b) interrogatori policial: llenguatge verbal i no verbal: importen les paraules de l'interrogat però també els gestos, que poden indicar si està nerviós, si vol dissimular...
- c) entrevista de treball: els dos: són molt importants tant les respostes de l'entrevistat com la seua acti-

tud (postura, gestos, to de veu...) En una entrevista de treball és molt important mostrar seguretat i bona imatge.

- d) relació amorosa: els dos i, en determinats moments, molt més el no verbal: mirades de complicitat, carícies, besos...
- e) acomiades des de l'andana a ton germà, que ja ha pujat al tren: el no verbal: si ton germà ja ha pujat al tren, no sentirà les teues paraules, però veurà els teus gestos.

2. Identifica els elements que intervenen en les següents situacions comunicatives:

	a) explicació del tema a l'alumnat	b) publicació d'un ban que prohibeix la venda ambulant	c) sol·licites a l'ajuntament un gual per al teu garatge	d) cartell de productes i preus d'un bar	e) escoltes a la ràdio que demà hi haurà vaga de transport públic
Emissor	Professor/a	Ajuntament	Tu	Propietaris bar	Empreses de transport i locutor
Receptor	Alumnes	Població i visitants	Ajuntament	Clients i curiosos	Oients de ràdio, usuaris o no.
Missatge	Elements comunicació	Prohibida la venda ambulant	Necessite un gual	Quant val cada producte	Vaga de transport públic
Referent	Comunicació	Venda ambulant	Gual	Productes del bar	Transport públic
Canal	Oral-auditiu-escrit	Oral-auditiu-escrit	Escrit	Escrit	Oral-auditiu
Codi	Valencià	Valencià	Valencià	Valencià- numèric	Valencià
Context	Dins una aula, setembre...	Mig matí, entre sorolls de la ciutat (oral, per megafonia)/ qualsevol moment del dia, al carrer... (escrit)	Oficina de l'ajuntament qualsevol dia	Dins el bar (soroll, fum...) o a les portes (carrer...)	Qualsevol hora de notícies, a l'empresa, al cotxe...

3. Escriu un exemple de soroll i un de redundància per a cada situació anterior.

Resposta oberta. Exemples:

- a) alumne que interromp / alarma d'incendi (soroll)
repetició de l'explicació mitjançant un esquema, un resum... (redundància)

4. Classifica els signes que et presentem a continuació segons el criteri de Peirce. Justifica-ho:

- bandera: símbol
- postal: icona
- stop: símbol
- xiquet plorant: indicatiu
- cel rogenc: indicatiu de pluja o vent

5. Viatjant per l'autopista, quins tipus de signes et pots trobar? Explica-ho amb exemples.

- Resposta oberta

6. Explica quina relació s'estableix entre les parelles de paraules següents:

- a) sa-malalt: antonímia polar-lèxica
- b) alt-baix: antonímia gradual
- c) rentaplats-electrodomèstic: hiponímia-hiperonímia
- d) donar-rebre: antonímia inversa-recíproca
- e) bellesa-vellesa: paronímia (si distingeixen pronúncia b/v) o homofonia (si no la distingeixen)
- f) prejudici-perjudici: paronímia
- g) espill-mirall: sinonímia (geosinònims)
- h) vol-vol: homonímia
- i) dents-dents: polisèmia
- j) sol-sol: homonímia
- k) sol-sòl: homofonia
- l) apreciar-detestar: antonímia polar
- m) endur-emportar: sinonímia

7. Escribe tres exemples que demostren l'arbitrarietat del signe lingüístic.

- Resposta oberta

- Si la paraula que determina comença per i, hi u, hu àtones: *la humanitat, la unitat, la ironia, la història*.
- Davant el nom de les lletres: *la a, la essa, la ema, la efa, la o*.
- Davant dels mots *ira, host, i una* (referida a l'hora: *la una del migdia*).
- Davant de les paraules començades pel prefix a-, ja que pot crear confusió: *la anormalitat, la anormal, la aconfessionalitat*.
- c. **La i el** no s'apostrofen quan la paraula que determinen comença per **i consonàntica**: *la iaia, la iarda, el ioga, el iogurt, el iaio*.

L'apòstrof en la preposició de

- **Regla general**: cal apostrofar la preposició **de** quan la paraula que va darrere comença per vocal o hac. Exemples: *d'huracà, d'home, d'aire, d'harmonia*.
- Excepcions. La preposició **de** no s'apostrofa:
 - Davant **i consonàntica**: *de iode*.
 - Davant el nom de les lletres: *de a, de e, de u, de hac, de erra*.
 - Davant de hac aspirada: *un grup de heavy*.
 - Davant els títols: *Quim Monzó és l'autor de "Uf, va dir ell"*

Activitats pàgina 15

1. Completa els espais buits que trobaràs a la teoria.

- **Regla general**: s'apostrofen si la paraula que determinen comença per vocal, hac o essa líquida. Exemples: *l'home, l'aigua, l'stop, l'stalinisme, l'hort, l'holocaust, l'oca, l'oració, l'11, l'ungla, l'umbracle*.

Excepcions:

- a. L'article **el** no s'apostrofa davant h aspirada: *el hall*.

NOTA: la hac de les paraules *handbol* i *hoquei* NO és aspirada, per tant aquests mots no serveixen com a exemple de cap cas. Cal fer distingir l'alumnat entre les paraules d'origen estranger que han valencianitzat la pronúncia, com *handbol* i *hoquei*, i altres que no ho han fet, com ara *haiku, hippy, hobby*.

- b. L'article **la** no s'apostrofa:

L'apòstrof en les contraccions de preposició i article

- Les contraccions *al, als, del, dels, pel, pels, cal, cals* no es contrauen si cal apostrofar: *ca l'avi, de l'home, a l'aire, per l'or*.

L'ARTICLE PERSONAL

- Les regles d'apostrofació pel que fa a l'article personal són les mateixes que per als articles *el, la*: *n'Aurèlia, en Jaume, en Pere, na Violant, n'Isaac, na Isabel*.

2. Busca una manera correcta d'escriure les següents expressions en negreta sense fer ús del lo.

- Pel que fa a Martí, de Martí...
- Motiu pel qual, raó per la qual...
- Potser, segurament

- El més interessant del cas, el millor del cas...
- La resta
- El mínim que pots fer
- A la babalà
- Això que em dius, el que em dius...
- El més bo
- A les meues coses, als meus assumptes...
- Tan prompte com puga, tan aviat com siga possible

Activitats pàgina 19

1. Escolta la cançó que enceta l'apartat de Gramàtica i extrau tots els substantius i adjectius que hi trobaràs. Escriu, sempre que pugues, el singular si el mot està en plural i al contrari. Fes el mateix amb el gènere. Segueix els exemples:

- SUBSTANTIUS. Record, records. Infantesa, infanteses. Vals, valsos. Fet, fets. Bombardeig, bombardejos. Solar, solars. Xiquets, xiquet, xiqueta, xiquetes. Cuixes, cuixa. Lliçons, lliçó. Anatomia, anatomies. Reis, rei, reina, reines. Orient, orientes. Llops, llop, lloba, llobes. esperits, esperit. Amor, amors. Cosa, coses. Pecat, pecats, floreta, floretes. Cap, caps. Mocador, mocadors. Coll, colls. Falde, falda. Cigarret, cigarrets. Riota, riotes. Mestra, mestre, mestres. Infants, infant, infanta, infantes. Homenatge, homenatges. Vents, vent. Record, records. Infantesa, infanteses.
- ADJECTIUS. Últim, últims, última, últimes. Boja, boig, bojos, boges. Apartat, apartada, apartats, apartades. Escabellonada, escabellonat, escabellonades, escabellonats, bonica, bonic, bonics, boniques. Preciosa, preciós, precioses, preciosos. Negre, negra, negres. Llargues, llarga, llargs, llargues. Grans, gran. Volguda, volgut, volgudes, volguts.

2. Escriu el femení dels següents mots i assenyala quin canvi ortogràfic es dona, a més del fet d'afegir la -a.

- Boja; lloba; esclava; blava; neboda; amiga; serva; russa; lletja; odontòloga.

3. En ocasions, a l'hora de formar el femení, no és fàcil saber si es duplica o no la essa del masculí. Escriu el femení de les següents paraules. Consulta, si et cal, el diccionari.

- Abadessa, baronessa, francesa, poetessa, gossa, grisa, comtessa, irlandesa, jutgessa, marquesa.

4. Classifica el femení dels següents mots, segons corresponga. Consulta, si et cal, el diccionari. Hi ha deu paraules que no podràs classificar en aquesta activitat i que hauràs d'utilitzar-les per a la següent.

- Paraules etimològicament diferents per al masculí i per al femení: oncle, cavall, marit, home.
- Paraules invariables: florista, trapezista, confident, vident, astronauta, contribuent.

5. Deu paraules de l'activitat anterior tenen significats diferents, segons vagen en masculí o en femení. Digues quines són i escriu oracions que ho demostren.

- Les paraules són: llum, pols, coma, salut, clau, capital, pudor, son, terra, vocal.

6. Escriu el plural d'aquestes paraules i assenyala quin canvi ortogràfic, a més del canvi de -a per -e i de l'afegiment de la essa s'ha produït en algun d'ells.

- Fosques, llengües (la dièresi), mancances, pluges, verdes, clares, foques, belles, platges, aigües (la dièresi), bodegues, races, boges, fiances, primes, terres, forces, cares.

7. Escriu el plural dels següents mots. Si dubtes a l'hora de duplicar o no la essa pots consultar el diccionari.

- Busos, barnussos, vernissos, casos, nassos, passos, gossos, cossos, rossos, pisos, russos, francesos, boirosos, reclusos, danesos.

Activitats pàgina 23

a. A partir del mapa de les llengües romàniques, elabora una llista dels territoris (país, regió...) on es parla cadascuna d'elles i l'estat al qual pertanyen en l'actualitat.

- Galaico-portugués: Gallec a Galícia, i Portugués a Portugal.
- Leonés: A Lleó dins de la Comunitat Autònoma de Castella-Lleó i a Astúries.
- Castellà: És la llengua oficial a tot l'estat espanyol.
- Aragonés: Els parlars aragonesos es conserven en algunes zones del nord d'Aragó.

- Català: A l'estat espanyol: a Catalunya, País Valencià, Illes Balears, i la Franja catalanoparlant d'Aragó; a l'estat francès: al Departament del Pirineus Orientals a la regió del Llenguadoc-Rosselló; a l'estat italià: a la ciutat de L'Alguer a l'illa de Sardenya; i al Principat d'Andorra, on és la llengua de l'estat.
- Occità: al sud de l'estat francès. És la varietat lingüística pròpia de més d'una trentena dels departaments meridionals, de l'Atlàntic a la Mediterrània, i dels Alps als Pirineus. A l'estat espanyol es parla a la Vall d'Aran on és llengua cooficial amb el català i l'espanyol.
- Franco-provençal: A les valls alpines d'Itàlia, Suïssa i França.
- Francès: A més de a l'estat francès, es parla també a Suïssa (la *Suisse Romande*), Bèlgica (*Valònia*), Luxemburg i Mònaco.
- Italià. A més de la República Italiana és parla a l'Estat Vaticà i a la República de San Marino. També a Suïssa, al cantó del Tessi i a quatre valls del cantó dels Grisons. A Còrsega (dins l'estat francès) es parla el cors, molt semblant als dialectes de la regió italiana de la Toscana.
- Sard: a l'illa de Sardenya a l'estat italià.
- Reto-romànic: A Suïssa i el nord d'Itàlia.
- Romanés: a Romania i a la República Moldava.

b. Després de llegir el quadre (b) que compara una mateixa paraula en distintes llengües romàniques, escriu la paraula corresponent en valencià. Quines divergències observes?

castellà	portugués	valencià	occità	francés	italià	romanés
comer	comer	menjar	manjar	manger	mangiare	a mânca
sobrinio	sobrinho	nebot	nebot	neveu	nipote	nepot
oreja	orelha	orella	aurelha	oreille	orecchio	orechi
ojo	olho	ull	uèlh	œil	occhio	ochi
padre	pai	pare	paire	père	padre	tată
piedra	pedra	pedra	pèira	pierre	pietra	piatră
lleno	cheio	ple	plen	plein	pieno	plin
señor	senhor	senyor	sénher	seigneur	signore	senior
hoja	folha	fulla	fuèlha	feuille	foglia	foaie
después	despois	després	après	après	dopo	după

c. Completa el quadre (c) amb les paraules valencianes i castellanes que falten.

castellà	Llatí vulgar H. Ulterior	Llatí vulgar H. Citerior	català
comer	comedere	manducare	menjar
miedo	metus	pavore	por
hablar	fabulare	parabolare	parlar
cama	cama	lectu	llit
querer	quarere	volere	voler
rogar	rogari	pregare	pregar
hervir	fervere	bullire	bullir
sobrinio	sobrinus	nepote	nebot

d. Llig el text de Joan Coromines i després agrupa les paraules del quadre (b) segons la semblança amb la nostra llengua.

- S'escriuen igual: **nebot** (occità), **pedra** (portugués)
- Sonen igual : **señor** (castellà), **senhor** (portugués), **orelha** (portugués)
- Sonen molt semblants la majoria de paraules occitanes: **manjar, aurelha, uèlh, paire, plen.**

Activitats pàgina 25

1. Escriu un text en què reflexiones sobre les qüestions plantejades a la pàgina anterior.

- Resposta oberta. A partir dels textos de l'alumnat podem reflexionar també de manera oral a l'aula.

2. Acompleix el lloc on estudies els consells donats en aquest full?

- Resposta oberta

3. Confecciona el teu horari tenint en compte les indicacions que et donem.

- Resposta oberta

Activitats pàgina 32

a. Després d'haver llegir el text (a), fragment d'un poema de Bernat de Ventadorn, contesta:

- Què li està dient el trobador a la dama? Que vol servir-la ja que està enamorat d'ella.
- Com és la relació que hi ha entre ells? No tenen una relació d'igualtat sinó que el trobador vol estar al seu servei sense esperar res a canvi.
- Si compares aquesta relació amb el món feudal, a què et recorda? A la relació senyor-vassall.

b. Compara el text (b) amb l'anterior.

- Trobes que hi ha diferència pel fet d'haver estat escrit per una dona? La composició va més enllà de la retòrica i els clíxés del vassallatge. Ací la pràctica del *trobar* no és un mitjà d'ascensió social o un divertiment prestigiós, com en el cas dels trobadors, sinó un mitjà d'expressió per a les dones, cultes i aristòcrates, en una societat que les exclou. És per això que és més directa, sensual i agosarada. Revela qüestions ben íntimes: comença amb una queixa

d'amor insatisfet i acaba amb una demanda plena de malenconia i desig.

- A qui s'adreça? A la primera estrofa s'adreça a un "tothom" genèric. Cal suposar però, que els textos de les *trobairitz* eren interpretats per altres (trobadors o joglars) en cercles cortesans restringits per evitar la gelosia dels marits.
- A la darrera estrofa s'adreça directament a un "bell amic": és el cavaller que l'ha servit i que té per amant.

c. Escolteu la peça sencera en la versió moderna cantada per Francesc Ribera "Titot".

- Quin fet es narra? Quin motiu mou el trobador a escriure el text?

El text fa referència a una trobada (una disputa bèl·lica) entre el marquès Ponç de Mataplana i Guillem de Berguedà, de la qual eixí malparat Mataplana.

El motiu del text és continuar fent cançons per desqualificar i desprestigiar el marquès de Mataplana, presentant-lo com un personatge còmic, ridícul, grotesc, covard, banyut i ple de defectes físics.

- A quin estil de trobar i a quin gènere pertany? És una mostra clara del *trobar leu* pel llenguatge clar i directe. Temàticament i formalment és un *serventès* perquè satiritza l'aspecte físic i la conducta del marquès de Mataplana.
- Extrau els trets que caracteritzen els personatges que apareixen.

– *Marquès de Mataplana:*

Humiliat i derrotat en combat d'honor ("us vaig fer passar vergonya i fatic")

Poca cura en la higiene corporal "*teniu tinya per omplir una bassa*"

Poc dotat per satisfer sexualment les dones ("*pels calçotets us tenen per pobric*")

Mentider i fanfarró ("*Mentint dient que al torneu vau atènyer/ el coratge de Rotllà*")

Defectes físics ("*una mà teniu malsana*")

Covard i banyut.

– *Guillem de Berguedà:*

Potència sexual ("*no pot viure (..)/ com jo sense amor un cop per setmana*")

Seductor ("*el qui banyes endossa*", "*el cortès amant que els marits empenya*")

Valor ("*no tem crit, lladruc ni udol de gossa*")

- A partir d'un personatge i un fet actuals, escriuiu una composició breu a la manera de Guillem de Berguedà. Resposta oberta.

d. Llig el text (d) i contesta les següents preguntes:

- Per quin motiu penses que el trobador compara aquests dos oficis?

Per a dignificar l'ofici de jogar. Un seguit de qualitats positives, que es deriven de la pràctica del jogar, són contraposades a les qualitats negatives de saig o botxí. Ara bé, també exposa ben explícitament que ell no és jogar. Intenta, doncs, establir una distància entre la pràctica del jogar i la del trobador que sovint es confon. La pràctica del trobar és més digna: una pràctica que duen a terme gent d'un estatus elevat, com ara el rei.

- Quins altres personatges apareixen? Com són representats?

El saig o botxí és presentat com un personatge ple de maldat i desitjos negatius, com a lladre, i un cert sadisme, ja que gaudeix del mal que fan els altres i de perseguir, acusar i castigar-los per tals motius.

El rei (Pere el Gran) que practica habitualment l'art de *trobar*.

Sobreprez és el senyal que correspon a la dama a qui ret vassallatge i que li confereix una qualitat positiva: sobre preu, excés de mèrit.

Cards: és l'emblema del llinatge dels Cardona, al qual pertany la dama.

e. Omple els buits d'aquesta cançó interpretada per Kiko Veneno mentre l'escoltes.

BALADA PER A UN TROBADOR

(Versió de Kiko Veneno dins Serrat...
eres único.)

Les **sabates** foradades
la roba plena de **pols**
i a la boca tremolosa
sempre porta un cant ben **dolç**.
I el país pel qual **camina**
no és altre que el seu **país**
i el **vi** que mulla sa gola
no és altre vi que el seu vi.

No era estrany en cap racó,
ja era vell el **trobador**.

I ha cantat per a **princeses**
en **lluents** i grans palaus,
ha saltat murs, ha **obert** portes
tancades amb doble **clau**.
Quan tenia la veu **clara**
com la pell dels seus **amors**
quan, a la nit, el tapaven
llençols **blancs** brodat amb flors.
No era estrany en cap racó,
ja era vell el **trobador**.

I avui ha canviat d'alcoves
i ara que ha **perdut** les claus,
una barraca de toves
li sembla tot un **palau**
on la seva cançó s'alça
per un **plat** i un **got** de vi
pastores i **taverneres**
són les seves **flors** de nit.

No era estrany en cap racó,
ja era vell el **trobador**.

I demà quan el **sol** surti
ha de seguir el seu **camí**
i arribarà en un altre poble
i se n'anirà d'allí.
Les sabates **foradades**,
la **roba** plena de pols
i a la **boca** tremolosa
s'endurà el seu **cant** ben dolç.
No era estrany en cap racó,
ja era vell el **trobador**.

f. Quin és el document més antic escrit en la nostra llengua?

- El text més antic que es coneix data del segle XII. És l'anomenat *Llibre jutge*, una traducció del text en llatí *Forum Iudicum* (recull de lleis visigòtiques del segle VII).
- No obstant, es coneix l'existència d'un poema de versos heptasíl·labs, *La cançó de Santa Fe*, datat per Martí de Riquer en la segona meitat del segle XI.

Aquest seria, per tant, el text més antic que coneixem en la nostra llengua si fóra cert que l'autor era català, cosa que no s'ha pogut demostrar.

REFLEXIONA, pàgina 33

- L'alumne ha d'escriure un resum ben estructurat, on demostre que ha entès el contingut del text (Guillem està enamorat d'una dama casada i ella el correspon. El marit, però, en assabentar-se'n, el mata i li arrenca el cap i el cor, el qual mana rostir per tal que la seua dona

se'l menje sense saber-ho. Quan acaba, Raimon de Castell Rossillon li ensenya el cap del difunt i li diu què s'ha menjat. Ella perd els sentits i quan torna en si es tira per la finestra).

Per últim feu una posada en comú de les obres literàries que coneixeu (també podeu esmentar pel·lícules) que tenen un final dramàtic o infeliç.

- Resposta lliure.

UNITAT 2

CONTINGUTS

- El discurs: Gèneres literaris. Funcions del llenguatge.
- Estudi de la llengua:
 - Ortografia: La separació sil·làbica: dígrafs; diftongs.
 - Gramàtica: Els determinants.
- Història de la llengua: El nom de la llengua.
- Tècniques d'estudi: Llegim. Subratllem.
- Història de la literatura: Sobirans de la corona d'Aragó fins al segle XVIII. Formació de la Corona. La prosa històrica: les quatre grans cròniques.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Identificar les funcions lingüístiques associades als elements de la comunicació.
- Distingir els diferents gèneres literaris i les seues característiques.
- Conèixer els dígrafs i els diftongs i els criteris de separació sil·làbica.
- Aprendre la classificació i l'ús correcte dels determinants.
- Conèixer les denominacions històriques, acadèmiques i populars que ha rebut la nostra llengua.
- Afavorir la consciència de la unitat de la llengua.
- Aprendre a llegir atentament i manera comprensiva.
- Aprendre la tècnica del subratllat.
- Relacionar les obres literàries d'acord amb l'època històrica en què foren creades.
- Aprendre quines són les principals mostres de la historiografia catalana medieval.
- Conèixer-ne els autors i les característiques fonamentals.
- Ser capaç d'analitzar diversos fragments de les *Cròniques* i analitzar-ne les diferències de contingut, estil, llenguatge, etc.
- Conèixer les gestes més importants dels dos reis que escriuen les seues Cròniques així com de la resta de monarques de la Corona d'Aragó que hi apareixen.

- Interpretar oralment i per escrit amb correcció diversos textos d'acord amb les distintes opinions que es poden extreure.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Identificar les funcions lingüístiques presents en un acte comunicatiu.
- Distingir els principals gèneres literaris tots analitzant les seues característiques.
- Separar en síl·labes paraules, sobretot aquelles que poden dur a confusió perquè contenen dígrafs, accents gràfics i dièresis o perquè segueixen regles diferents al castellà, llengua d'interferència.
- Pronunciar correctament, tenint en compte les explicacions de la unitat, paraules que habitualment es pronuncien de manera incorrecta en valencià degut a la interferència d'altres llengües, sobretot del castellà.
- Detectar els determinants en oracions proposades i classificar-los.
- Aplicar correctament la regla del guionet en els numerals.
- Avaluar de manera crítica les diverses concepcions de la nostra llengua que podem trobar en la societat diglòssica en què vivim.
- Comparar la situació del valencià amb la d'altres llengües minoritàries i/o minoritzades.
- Aplicar correctament els consells donats pel que fa a la tècnica del subratllat.
- Elaborar treballs crítics a partir de la consulta de fonts de divers tipus i integrar la seua informació en textos de síntesi, que presenten les dades principals i els distints punts de vista, les seues relacions i la perspectiva pròpia, utilitzant els procediments de documentació i tractament de la informació propis de l'àmbit acadèmic.
- Realitzar, de forma oral, una exposició acadèmica sobre un tema, planificant-la prèviament i adoptant l'estratègia comunicativa adequada.

SOLUCIONARI

Activitats pàgina 39

1. **Relaciona les funcions del llenguatge amb els elements que intervenen en el procés comunicatiu. Hi ha algun element que no tinga associada una funció?**

- El context, que pot anar associat, en part, amb la identificativa.

2. **Indica quina funció del llenguatge predomina en cada situació.**

- a) horari trens: informativa
- b) informativa
- c) expressiva
- d) poètica
- e) conativa
- f) fàtica

3. **Busca i escriu totes les definicions de l'entrada literatura.**

- Resposta oberta.

4. **Analitza els factors que intervenen en el procés comunicatius del text de J. F. Mira proposat a la unitat.**

- emissor: J. F. Mira
- receptor: lectors
- missatge: "valencianisme" reduït a la devoció per sant Vicent
- canal: escrit
- codi: català-valencià
- context: contemporani

5. **A quin gènere pertany el text de Mira? Justifica la resposta. Després, analitza'n el tema i elabora un text en què predomine, també, la funció expressiva.**

- Assaig (opinió i crítica de l'autor)

6. **Busca informació i digues quina és la diferència entre els tres subgèneres assagístics.**

- Resposta oberta. Assaig: gènere literari en prosa, en què l'autor reflexiona, afirma o apunta una hipòtesi sobre temes diversos. / Memòries: relació escrita de caràcter autobiogràfic. / Dietari: recull les notícies de dia en dia.

Activitats pàgina 41

1. **Escolta la cançó que enceta aquest apartat i ompli els espais en blanc. Separa cadascuna de les paraules que has posat als buits en síl·labes i explica'n el motiu. Ex.: *mi-sè-ri-a: es tracta d'un mot esdrúixol perquè ia en valencià no és un diftong.***

- Fos-ca; obs-cu-ri-tat; pas-se-ja (el dígraf ss es pot separar); re-cre-at (ea no és diftong); al-tiu (iu és diftong decreixent); en-co-rat-jat (el dígraf tj es pot separar); es-tran-ger; se-ua (la u de la segona síl·laba és consonàntica); llo-dri-gue-ra; mu-ra-lla (en le dues últimes paraules trobem dígrafs que no podem separar: ll i gu)

2. **Escriu totes les paraules de la cançó que contenen algun dígraf.**

- Pell, passeja, bell, encoratjat, llodriguera, muralla

3. **Separa en síl·labes les següents paraules i posa l'accent gràfic quan calga. Expliqueu les solucions oralment a l'aula.**

- a-vor-ri-a, mun-ta-ven, gà-bi-a, an-go-i-xa, tè-bi-a, in-ven-ta-ren, rei, fa-e-na, glò-ri-a, in-con-gru-èn-ci-es, pa-ís, ví-du-a, pu-a, jo-ia, ses-si-ó, con-re-ar, cu-a, ai-güe-ra, quo-ta, riu, re-vol-ta, ia-io, llau-na, a-cor-di-ó, pe-üc, ri-a-lle-ra, su-or, vi-o-lí, re-cor-deu, in-for-ma-reu, re-(i)xa (rei-xa), re-me-i, cou-re.

Activitats pàgina 43

1. **Subratlla els determinants de les següents oracions i digues a quina classe en pertanyen.**

- a. Primer: numeral ordinal; l': article
- b. Mig: numeral partitiu; meu: possessiu
- c. Aquestes: demostratiu; tercer: numeral ordinal
- d. Una altra: indefinit; aquest: demostratiu; la: article; massa: quantitatiu
- e. Mitja: numeral partitiu; cent: numeral cardinal; del: contracció de l'article "el" més la preposició "de"

- f. El: article; la meua: possessiu; cada: indefinit
- g. Mon: possessiu; ma: possessiu; un: numeral; el: article

2. Recorda la regla del D-U-C per a escriure bé els cardinals: cal posar guionet entre les desenes i les unitats i entre les unitats i les centenes. Ara escriu en lletra les següents quantitats.

- 1.243: mil dos-cents quaranta tres
- 4.591: quatre mil cinc-cents noranta-un
- 52.894: cinquanta-dos mil huit-cents noranta-quatre
- 497: quatre-cents noranta-set
- 29: vint-i-nou
- 162: cent seixanta-dos
- 44.444: quaranta-quatre mil quatre-cents quaranta-quatre
- 905: nou-cents cinc
- 33: trenta-tres
- 92.000: noranta-dos mil
- 104.002: cent quatre mil dos

3. Corregeix, tenint en compte la informació dels quadres al marge de l'apartat, les següents oracions. Torna-les a escriure al teu quadern.

- a. No vull saber res més
- b. Dimarts i dijous que ve aniré a la piscina a entrenar, tot i que no tinc gens de ganes
- c. No té gens de vergonya (quantitat de vergonya zero) / No té cap vergonya (de les classes de vergonya existents)
- d. Que Andreu no haja parlat no vol dir res
- e. Dormir és una necessitat per al bon funcionament del cos
- f. Sense llum no veia res dins de l'habitació...

Activitats pàgina 47

a. Llegiu el text (a) i feu una enquesta a gent gran del vostre voltant per comprovar què saben del llemosí. Poseu en comú els resultats. ¿Continua existint la confusió?

- Resposta oberta.

b. Quina raó hi ha per a fer l'operació "canvi de portades" que proposa l'autor del fragment? Passaria igual si la portada fóra la d'un diccionari, o la d'una novel·la?

- L'operació de canvi de portades denota que hi ha un problema. Si el contingut és el mateix, però s'evita dir les coses pel seu nom, és que hi ha por i necessitat de disfressar la veritat. En el nostre cas, és la por a dir el nom general de la llengua, el nom acadèmic, el nom que reconeixen i utilitzen les autoritats lingüístiques: català. Si el llibre fóra una mateixa novel·la, o un diccionari, amb dues portades diferents, tindríem la impressió que són obres diferents. Però en llegir-les, reconixeríem que eren idèntiques i ens sentiríem estafats.

c. Després de llegir el text de Fuster, contesteu les següents preguntes:

– Qui hauria d'acordar la creació d'un nou terme per a la llengua? És necessari?

- El nom acadèmic l'acorden els qui estudien les llengües, els lingüistes i filòlegs, però ho fan amb arguments científics, històrics, socials i culturals. Els noms polítics els acorden les institucions polítiques i administratives, tenint en compte els arguments dels experts, però poden tindre en compte altres raons polítiques que decanten la decisió. Més que crear un nou terme per a denominar la llengua, caldria eliminar els prejudicis que entrebanquen la consciència unitària en els parlants i l'extensió de l'ús en tots els àmbits.

– Quin problema trobes a la proposta del *bacavés*?

- La proposta, tot i les bones intencions d'evitar susceptibilitats entre els parlants dels diferents territoris del domini, deixa fora els parlants de territoris més petits: com ara Andorra, L'Alguer o el Rosselló. Si volguérem inventar un nom que també els incloguera podria sortir una cosa com ara: *RosAlBa CaVaAnd*, un nom que remet més al nom d'una cupletista que no a una llengua.

D'altra banda crear un nom nou que no identifique a cap dels parlants, suposa desvincular la llengua de la història i de la comunitat dels seus parlants.

d. A més de les denominacions que replega la llei, quines altres denominacions històriques i populars rep el valencià?

- Català, llengua catalana, catalanesc.

- **Quins són els territoris hispànics de l'antiga Corona d'Aragó a què fa referència la llei?**
 - A més de l'actual Comunitat Valenciana, Catalunya i les Illes Balears.
- **Quina llengua reconeixen els seus estatuts com a pròpia?**
 - El català als estatuts de Catalunya i les Illes Balears, i amb el nom de valencià al de la Comunitat Valenciana.
- **A més d'aquests territoris, compartim el sistema lingüístic amb altres territoris?**
 - Sí, amb el Principat d'Andorra, la Catalunya Nord (el Departament dels Pirineus Oriental a l'estat francès) i la ciutat sarda de L'Alguer a l'estat italià.

e. Llig atentament el text (e) i compara la solució legal per a la llengua dels flamencs amb la legalitat vigent per a la llengua dels valencians.

- L'adopció del nom general "llengua neerlandesa" com a l'oficial en comptes del particular i popular, "flamenc", ha facilitat la consciència unitària de la llengua per a tota la comunitat de parlants (Països Baixos i Flandes), sense por de perdre la identitat com a comunitats polítiques diferenciades, ja que conserven les denominacions particulars per a referir-se'n. A més, açò ha afavorit la completa recuperació de la llengua a tot el seu territori i el desenvolupament d'una política de col·laboració lingüística i cultural que enforteix la comunitat lingüística.
- En el cas valencià, la por a fer oficial un nom comú per a tots els parlants del mateix sistema afavoreix la dispersió d'esforços per la normalització, la pèrdua d'una consciència unitària, i l'aparició d'iniciatives particularistes i secessionistes que afebleixen l'ús social de la llengua.

Activitats pàgina 49

1. Subratlla el text d'Iván Martínez. Després compara'l amb els textos d'alguns companys i comenteu a l'aula les diferències que més hagen cridat la vostra atenció.

- Nosaltres proposem una resposta model però és interessant comparar a l'aula el subratllat de diversos alumnes i observar si segueixen les indicacions de l'apartat. Hem dit que es tracta d'una tècnica per-

sonal, però també hem tractat alguns aspectes a la teoria que convé que l'alumnat practique.

- És interessant fer veure que no cal subratllar dues vegades determinada informació que es repeteix al text. També cal fer-los veure que a partir del subratllat proposat per nosaltres és senzill realitzar un breu esquema.
- Cal insistir en el fet que no s'ha de subratllar a la primera lectura i que és convenient repassar la informació subratllada quan hagen acabat el procés. També hem de recordar a l'aula que no subratllem per aprendre només la part subratllada.
- El text, a més, pot invitar a tractar determinats aspectes relacionats amb la vida dels estudiants de manera oral a l'aula.

LA RECERCA DE L'ÈXIT

Per **Iván Martínez Morera**

Les dificultats que molts estudiants tenen per superar amb èxit les exigències del sistema educatiu poden ser causades per trastorns emocionals i de l'aprenentatge. Però el que coneixem com a "fracàs escolar" implica no tan sols factores individuals, sinó també educatius, socials i culturals.

Quan un alumne no aconsegueix els objectius proposats per al seu nivell i edat i hi ha un desaprofitement real dels seus recursos intel·lectuals arriba el fracàs escolar, i són moltes les causes que el poden originar. Segons diferents estudis només un 2% dels fracassos és degut a factors intel·lectuals, conseqüència d'un desajustament entre l'edat cronològica i la intel·lectual que es dona tant en alumnes amb algun tipus de deficiència mental com en nens superdotats, mentre que al voltant d'un 29% està originat per trastorns d'aprenentatge, entre els quals destaca la dislèxia.

Neus Ferrer Barbany, professora de Psicologia i Psicopedagogia, comenta que els trastorns d'aprenentatge es poden donar com a conseqüència de les dificultats acumulades per l'estudiant al llarg de diversos cursos i que poden ser el resultat tant d'un desconeixement de tècniques i hàbits d'estudis, com d'una baixa motivació. Segons Barbany "hi ha molts escolars que no saben estudiar. Ningú no els ensenya com han de treballar o estudiar. Però encara que l'estudiant tinga uns bons hàbits d'estudi, es poden reproduir problemes seriosos d'aprofitement escolar si no se sent motivat a aprendre". La solució a aquest problema passa per esbrinar què ocasiona el baix grau de motivació i treballar per augmentar-lo. Segons la professora "aquest procés pot requerir temps i, en molts casos,

esdevé necessària l'ajuda d'un professional per aconseguir canvis satisfactoris."

[...]

Tot i que sovint s'associa el fracàs escolar amb casos individuals de dificultat davant de l'aprenentatge, [...] els educadors busquen altres explicacions quan els seus grups no assoleixen els objectius esperats. Les altres causes d'aquest problema es poden trobar en aspectes com la massificació a les aules, que dificulta l'atenció personalitzada als estudiants, o com el fet que el sistema educatiu pretenga que tots els alumnes del curs escolar arribin al mateix rendiment.

Activitats pàgina 54

- a. Llig el text (a) i contesta a les següents preguntes:**
- Segons el que s'ha explicat sobre les 4 cròniques, qui creus que és l'autor d'aquest fragment? Ramon Muntaner.
- Per què? Perquè explica els fets en tercera persona, dona la seua opinió sobre on és l'ànima de rei i la seua presència és molt pròxima al lector (així, per exemple, en fa referència quan diu *Què us diré?*).
- Quin dia va morir Jaume I? En realitat, el 27 de juliol de 1276.

- Com va reaccionar la gent del poble? Amb grans plors i lamentacions.
- I el mateix Jaume com afronta la seva imminent mort? Amb alegria. Aquesta contraposició denota que el rei havia tingut una vida plena i satisfactòria i que, a més, havia sigut just i volgut pel poble.

b. El text (b) és un fragment de la Crònica de Bernat Desclot.

- Què explica Desclot en aquestes línies? Explica que no només els vaixells s'atreviran a navegar sense portar la senyera del rei d'Aragó sinó que fins i tot els peixos tindran por de no portar-la.
- Creus que exagera? Sí.
- Quina és la seua finalitat? Exaltar els reis de la Corona d'Aragó i demostrar el seu patriotisme.

Activitats pàgina 55

- c. Relaciona les cròniques amb les característiques:**
- 1c, 2a, 3d, 4b.

1. Crònica de Jaume I	a. Aquesta crònica, potser la més antiga, explica fets pertanyents a la vida de Pere el Gran.
2. Crònica de Bernat Desclot	b. Les fonts d'aquesta crònica són els records d'un monarca i documents guardats a la Cancelleria Reial.
3. Crònica de Ramon Muntaner	c. L'obra es troba sota la direcció i inspiració del mateix rei, amb alguns fragments redactats directament per ell (on apareix el subjecte "Jo") i la majoria redactats per alguns funcionaris (que utilitzaren la primera persona majestàtica "Nos").
4. Crònica de Pere el Cerimoniós	d. L'autor, amb la seva crònica, té dues intencions principals: fer-ne unes memòries personals i exaltar les glòries dels reis del Casal d'Aragó.

UNITAT 3

CONTINGUTS

- El discurs: La llengua oral i la llengua escrita. Els registres.
- Estudi de la llengua:
 - Ortografia: L'ús de l'accent gràfic i de la dièresi.
 - Gramàtica: Els pronoms.
- Dialectologia: Llengua i parla. Llengua i dialecte.
- Tècniques d'estudi: Resumim. Fem esquemes.
- Història de la literatura: La visió medieval del món. La religió. Els ordes religiosos. La literatura medieval: Ramon Llull, Francesc Eiximenis, Vicent Ferrer, Isabel de Villena.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Reconèixer les diferències entre la llengua oral i la llengua escrita.
- Distingir els conceptes d'autogestió textual i plurigestió.
- Conèixer les característiques de la conversa i el debat.
- Comprendre el concepte de variació lingüística.
- Distingir els diferents tipus de registres segons el tema, el canal, la intencionalitat i el grau de formalitat.
- Saber fer un ús correcte de la llengua en diferents situacions i amb diferents finalitats.
- Conèixer les normes d'accentuació i l'ús de la dièresi.
- Conèixer els pronoms i l'ús que cal fer-ne.
- Aprendre els conceptes de llengua, parla, dialecte, idiolecte, subdialecte, isoglossa i comunitat lingüística.
- Aprendre a fer resums i esquemes.
- Entendre la funció de la literatura religiosa i moralitzant dels segles XIV i XV.
- Conèixer-ne les característiques generals.
- Estudiar-ne els principals autors i les seues obres.
- Conèixer i interpretar de manera crítica el concepte de misogínia i els textos més representatius.
- Valorar la primera mostra de literatura culta realitzada per una dona.
- Ser capaç d'interpretar els textos oralment i per escrit amb coherència i correcció.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Saber utilitzar els registres segons les situacions.
- Analitzar els registres d'una sèrie de textos.
- Aplicar les regles d'accentuació i de la dièresi correctament.
- Detectar les excepcions a l'ús de la dièresi.
- Pronunciar correctament, tenint en compte les explicacions de la unitat, paraules que habitualment es pronuncien de manera incorrecta en valencià degut a la interferència d'altres llengües, sobretot del castellà.
- Utilitzar els diccionaris per tal d'escriure cada vegada amb més correcció.
- Omplir buits amb els pronoms adequats.
- Distingir els pronoms dels determinants i classificar-los.
- Classificar pronoms, sobretot els relatius.
- Corregir errades pel que fa a l'ús dels pronoms relatius.
- Distingir els diversos conceptes explicats a l'apartat de dialectologia.
- Demostrar amb exemples que han après a resumir textos i fer-ne esquemes.
- Analitzar oralment i per escrit textos (orals, escrits i icònicoverbals) que pertanyen a diferents situacions de comunicació, assenyalant les idees principals i les secundàries i aportant una opinió personal.
- Elaborar treballs crítics a partir de la lectura dels textos moralitzants medievals presentant-ne les dades principals, els distints punts de vista, les seues relacions i la perspectiva pròpia.

SOLUCIONARI

Activitats pàgina 61

1. De les següents situacions comunicatives, digues quines utilitzen la llengua oral i quines la llengua escrita.
 - a) diàleg: oral
 - b) missatge per mòbil: escrit
 - c) conferència: oral
 - d) cançó d'un CD: oral

- e) diari: escrit
- f) postal: escrit
- g) carta: escrit
- h) conversa telefònica: oral
- i) fax: escrit
- j) emissió radiofònica: oral
- k) programa TV en directe: oral amb possible suport escrit
- l) programa TV en diferit: oral amb possible suport escrit
- m) messenger: escrit
- n) videoconferència: oral
- o) debat: oral

2. Classifica les següents comunicacions orals segons siguen autogestionades o plurigestionades:

- a) auto; b) auto; c) pluri; d) pluri; e) pluri/auto; f) pluri

3. Explica quines de les característiques vistes en els quadres anteriors no es donen en els textos orals o escrits de l'activitat 1.

- Resposta oberta.

4. Relaciona les frases o mots equivalents i digues is pertanyen al registre científic (mèdic) o al col·loquial:

Científic-mèdic	col·loquial
Hipoacúsia bilateral	sordesa a les dos orelles
Cefalea intensa	mal de cap molt fort
Trencar-se la tibia i el peroné	trencar-se la cama
Cartílag tiroide prominent	nou del coll molt sortida
Decúbit supí i decúbit pron	panxa enlaire i de bocaterrosa
Rubèola i parotiditis	rosa i galteres
Tenir vertígens i rinorrea	tenir rodaments de cap i rajar molt el nas
Enuclear el globus ocular	guerxo
Amaurosi congènita	ceguesa de naixement
Instil·lar un col·liri	tirar gotes a l'ull
Dolor abdominal no irradiat	mal de panxa

5. Els vulgarismes són paraules o expressions incorrectes i inadequades per a la llengua comuna. Digues la forma correcta dels vulgarismes següents:

- Juriol: juliol
- tovalles: tovalloles
- entonses: llavors, aleshores
- emburlar-se: burlar-se
- vegilar: vigilar
- bastantes: bastants
- ensiamada: ensaïmada
- molgut: mòlt
- indicció: injecció
- xicolate: xocolata
- Dingú: ningú
- istil: estil
- ativocar-se: equivocar-se
- capaça: capaç
- vam nar a vore-lo: vam anar a veure'l
- supitori: supositori
- raere: darrere
- lliteratura: literatura
- enrecordar-se: recordar-se
- comparativa: cooperativa
- llangonissa: llonganissa
- volquent: volent

6. Escriu, amb ajuda de material si cal, un text pertanyent al registre científicotècnic i un altre que pertanyi al juridicoadministratiu.

- Resposta oberta.

7. Quants registres pots trobar i on en aquest llibre de text?

- Resposta oberta.

Activitats pàgina 63

1. Accentua i posa dièresi quan calga, mentre escoltes la cançó que enceta aquest apartat. Explica, a més, per quin motiu les paraules subratllades no porten accent gràfic o dièresi.

- Seduït pels aromes/ Pres de l'atmosfera/ Blanc, blanc, blanc/ estrela fugissera/ inunda els ulls tancats/ blanc, blanc, blanc/ Posseït com els vampirs/ infecta-

da la sang/ a flor de pell/ tot és un esclat/ Aromes que t'obrin per dins/ t'impulsen passes cap avant/ Com irromp la melodia/ en una orquestra sense so/ Et sorpren quan camines/ entre fums i l'estrés/ Olore el verd/ mastegue l'aroma/ veig la carn del fruit i agafe la ploma/ Açò t'agrada, sense preguntar per què/ efervescència a la pell/ els prats humits llueixen/ un sol que plou/ energia escampa arreu/ Si poguérem guardar felicitat/ per a altres instants/ quan fos el cervell/ o el cor glaçat/ ai, la primavera!/ li pegaries un bon mos, dentellada/ Olore el verd/ mastegue l'aroma/ veig la carn del fruit/ i agafe la ploma/ Revolució dels sentits/ l'oprimit se'n sortirà/ serà ell qui acabe explotant/ com l'abril fa/ Aires regeneradors/ ja no toquen terra/ Ja no toquen!

- *Atmosfera* és una paraula plana acabada en vocal. No ha de portar accent gràfic.
- *Melodia* (me-lo-di-a) és plana acabada en vocal. Per això no duu accent gràfic.
- *Fruit*: monosíl·lab (*ui* és un diftong creixent)
- *Energia* (e-ner-gi-a): el mateix cas que *melodia*.
- *Pegaries* (pe-ga-ri-es): paraula plana acabada en vocal + s. No ha de dur, per tant, accent gràfic.

2. Posa l'accent gràfic quan calga i explica'n el motiu oralment a l'aula.

- Confús, allà, trobaran, ensurt, autobús, bus, algú, Llorens, festiu, partir, partíreu, partíeu, partien, amagaven, amagàvem, amagàveu, glòria, plàtan, tia, diàleg, temerària, però, Marià, la diferència, pèrdua, coincidència.

3. Recorda que l'accent diacrític distingeix paraules que s'escriuen igual. Ací tens un llistat. Escriu oracions en les quals quede ben clar el significat de cadascuna de les paraules: l'accentuada gràficament i la no accentuada. Copia al teu quadern l'explicació dels casos que no recordes o que encara no coneixies.

- Resposta oberta. El significat de les paraules és:
- Bé: adverb de manera; be: lletra // anyell, xai.
- Bóta: recipient que serveix per a guardar vi; bota: calçat.
- Déu: divinitat; deu: nou + un // del ver deure // naixement d'aigua; origen d'una font.

- Dóna: del ver donar; dona: persona del sexe femení.
- És: del verb ser; es: pronom.
- Féu: pretèrit perfet simple del verb fer; feu: imperatiu o present (2a pna. plural) del verb fer // domini d'un senyor.
- Fóra: del verb ser // fora: adverb. Contrari de dins.
- Mà: extremitat; ma: possessiu.
- Més: adverb de quantitat; mes: cadascuna de les dotze parts en què es divideix l'any //conjunció (però).
- Mòlt: participi del verb moldre; molt: adverb, adjectiu o pronom que indica quantitat.
- Móra: fruit de l'esbarzer; mora: natural de la part septentrional d'Àfrica.
- Nét: fill de fill; net: contrari de brut.
- Nós: pronom. Plural majestàtic de primera persona; nos: pronom feble de primera persona de plural.
- Ós: mamífer carnisser de la família dels úrsids: os: peça de l'esquelet.
- Què: pronom àton //conjunció // adverb o adjectiu quantitatiu ponderatiu; què: pronom tònic.
- Sé: del verb saber; se: pronom reflexiu feble.
- Sí: afirmació; si: conjunció // setena nota de l'escala musical // pronom reflexiu de tercera persona (si mateix).
- Sóc: del verb ser; soc: calçat // soca, tros de l'arbre.
- Sòl: terra; sol: l'astre // cinquena nota de l'escala musical // adjectiu (sense companyia).
- Són: del verb ser; son: acte de dormir // ganes de dormir // possessiu.
- Té: del verb tindre; te: infusió // nom de la lletra // pronom feble.
- Ús: acció de fer servir una cosa; us: pronom feble de segona persona de plural.
- Véns: del verb vindre; vens: del verb vendre.
- Vés: del verb anar; ves: plural de la lletra ve.
- Vós: tractament més formal que el de tutejar; vos: pronom feble de segona persona de plural.

4. Posa dièresi quan calga i classifica les paraules sense dièresi segons l'excepció a què pertanyen: **a, b, c, d, e**, segons la classificació de la teoria.

- Cal posar dièresi a les següents paraules: veïns, països, raïm, traïdoria, conduït, Raül, peüc, coïen, ambientat, eloqüent.
- No porten dièresi:
 - perquè podem posar accent gràfic: agraiem
 - infinitiu, gerundi, futur i condicional de verbs de la tercera conjugació: conduir, agrairé
 - mots formats amb els sufixos *-isme* i *-ista*: europeïsta
 - mots amb les terminacions *-um* o *-us*:
 - paraules començades amb prefix acabat en vocal + lexema començat en vocal: contraindicació, coincidència, reincidir, semiindigest
- La paraula *arcaic* tampoc porta dièresi, però no pertany a cap excepció.

5. Consulta, si et cal, el diccionari, i subratlla la síl·laba tònica d'aquestes paraules. Posa l'accent gràfic quan calga.

- Iber, elit, esperit, futbol, humit, Nobel, oceà, però, Tibet, xofer, amoníac, conèixer (conèixer), Marràqueix, medul·la, míssil, tèxtil, tulipa, vèncer (vèncer), olimpíada, Etiòpia, Ítaca, pneumònia.

Activitats pàgina 64

1. Els pronoms indefinits substitueixen un nom *-persona, animal o cosa-* d'una manera imprecisa. Ompli els espais buits d'aquestes oracions amb el pronom indefinit corresponent: *ningú, res, alguna cosa, qualsevol, cadascú, tot, quelcom, algú*. En alguna ocasió hi ha més d'una possibilitat.
 - a. Has portat alguna cosa / res per als teus nebots?
 - b. Ningú no el va poder avisar a temps.
 - c. Que vinga algú a ajudar-me!
 - d. Si vols res / alguna cosa de mi, telefona'm.
 - e. No ha estudiat i no sap res.
 - f. Tornarà un dia qualsevol per sorpresa.
 - g. Cadascú / ningú / algú va rebre el seu jornal.
 - h. Ho va repetir tot sense que ningú no l'ajudara.
2. En les següents oracions trobaràs barrejats determinants i pronoms quantitatius, demostra-

tius, demostratius neutres, possessius, interrogatius i numerals. Distingeix els uns dels altres.

- b. Més: determinant quantitatiu. Massa: pronom quantitatiu.
- c. Tantes: determinant quantitatiu. Totes: pronom indefinit
- d. Aquell: determinant demostratiu. Aquelles: determinant demostratiu. Aquestes: pronom demostratiu. Què: pronom relatiu tònic.
- e. Això: pronom demostratiu neutre.
- f. La meua: determinant possessiu. Sa: determinant possessiu. La nostra: pronom possessiu.
- g. El seu: determinant possessiu. Aquell: determinant demostratiu. Tu: pronom personal fort.
- h. Mi: pronom personal fort. El seu: determinant possessiu.
- i. Nosaltres: pronom personal fort. Ells: pronom personal fort. Dues: determinant numeral cardinal. Tres: pronom numeral cardinal. La: article.

A més, també hi ha els següents pronoms febles: en, n', les, em, -se, n'.

Activitats pàgina 65

3. Digues quina classe de relatiu és cadascun dels pronoms destacats en les següents oracions: *relatiu àton, tònic, personal, adverbial, variable, neutre*.
 - a. adverbial; b. personal; c. àton, d. tònic; variable; neutre.
4. Corregeix les errades d'aquestes oracions
 - a. Aquest és el plat amb què / amb el qual et vaig conquerir.
 - b. M'ha recordat una persona el nom de la qual no recordava / de qui no recordava el nom.
 - c. Joan és qui ha arribat fa no res.
 - d. He trobat el llibre de què et vaig parlar ahir.
 - e. Demà no treballaré, la qual cosa em vindrà molt bé.
 - f. És una dona amb qui / amb la qual preferisc no parlar.
 - g. Ha vingut la xica de qui / de la qual et vaig comentar aquella anècdota.

Activitats pàgina 69

a. Tot i que, potser, pugueu comprendre en bona part les distintes versions del fragment inicial de *Le petit prince* de Saint-Exupéry,

- **Quins diries que son els trets que els fan diferents?** Com que es tracta de llengües emparentades (romàniques) hi ha una bona part del lèxic que és comú, tot i que l'ortografia i la pronúncia és una mica diferent:

llibre/ livre / livro

anys/ ans / anos

sis/ six / seis

Però també hi ha divergències en el lèxic:

dibuix/ image / gravura

una vegada/ une fois / certa vez

- **A quins dominis lingüístics pertany cadascun dels fragments?** El text 1 al català, el text 2 al francès i el text 3 al portugués.
- **Quin és l'original i quins són traduccions?** L'original és el text 2, en francès, els altres són la traducció catalana (text 1) i la portuguesa (text 3).

b. Escolteu a classe el mateix fragment en diverses versions segons alguns parlars del nostre domini lingüístic.

- **Què fa que siguin diferents?** La transcripció usant l'ortografia convencional de la llengua fa que aparentment siguin més diferents del que ho són. Tanmateix hi ha ben poques diferències. Un parlant habitual de la llengua segurament no parlarà atenció en el parlar, perquè reconeix en l'altre un interlocutor de la seua llengua i estarà més atent al contingut perfectament comprensible.. La diferència està en la pronúncia una mica diferent d'alguns fonemes (i l'ús d'alguna paraula més pròpia dels usos del lèxic de cada parlar). Algunes diferències són: les terminacions verbals; la diferenciació o no entre *b* i *v*; la pronúncia de les *a*, *e*, i *o* àtones com a neutres en parlars del bloc oriental; la caiguda de la *-d* intervocàlica; la caiguda de la *-r* final...

- **Què fa que siguin iguals?**

Excepte en algun cas, que hem introduït algun canvi en el lèxic, les paraules són les mateixes i són percebudes com a paraules d'una mateixa llengua. Si es

tractara d'un dictat, independentment de la parla del locutor, tots els parlants de la llengua, si tenen competència en l'escriptura, escriurien el mateix text.

- **Es tracta del mateix cas que en l'activitat anterior? Raoneu la resposta.**

No. La diferències entre els parlars no són cap barrera per a la comprensió del text. No es tracta de que puguem entendre algun fragment per semblança amb el nostre parlar, sinó que és una altra forma del nostre parlar.

c. Ací tenim un cas de dificultat en la comunicació interdialectal.

- **Penseu altres expressions perquè no s'haguera produït el cas.**

"Mane."; "Què mana?"...

- **¿Com ho diríeu a la vostra comarca?** Resposta oberta.
- **Escriviu al vostre quadern altres expressions que puguin enterbolir la comunicació entre parlants de zones distintes d'una mateixa llengua.**

En aquesta activitat pot resultar positiu deixar que els alumnes parlen de manera oberta a l'aula. Considerem que estaria bé que el professor o la professora explicara a l'alumnat que les interferències en la comunicació es deuen en gran part a la falta de relació entre els parlants d'algunes zones. Es pot fer referència, també, a situacions similars entre parlants d'altres llengües, com ara el castellà.

d. Llegiu el poema *Aigües de la primavera*.

- **Tracteu d'esbrinar la procedència de l'autor.** Josep Carner és nascut a Barcelona, per tant pertany al bloc oriental. Tot i això, per a les seues composicions usa la llengua completa i no sols el parlar de la seua zona.
- **Després escolteu la versió cantada pel grup Túrnez i Sesé. ¿Són de la mateixa zona que l'autor?** Sí. La cançó està interpretada amb una fonètica que pertany clarament al bloc oriental.
- **Prepareu un breu recital, intentant recitar el poema en distints parlars del nostre domini lingüístic.** Activitat oberta.

Activitats pàgina 71

1. Llig el text proposat amb atenció i subratlla'l. Després, tria una d'aquestes opcions: bé confecciona un resum, bé un esquema (de qualsevol de les modalitats explicades a la pàgina anterior). Una vegada realitzat compara i comenta el teu resum o esquema amb els d'altres companys i companyes de l'aula.

- Hem d'insistir en la idea que el pas previ al resum o a l'esquema ha de ser el subratllat i el pas previ al subratllat és una lectura atenta i comprensiva. Mai podran fer un bon resum sense entendre el text que estan llegint. Nosaltres proposem una resposta model, però cal comparar a l'aula diversos resums i esquemes i veure quins aspectes ha de millorar cada alumne.

Cubisme ART Moviment artístic desenvolupat principalment entre el 1907 i el 1914, les principals aportacions del qual consistiren en una nova interpretació de l'espai, en la renovació de les tècniques i en l'ús d'un llenguatge formal geometritzant. Els orígens poden ésser situats en la influència de Cézanne i en l'aprofitament de certes solucions procedents d'arts primitius. Malgrat que la denominació l'originaren els comentaris que feren, el 1908 Matisse i el crític Louise Vauxcelles de l'obra de Braque, sembla que les bases del moviment residiren en l'evolució de Picasso, de Les senyorettes del carrer d'Avinyó (1907) als paisatges d'Horta de Sant Joan (1909) i de Cadaqués (1910). El cubisme nasqué com a moviment el 1908, en ésser constituït a Montmartre el grup del Bateau-Lavoir, format per Picasso, M. Jakob, J. Gris, Apollinaire, Salmon, Reynal, Gertrude i L. Stein, etc. Hom divideix el cubisme en tres períodes: el cezannià (1907-09), l'analític (1910-12) i el sintètic (1913-14). [...] El període anomenat cezannià és caracteritzat per la tendència a la construcció simplificada i geometritzada. El període analític sotmetia els objectes a un procés de descomposició, on el motiu havia d'ésser reconstruït mentalment per l'espectador. El període sintètic valorà fonamentalment l'ordenació intel·lectual de les obres, de manera que hi predominessin els equilibris compositius i l'estructuració formal. [...] Des del punt de vista tècnic, és fonamental l'aplicació des del 1912, dels collages. En el pla teòric les obres essencials foren degudes a Gleizes i Metzinger (*Du cubisme*, 1912) i a Apollinaire (*Les peintres cubistes*, 1913). El cubisme és un fenomen de cul-

tura amb àmplies repercussions, en la literatura, en la música, en l'escenografia, les arts decoratives i en l'arquitectura, sobretot a través de Le Corbusier.

Enciclopèdia Catalana Bàsica.

ESQUEMA

Cubisme: moviment artístic desenvolupat entre els anys 1907-1914.

- Principals aportacions:
 - Nova interpretació de l'espai.
 - Noves tècniques.
 - Llenguatge formal geometritzant.
- Orígens: Cézanne i aspectes d'arts primitius.
- Bases del moviment: evolució de Picasso.

Naix com a moviment el 1908: grup del Bateau-Lavoir (Picasso, M. Jakob, J. Gris, Apollinaire...), creat a Montmartre.

- Períodes:
 1. Cezannià (1907-09): construcció simplificada i geometritzada.
 2. Analític (1910-12): objectes sotmesos a un procés de descomposició.
 3. Sintètic (1913-14): predominen els equilibris compositius i l'estructuració formal.
- Obres essencials en el pla teòric: *Du cubisme* (1912) de Gleizes i Metzinger i *Les peintres cubistes* (1913) d' Apollinaire.

El cubisme repercutí en diverses disciplines artístiques.

RESUM

El Cubisme és un moviment artístic desenvolupat entre els anys 1907-1914, les principals aportacions del qual són una nova interpretació de l'espai i l'ús de noves tècniques i d'un llenguatge formal geometritzant. Trobem els seus orígens en Cézanne i en aspectes d'arts primitius. Les bases del moviment residiren en evolució de Picasso. Naix com a moviment el 1908: a Montmartre es crea el grup del Bateau-Lavoir format per Picasso, M. Jakob, J. Gris, Apollinaire... Té tres períodes: el cezannià (1907-09), caracteritzat per una construcció simplificada i geometritzada; l'analític (1910-12), que sotmet els objectes a un procés de descomposició; el sintètic (1913-14), en què predominen els equilibris compositius i l'estructuració formal. Les obres essencials en el pla teòric són *Du cubisme* de Gleizes i Metzinger i *Les peintres cubistes* d' Apollinaire. El cubisme repercutí en diverses disciplines artístiques.

Activitats pàgina 77

a. Al text (a) tenim un exemple de conte moralitzant típic de la prosa de Francesc Eiximenis. Aquests contes es dividien en tres parts: exposició d'un vici, càstig d'aquest i ensenyament moral. Seguint aquest patró fes un resum del conte a la graella següent:

EXPOSICIÓ DEL VICI O	CÀSTIG	MORALITAT
La vanitat de la dona.	Una mona li furta la perruca i la deixa en evidència davant de tots.	L'orgull és castigat per Déu. Cal ser humil.

b. Llegeix el text (b) i contesta:

- Quina és la lliçó que l'ermità li vol donar a Caterina? Que allò important no és allò superficial sinó l'ànima, l'interior de les persones.

1. Llibre de l'orde de cavalleria	a. Un jueu, un musulmà i un cristià parlen sobre la necessitat de Déu amb un jove preocupat per la mort.
2. Llibre del Gentil i dels tres savis	b. Autobiografia propagandística de l'autor en vers.
3. Cant de Ramón	c. Vol educar els cavallers en la fe.
4. Phantasticus	d. Debat entre Llull i un clergue sobre quin dels dos és més fantàstic, més boig.

d. Vicent Ferrer, amb els seus sermons (on es dirigia directament als seus oients i utilitzava onomatopeies, sorolls, gesticulacions exagerades...) creava un espectacle gairebé teatral que atreia a multitud de fidels. Actualment, a la televisió i a la ràdio, principalment, trobem el cas de molts comunicadors que també recorren a aquestos recursos. Podries posar algun exemple?

- L'alumne es pot referir a qualsevol dels periodistes, col·laboradors, personatges populars, etc. que s'han convertit en figures mediàtiques gràcies a la seua verbositat. Així, per exemple, Matias Prats amb els seus acudits enmig dels teletotals, Boris Izaguirre i les seues gesticulacions i crits extremats, Karlos Arguiñano, amb acudits i cançons mentre va cuinant, Andrés Montés i els crits i onomatopeies en les retransmissions de bàsquet, etc.
- Quina és la seua finalitat? Cridar l'atenció dels oients i, per tant, aconseguir més audiència.

- Et sembla comprensible la posició de la jove? Des d'una perspectiva actual es podria trobar comprensible la voluntat de conèixer la persona amb qui s'ha de casar però ella només es fixa en l'apariència externa.
- Et sembla adequada la resposta de Jesús? Sí, ell vol fer-li veure què té més importància i què no en té tanta, i per fer-ho es val d'allò que a Caterina més li importa: l'aspecte físic.
- Quines característiques del llenguatge oral hi trobes? Diàlegs, exclamacions, onomatopeies, interjeccions...
- Creus que tracta un tema actual? Coneixes obres literàries o pel·lícules que l'hagen tractat? Resposta oberta. Els alumnes poden fer en veu alta les seues aportacions.

c. Relaciona les obres de Llull amb els seus continguts:

- 1c, 2a, 3b i 4d

UNITAT 4

CONTINGUTS

- El discurs: La tipologia textual (I): textos expositius.
- Estudi de la llengua:
 - Ortografia: Fonemes oclusius. La B i la V.
 - Gramàtica: Els pronoms febles.
- Dialectologia: La divisió dialectal. Els blocs oriental i occidental. Els dialectes: trets diferencials.
- Tècniques d'estudi: Els apunts. Estudiem en grup. Com enfrontar els exàmens.
- Història de la literatura: el teatre medieval: El cant de la Sibil·la, el Misteri d'Elx i altres manifestacions..

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Reconèixer a quin àmbit d'ús pertany un text.
- Distingir la tipologia textual segons la intencionalitat i l'estructura del text.
- Reconèixer i analitzar les característiques dels textos expositius.
- Produir textos expositius, orals i escrits, de manera adequada, coherent i cohesionada.
- Usar correctament les grafies que representen els sons oclusius.
- Usar correctament la B i la V.
- Consolidar els coneixements referents als pronoms febles.
- Entendre els mecanismes de substitució dels complements de l'oració per pronoms febles.
- Distingir els principals trets del bloc oriental i del bloc occidental del català.
- Conèixer les principals característiques dels dialectes territorials de la nostra llengua.
- Afavorir una actitud respectuosa envers els parlants de les altres modalitats de la llengua.
- Afavorir la consciència de la unitat de la llengua.
- Aprendre tècniques que els ajuden per tal d'agafar apunts a partir d'una exposició oral.
- Conèixer les principals manifestacions del nostre teatre medieval: el Cant de la Sibil·la, el Misteri d'Elx, la Processó del Corpus.

- Aprendre els trets principals que caracteritzen el teatre religiós i el teatre profà medievals.
- Interpretar i valorar les pràctiques escèniques de l'Edat Mitjana a través dels textos.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Distingir les diferents tipologies textuais segons la finalitat i l'estructura.
- Produir textos, orals o escrits, de qualsevol tipologia amb correcció.
- Aplicar correctament les regles de l'ús de les grafies que representen els sons oclusius i les de la B i la V.
- Pronunciar correctament les oclusives, i saber distingir el so de la B del de la V, tot i tenir en compte que aquesta distinció ha desaparegut a bona part del domini lingüístic.
- Utilitzar els diccionaris per tal d'escriure cada vegada amb més correcció.
- Distingir els diversos complements verbals.
- Detectar i classificar els complements que substitueixen els pronoms febles.
- Substituir correctament els complements verbals pels pronoms febles corresponents.
- Corregir errades pel que fa a l'ús del guionet i de l'apòstrof en la combinació de pronoms febles.
- Corregir errades referents a l'ús de verbs pronominals valencians.
- Detectar les característiques diferencials de diversos dialectes de la llengua.
- Posar a la pràctica els consells pel que fa a la tècnica d'agafar apunts.
- Analitzar i valorar les manifestacions teatrals explicades a l'apartat de literatura a partir dels textos proposats, tenint en compte la funció social que exerceixen, la tradició cultural en què s'inscriuen, l'estructura i els valors que transmeten.
- Entendre el teatre com una pràctica que va més enllà del fet literari.
- Identificar les formes particulars de l'escenificació medieval.

SOLUCIONARI

Activitats pàgina 83

1. Digues a quin àmbit d'ús pertanyen els següents textos:

- a) carta al director: mitjans de comunicació
- b) felicitació d'aniversari: quotidiana
- c) enciclopèdia: acadèmic, cultural
- d) diari personal: quotidiana
- e) tesi doctoral: científic, acadèmic
- f) llista de la compra: quotidiana
- g) crítica cinematogràfica: cultural, d'oci
- h) resum: acadèmic
- i) debat de precampanya electoral: polític
- j) crònica de successos: mitjans de comunicació
- k) sermó: religió
- l) vademècum de medicina: professional

2. Digues de quin tipus és el següent text expositiu i explica la seua estructura. Quines de les construccions més habituals dels textos expositius hi apareixen? Quins recursos dels explicats a la teoria s'hi utilitzen? Com són la sintaxi i el lèxic que s'hi utilitzen? Per quin motiu?

- Divulgiatiu. Introducció (pregunta en negreta) i desenvolupament (resta de text) No hi ha conclusió, ja que es tracta d'un fragment i no del text sencer./ La resposta i l'enumeració./Introducció en negreta, lèxic comprensible i sintaxi senzilla/ Per facilitar la comprensió de la informació a qualsevol tipus de receptor.

Activitats pàgina 84

1. Llop, sap, ciutat, lloc, joc, pot, estimat, buit, amic, dic, bec, cuít. Després d'observar aquestes paraules escrites correctament pots completar l'enunciat de la REGLA 1 si tries la paraula adequada d'entre les que trobaràs subratllades en cada cas.

- Regla 1: a final de paraula aguda acabada en vocal o diftong + fonema oclusiu, escrivim P,T o C.

2. Tu mateix completaràs l'enunciat de la REGLA 2, tot destriant la paraula correcta d'entre les subratllades, després de realitzar la següent activitat. Escriu un parell de derivats de cada paraula proposada.

- Resposta model: banc: banquet, bancari; serp: serpentina, serpentejar; sord: sorda, sordesa; sang: sanguinari, sanguini; àrab: Aràbia, àrab; sort: sorteig, sortejar.
- Regla 2: a final de mot, després de vocal àtona o de consonant escrivim la mateixa lletra que apareix als derivats.

3. Escriu derivats dels mots posats com a exemple d'excepcions a la regla 2. Ex.: *ànec: aneguet; càrrec: carregar...*

- Resposta model: esparreguera, feréstega, llòbrega, mànega, presseguer, àrbiga, fastiguejar...

4. Per tal de trobar més exemples a l'excepció 2 a la regla 2, escriu la primera persona del present d'indicatiu dels següents verbs: *obtindre o obtenir, retindre o retenir, fondre, difondre, vindre o venir, vendre, prendre, respondre, entendre.*

- Obtinc, retinc, fonc, difonc, vinc, venc, prenc, responc, estenc.

Activitats pàgina 85

5. Busca en altres llibres de text de cursos anteriors més exemples per a cada regla i per a cada excepció pel que fa a l'ús de les consonants oclusives a fi i a l'interior de paraula.

- Resposta oberta

6. Consulta, si et cal, el diccionari per emplenar els buits d'aquests mots

- Avorrir, serva, cavalcar, l'Havana, advocat, gravar, gavardina, avortar, almívar, pavelló, Sèrbia, saba, calb, rovell, Àlaba, basc, corba, vora, Biscaia, saviesa, riba, bolcar, rave, cavall.

Activitats pàgina 89

1. Subratlla els CD i els CI d'aquestes oracions; substitueix primer el CD, després, el CI i finalment, els dos. Fes com en l'exemple.

- a. Compraré el pa per a la meua germana.
CD CI
*El compraré a la meua germana. Li compraré el pa.
Li'l compraré.*
- b. Donava la informació als veïns.
CD CI
La donava als veïns. Els donava la informació. Els la donava.
- c. Ha refet la novel·la per a l'editor.
CD CI
L'ha refeta per a l'editor. Li ha refet la novel·la. Li l'ha refeta.
- d. Posa a mi tres lluços.
CI CD
Posa'n tres a mi. Posa'm tres lluços. Posa-me'n tres.
- e. L'oncle regala a nosaltres allò que tu ja saps.
CI CD
L'oncle ho regala a nosaltres. L'oncle ens regala allò que tu ja saps. L'oncle ens ho regala.
- f. Recomana les pel·lícules als seus alumnes.
CD CI
Les recomana als alumnes. Els recomana les pel·lícules. Els les recomana.
- g. Arreplega les tomaques per als avis.
CD CI
Les arreplega per als avis. Els arreplega les tomaques. Els les arreplega.
- h. Torna la bicicleta al xic.
CD CI
La torna al xic (Torna-la al xic). Li torna la bicicleta (Torna-li la bicicleta). Li la torna. (Torna-li-la).

2. Substitueix els complements subratllats en les següents oracions.

- Pasqual no se'ls vol cosir.
- Maria se'ls compra.
- La mare li la renta.
- Raül se les depila.
- La iaia els la dóna.
- La iaia ens la dóna.

3. Diges de quina classe són els complements subratllats i després substitueix-los pels pronoms corresponents.

- CC lloc. Ara en vénen.
- CD. Alícia en té molts.
- CC manera. Hui Joan s'hi ha vestit.
- CC lloc. Hi vols vindre amb mi?
- CC lloc. Ara en vinc.
- CD. M'ho ha recomanat.
- CRV. No en parlem més, per favor!
- CD. El meu nebot ja no la comparteix.
- CC manera. Sempre hi va.
- Atribut. Ho sembla.
- Atribut. No l'és.
- Predicatiu. Hi arribaren a la final.

4. Corregeix les errades de les següents oracions pel que fa a l'ús del guionet i de l'apòstrof, d'una banda, i de l'altra, pel que fa als verbs pronominals.

- Calle, que no puc escoltar les notícies.
- M'he trencat el dit menut quan he caigut al matí i no me n'he adonat.
- Ho sap de memòria però no entén res.
- He après la lletra de la cançó. Vols que te la cante?
- He deixat les claus de casa a la faena.

5. Escolta la cançó que enceta l'apartat de gramàtica, digues de quina classe són els complements subratllats i fes la substitució pronominal de cadascun.

- Camino aquest carrer* CD. El camino.
- M'enfonso en el no res* CC lloc. M'hi enfonso.
- Compro un encenedor* CD. En compro un
- De nit em crec que et veig* CD. (M')ho crec
- Passo calor; fa fred* CD . CD. En passo; en fa
- Discuteixo amb infants* CC companyia. Hi discuteixo
- M'aturo pel camí* CC lloc. M'hi aturo
- Escriu qualsevol vers* CD. N'escriu qualsevol
- Em desperto, obro els ulls* CD. Els obro
- M'escapo de l'infern* CC lloc. Me n'escapo
- Me'n vaig et dic adéu* CD. T'ho dic

Activitats pàgina 95

a. Extrau les paraules de la cançó que consideres distintives del subdialecte menorquí. Escriu al costat la forma corresponent al parlar de la teua zona.

- L'ús de l'article salat: **es** (el, els); **sa** (la); **ses** (les); **as** (al).
- Paraules restringides als parlars baleàrics: **al·lote·tes** (xiquetes); o de l'àmbit general però no freqüents en els usos col·loquials en la resta del domini: **cercar** (buscar).
- La iodització de la **ll**: **cuïen** (cullen); **fieta** (filleta).
- Paraules compartides amb altres parlars del bloc oriental: **petitetes** (xicotetes, menudetetes); **vespre** (nit, a poqueta nit).

b. Després de llegir el text (b), busca les característiques diferencials del parlar monoverí.

- Pèrdua de la **d** intervocàlica molt accentuada:
cria(da); *apanya(da)*; *Esvara(d)ó(r)*; *menja(d)o(r)*; *fregi(d)es*; *cansala(da)*;...
- Pèrdua de l **-r** en final de paraula:
escorxa(r); *fe(r)*; *sopa(r)*; *di(r)*; *destapa(r)*; *caça(r)*;...
- No es pronuncia la **-r** final dels infinitius quan van seguits de pronom feble:
pega-li per *pegar-li*
- Elisió de la **t** en els grups **-lt** i **-nt**:
mol per *molt*; *maulan* per *maulant*;
- Assimilació de **-a** final a la **o** oberta de la síl·laba anterior:
torco per *torca*; *ollo* per *olla*;
- L'article masculí i el femení en plural esdevé **es** davant de consonant:
es dits per *els dits*; *es ratons* per *els ratolins*;
- Les contraccions *dels* i *pels* esdevenen *des* i *pes*:
des alls per *dels alls*; *pes armaris* per *pels armaris*;
- Inversió de la forma verbal *hi ha*:
n'ha hi per *n'hi ha*;
- Presència abundant de castellanismes: *rota*; *saca(r)*; *ratons*.

c. Al text (c) falten algunes paraules que marquen algunes de les característiques del tortosí. Després d'escoltar la cançó, completa la lletra.

Les plegadores d'**olives**
diuen que no beuen vi,
però **baix** de l'olivera
lo guarden en un tupí.

Esta nit de primavera
vaja nit més especial
en uns cantadors de **jota**
i un públic sensacional.

Aqui estic dalt de la rama,
dalt de la rama més alta.
Si collint, collint, caïa,
ai!, que Sant Antoni em valga.

Collint **olivetes** fargues,
aquí dalt de tot m'**estic**
face rogatives , mare,
perquè no **caigue** son fill.

d. Transforma els dos textos dialectals prenormatius, aplicant la normativa de la llengua.

1. Dialecte rossellonés escrit amb ortografia francesa.

Una primera transformació pot afectar només l'ortografia per conservar els trets del parlar del Rosselló.

Encara me'n cal riure quan hi pensi... I fa d'això sis anys (...), era el primer dia de la fira Franca... Podien ser sis hores i mitja, aquí, aquí, eixia de sopar. Me pren ganes d'anar a la comèdia. Quan sun a la porta, vaig per pendre coneixença de l'**affiche**... La plaça era prese, dues esquenes de primer calibre me'n tapaven la vista, me dic: Qui sun aquestos encantats? Què serà açò! Diuen que cada dia que Déu fa, un **xot** se lleva, ... que se'n serie pas llevat dos avui? Me'ls hi miri, eren dos forasters...

Una altra opció seria, a més d'aplicar la normativa, acostar el text a l'estàndard.

Encara em cal riure quan hi pense... I fa d'això sis anys (...), era el primer dia de la fira Franca... Podien

ser sis hores i mitja, aquí, aquí, eixia de sopar. Em vénen ganes d'anar a la comèdia. Quan sóc a la porta, vaig per pendre coneixença del cartell... El lloc era ocupat, dues esques de primer calibre em tapaven la vista, em dic: Qui són aquests encantats? Què serà açò! Diuen que cada dia que Déu fa, un estúpid es lleva, ... que no se n'haurien pas llevat dos avui? Me'ls hi mire, eren dos forasters...

2. Subdialecte apitxat escrit en ortografia castellana.

Tonet: ¿Qui no m'ha de tindre **enveja**?

si no és **açò** un amor firme,

que vinga Déu i que **ho veja**.

I tu, **salero***, ¿no **alcances****,

mirant la **meua** figura,

que estic per eixa **hermosura*****

més sec **que** una coca **amb** panses?

Te'n recordes d'un dia

per la **vespradeta**,

que amb ton pare venies

de la Parreta,

i en Marxalenes

et caigué una flor blanca

d'entre les trenes?

Eduard Escalante, *El deu, deneu i noranta*.

A més de la correcció ortogràfica segons la normativa actual, s'ha de remarcar la presència de barbarismes que també hauríem de substituir per obtenir un text normatiu:

* **salero**: *ressalada*

** **alcances**: *comprends*

*** **hermosura**: *bellesa*

Ara bé, com que es tracta d'un text teatral en vers, si volem mantindre els trets de la parla, en aquest cas la de la València de final del XIX, i la mètrica de les rèpliques, hauríem de mantindre les paraules que va escriure Escalante per a caracteritzar els personatges.

Activitats pàgina 102

a. Compara les distintes versions del *Cant de la Sibil·la*.

- Comenta la diferència d'aquesta visió apocalíptica amb les actuals cançons de Nadal.

Les cançons de Nadal tradicionals solen incorporar situacions populars que no corresponen al temps

històric que commemoren les festes de Nadal. Aquests anacronismes acosten, i actualitzen, un fet passat perquè establim una vinculació afectiva amb allò commemorat. Moltes vegades el vincle s'estableix amb un fet divertit, una mena d'acudit.

En *el Cant de la Sibil·la*, es vinculen els dos adveniments de la figura de Crist com a Salvador: un per commutar la pena original que pesava sobre els homes (Nadal), l'altre per dirimir la darrera sort de la Humanitat (Judici Final). Tot i que ara ens pot estranyar aquesta vinculació, la representació del *Cant de la Sibil·la* posa en relació els dos moments tancant el cercle del procés redemptor de les celebracions cristianes.

- La Sibil·la és un personatge pagà aliè al naixement de Crist. Busca raons possibles que expliquen la seua presència en aquesta representació.

La presència de personatges pagans precristians (Nabucodonosor, Virgili, la Sibil·la Eritrea) era un recurs habitual en les representacions medievals. El motiu pot ser ampliar als arguments en defensa de la veritat d'allò que es proclama (l'adveniment del Redemptor). L'èxit de la presència de la Sibil·la potser es deu la seducció que devia exercir un personatge tan enigmàtic i màgic. Les Sibil·les exercien de pitonisses en el llegendari del món antic i eren consultades en qualsevol situació conflictiva. Com en altres casos, la força expressiva d'un personatge, s'integra en una forma cultural posterior per aprofitar el seu bagatge.

b. Quants espais dramàtics (llocs de la ficció) hi ha representats simultàniament en aquest fragment? En quins espais de l'escena són situats?

En aquest moment de la representació la simultaneïtat es quadruplica. El sepulcre a la Vall de Josafat al cadafal i el camí a la Vall de Josafat en l'andador, en l'espai escènic horitzontal. En l'espai escènic vertical l'Araceli que ha davallat del Cel o Paradís fins al sepulcre, per tornar a muntar cap al Cel i l'aparell de la Coronació.

- Quina funció concreta tenen les acotacions del fragment?

Ordenar les accions simultànies que s'esdevenen als distints espais. Donar les indicacions tècniques per a produir els efectes espectaculars. Anotar certes emocions d'algun personatge concret.

- Comenta l'arribada de sant Tomàs. Quina finalitat creus que té?

L'arribada de sant Tomàs és produeix un moment abans del moment culminant de la representació (la Coronació). Els esdeveniments dramàtics s'acceleren en aquesta segona jornada. Hi ha una comicitat latent en aquesta arribada "misses dites". S'atura un moment solemne (l'assumpció de la Verge) amb una arribada sobtada i d'una expressivitat exagerada, que facilita preparar tècnicament la Coronació. És com si es desviara l'atenció de l'espectador, i es relaxara una mica, per a preparar-lo per al moment més emotiu.

REFLEXIONA, pàgina 104

A partir d'aquest fet, debatiu en classe sobre el paral·lelisme d'aquestes entrades reials i les

actuals visites d'autoritats. Podem considerar-les també escenificacions d'algun tipus?

- Resposta orientativa: L'organització de la visita d'autoritats (caps d'estat: reis o presidents; autoritats religioses com ara el Papa de Roma), però també dels "famosos", dels personatges públics, solen comptar amb una posada en escena ben estudiada i planificada per a escenificar i produir una adhesió i admiració espontànies del "poble", el públic de l'esdeveniment. Hi ha per tant una espectacularització d'un esdeveniment social, que no usa només alguns recursos teatrals sinó que també s'ajuda dels mitjans audiovisuals, la televisió principalment, per a difondre aquests tipus d'autorepresentacions.

Després del debat i aprofitant el model del text medieval, redacteu un text descriptiu sobre una recepció d'autoritat contemporània.

- Resposta oberta.

UNITAT 5

CONTINGUTS

- El discurs: Tipologia textual (II): textos argumentatius, narratius, instructius, predictius, descriptius, retòrics i conversacionals.
- Estudi de la llengua:
 - Ortografia: Fonemes fricatius alveolars: essa sonora i essa sorda.
 - Gramàtica: El verb. La conjugació regular.
- Sociolingüística: Llengües en contacte: bilingüisme, diglòssia, substitució lingüística.
- Tècniques d'estudi: Les noves tecnologies. Com fem un treball acadèmic.
- Història de la literatura: Expansió de la Corona d'Aragó. El Compromís de Casp. València: centre de la Corona. El segle d'Or de les nostres lletres. Influència de l'Humanisme italià. Visió humanista del món.
- La literatura humanista: Bernat Metge. Joan Roís de Corella.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Reconèixer i analitzar les característiques dels textos argumentatius.
- Distingir els diferents tipus d'argumentació.
- Produir textos argumentatius, orals i escrits, de manera adequada, coherent i cohesionada.
- Reconèixer i analitzar les característiques dels textos narratius.
- Produir textos narratius, orals i escrits, amb adequació, coherència i cohesió.
- Reconèixer i analitzar les característiques dels textos instructius, predictius, descriptius i conversacionals.
- Produir textos, orals o escrits, instructius, predictius, descriptius i conversacionals.
- Usar correctament els dígrafs i les grafies que representen els sons alveolars sord i sonor.
- Aprendre a pronunciar amb correcció els sons alveolars.
- Conèixer el paradigma valencià dels verbs regulars.

- Aprendre a utilitzar correctament els verbs regulars valencians.
- Conèixer la realitat plurilingüe i pluricultural del món actual, parant especial atenció al nostre país.
- Aprendre els conceptes de bilingüisme i diglòssia.
- Adquirir noció del concepte de conflicte lingüístic i dels procediments de resolució.
- Manejar els recursos informàtics bàsics i aplicar-los a la recerca i a l'elaboració de la informació.
- Valorar el Segle d'Or valencià tenint en compte els factors econòmics, socials i culturals del moment.
- Conèixer les característiques generals del segle de plenitud de la nostra literatura.
- Valorar l'esplendor que va viure la nostra llengua.
- Estudiar les característiques bàsiques de l'Humanisme i dels autors més destacats.
- Treballar diversos fragments de Lo somni i comprendre la finalitat de l'autor.
- Ser capaç de valorar críticament els temes que tracten els diversos autors humanistes així com les opinions contraposades que, sovint, s'hi troben.
- Cercar informació sobre els personatges històrics més rellevants de l'època.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Distingir les diferents tipologies textuais segons la finalitat i l'estructura.
- Produir textos, orals o escrits, de qualsevol tipologia amb correcció.
- Omplir buits correctament amb les grafies i dels dígrafs que representen els sons alveolars.
- Aplicar correctament les regles de l'ús de les grafies i dels dígrafs que representen els sons alveolars.
- Pronunciar correctament els sons alveolars, tant el sonor com el sord i tenir en compte la pronúncia per tal de fer un bon ús de les grafies i dígrafs que representen cadascun dels dos fonemes.
- Utilitzar els diccionaris per tal d'escriure cada vegada amb més correcció.

- Comprovar els canvis ortogràfics que necessiten alguns verbs regulars.
- Aplicar els coneixements apresos en la unitat a l'hora de fer ús de verbs regulars en textos de producció pròpia de l'alumnat.
- Distingir el lexema i els morfemes de les formes verbals i conèixer quina informació aporten els darrers pel que fa a la conjugació, aspecte, temps, mode, persona i nombre.
- Identificar les situacions de conflicte lingüístic en la nostra societat i els mecanismes de solució.
- Distingir i avaluar críticament entre normalització i substitució lingüística com a de resolució del conflicte entre llengües.
- Realitzar un treball acadèmic seguint els consells donats en l'apartat de Tècniques d'estudi.
- Analitzar i valorar els textos escrits als segles XIV i XV tenint en compte la tradició cultural en què s'inscriuen, la seua estructura i els valors que transmeten.
- Manejar els recursos informàtics bàsics i aplicar-los a la recerca i a l'elaboració de la informació.
- Composar textos escrits expositius i argumentatius sobre els temes tractats pels autors humanistes.

SOLUCIONARI

Activitats pàgina 109

- 1. Busca en el diccionari les paraules en negreta del conte de Pere Calders.**
 - Resposta oberta.
- 2. Digues si aquest text s'ajusta a les característiques dels textos narratius. Justifica la resposta.**
 - Sí, unes accions ocorren en un espai i en un temps i tenen protagonista. Segueix l'estructura plantejament, nus i desenllaç, segueix un ordre cronològic i inclou seqüència dialogada.
- 3. Què creus que significa el final? El relacionaries amb l'expressió "No tocar-li (a algú) la roba a l'esquena? Per què?**
 - Resposta oberta.

Activitats pàgina 111

- 1. Analitza els següents textos (estructura, intenció, verbs...) i, segons les característiques, digues a quina tipologia pertanyen:**
 - a) text instructiu: aconsella, segueix un ordre, verbs en imperatiu.
 - b) Text argumentatiu: opina, cita arguments d'autoritat (M. Proust, Descartes). La tesi és "existim perquè durem en el temps, i el nostre temps és la memòria, no el pensament". No apareix la conclusió perquè es tracta d'un breu fragment i no del text sencer.
 - c) Text descriptiu inserit dins una narració: descriu la Colometa i la decoració de la plaça. Adjectius, complements del nom, enumeracions...
 - d) Text predictiu: preveu a llarg termini (un any sencer), verbs en futur.
 - e) Text retòric: pretén crear humor. Transgressions lingüístiques (en cursiva).

Activitats pàgina 113

- 1. Totes aquestes paraules contenen algun dígraf o grafia que representen el so fricatiu alveolar sonor. Ompli els buits i després classifica les paraules.**
 - Z a principi de paraula: zeta, zona, zodíac.
 - TZ del sufix -ització o derivats d'aquest sufix: sensibilització.
 - Z postconsonàntica: colze, catorze, quinze, pinzell.
 - -S- intervocàlica: cosa, camisa, cosí, autobusos, gasolina, visita, frase, presonera, cosina, posar, església.
- 2. Ompli els buits d'aquestes paraules amb les grafies o el dígraf que poden representar la essa sorda i després completa els enunciats.**
 - Vassall, soca, cendrer, felicitat, arrosseria, caçador, cançoner, cacera, març, passadís, pensar, enyoradís, cassola, encenedor, loquaç.

Per representar el so de la essa sorda podem usar:

 - s o c a principi de paraula.
 - -ss-, -c-, -ç- entre vocals.
 - ç, s, c després de consonant.
 - s o ç a fi de mot.

3. **Escriu la grafia o dígraf adequat als buits d'aquestes paraules. Poden representar bé el fonema fricatiu alveolar sonor bé el sord.**

- Encisam, topazi, aranzel, invalidesa, arròs, adollescència, Algesires, cervesa, falsa, ozó, admissió, assut, russos, pentasil·lab, assenyalar, avançar, mancança, trapezi, industrialització, tristesa, eriçó, Nazari, pesa (del verb pesar) o peça, força, dansa, compressor, enyoradissa, matís, anglesa, riquesa, safrà, llapis, llança, tassa, boca-sec, braçada, cace-
ra, bellesa, passada, grisa.

4. **Escriu el femení i el plural dels següents mots, com a l'exemple.**

- Gros, grossa, grossos, grosses
- Gris, grisa, grisos, grises
- Oliós, oliosa, oliosos, olioses
- Gos, gossa, gossos, gosses
- Poderós, poderosa, poderosos, poderoses
- Rus, russa, russos, russes
- Grandiós, grandiosa, grandiosos, grandioses

Activitats pàgines 116-117

1. **Seguint el model dels verbs regulars proposats en l'apèndix, escriu tu tot el paradigma dels següents: *tornar, véncer, perdre, dormir, conduir*. Només has d'afegir al lexema els morfemes verbals.**

TORNAR

INDICATIU

- Present: torne, tornes, torna, tornem, torneu, tornen
- Pretèrit indefinit: he tornat, has tornat, ha tornat, hem tornat, heu tornat, han tornat
- Pretèrit imperfet: tornava, tornaves, tornava, tornàvem, tornàveu, tornaven
- Pretèrit plusquamperfet: havia tornat, havies tornat, havia tornat, havíem tornat, havíeu tornat, havien tornat
- Pretèrit perfet simple: torní, tornaes, tornà, tornàrem, tornàreu, tornaren
- Pretèrit perfet perifràstic: vaig tornar, vas tornar, va tornar, vam tornar, vau tornar, van tornar
- Pretèrit anterior simple: haguí tornat, hagueres tornat, hagué tornat, haguérem tornat, haguéreu tornat, hagueren tornat

- Pretèrit anterior perifràstic: vaig haver tornat, vas haver tornat, va haver tornat, vam haver tornat, va
haver tornat, van haver tornat
- Futur: tornaré, tornaràs, tornarà, tornarem, tornareu, tornaran
- Futur compost: hauré tornat, hauràs tornat, haurà tornat, haurem tornat, haureu tornat, hauran tornat
- Condicional: tornaria, tornaries, tornaria, tornariem tornariéu, tornarien
- Condicional compost: hauria tornat, hauries tornat, hauria tornat, hauríem tornat, hauríeu tornat, haurien tornat

SUBJUNTIU

- Present: torne, tornes, torne, tornem, torneu, tornen
- Pretèrit perfet: haja tornat, hages tornat, haja tornat, hàgem tornat, hàgeu tornat, hagen tornat
- Pretèrit imperfet: tornara/às/és, tornaes/asses/esses, tornara/às/és, tornàrem/àssem/éssem, tornàreu/àsseu/ésseu, tornaren/assen/essen
- Pretèrit plusquamperfet: haguera/és tornat, haguesres/esses tornat, haguera/és tornat, haguérem/éssem tornat, haguéreu/ésseu tornat, hagueren/essen tornat

IMPERATIU: torna, torne, tornem, torneu, tornen

PARTICIPI: tornat, tornada, tornats, tornades

INFINITIU: tornar

INFINITIU COMPOST: haver tornat

GERUNDI: tornant

GERUNDI COMPOST: havent tornat

VÉNCER

INDICATIU

- Present: venç (venço), veces, venç, vencem, ven-
ceu, vencent
- Pretèrit indefinit: he vençut, has vençut, ha vençut, hem vençut, heu vençut, han vençut
- Pretèrit imperfet: vencia, vencies, vencia, venciéu, venciéu
- Pretèrit plusquamperfet: havia vençut, havies vençut, havia vençut, havíem vençut, havíeu vençut, havien vençut
- Pretèrit perfet simple: vencí, vences, vencé, ven-
cérem, vencéreu, venceren

- Pretèrit anterior simple: haguí vençut, hagues vençut, hagué vençut, haguérem vençut, haguéreu vençut, hagneren vençut
- Pretèrit perfet perifràstic: vaig véncer, vas véncer, va véncer, vam véncer, vau véncer, van véncer
- Pretèrit anterior perifràstic: vaig haver vençut, vas haver vençut, va haver vençut, vam haver vençut, vau haver vençut, van haver vençut
- Futur: venceré, venceràs, vencerà, vencerem, vencereu, venceran
- Futur compost: hauré vençut, hauràs vençut, haurà vençut, haurem vençut, haureu vençut, hauran vençut
- Condicional: venceria, venceries, venceria, venceríem, venceríeu, vencerien

SUBJUNTIU

- Present: vença, vences, vença, vencem, venceu, vencent
- Pretèrit perfet: haja vençut, hages vençut, haja vençut, hàgem vençut, hàgeu vençut, hagen vençut
- Pretèrit imperfect: vencera/és, venceres/esses, vencera/és, vencérem/éssem, vencéreu/ésseu, venceren/essen
- Pretèri plusquamperfet: haguera/és vençut, hagues/esses vençut, haguera/és vençut, haguérem/éssem vençut, haguéreu/ésseu vençut

IMPERATIU: venç, vença, vencem, venceu, vencent

INFINITIU SIMPLE: véncer

INFINITIU COMPOST: haver vençut

PARTICIPI: vençut, vençuda, vençuts, vençudes

GERUNDI SIMPLE: vencent

GERUNDI COMPOST: havent vençut

PERDRE

INFINITIU

- Present: perd (perdo), perds, perd, perdem, perdeu, perden
- Pretèrit indefinit: he perdut, has perdut, ha perdut, hem perdut, heu perdut, han perdut
- Pretèrit imperfect: perdia, perdies, perdia, perdiem, perdieu, perdien
- Pretèrit plusquamperfet: havia perdut, havies perdut, havia perdut, havíem perdut, havíeu perdut, havien perdut

- Pretèrit perfet simple: perdí, perderes, perdé, perdérem, perdéreu, perderen
- Pretèrit anterior simple: haguí perdut, hagues perdut, hagué perdut, haguérem perdut, haguéreu perdut, hagneren perdut
- Pretèrit perfet perifràstic: vaig perdre, vas perdre, va perdre, vam perdre, vau perdre, van perdre.
- Pretèrit anterior perifràstic: vaig haver perdut, vas haver perdut, va haver perdut, vam haver perdut, vau haver perdut, van haver perdut
- Futur: perdré, perdràs, perdrà, perdrem, perdreu, perdran
- Futur compost: hauré perdut, hauràs perdut, haurem perdut, haureu perdut, hauran perdut
- Condicional: perdria, perdries, perdria, perdríem, perdríeu, perdrrien
- Condicional compost: hauria perdut, hauries perdut, hauria perdut, hauríem perdut, hauríeu perdut, haurien perdut

SUBJUNTIU

- Present: perda, perdes, perda, perdem, perdeu, perden
- Pretèrit perfet: haja perdut, hages perdut, haja perdut, hàgem perdut, hàgeu perdut, hagen perdut
- Pretèrit imperfect: perdera/és, perderes/esses, perdera/és, perdérem/éssem, perdéreu/ésseu, perderen/essen
- Pretèrit plusquamperfet: haguera/és perdut, hagues/esses perdut, haguera/és perdut, haguérem/éssem perdut, haguéreu/ésseu perdut, hagneren perdut

IMPERATIU: perd, perda, perdem, perdeu, perden

INFINITIU SIMPLE: perdre

INFINITIU COMPOST: haver perdut

PARTICIPI: perdut, perduda, perduts, perdudes

GERUNDI SIMPLE: perdent

GERUNDI COMPOST: havent perdut

DORMIR

INFINITIU

- Present: dorm (dormo), dorms, dorm, dormim, dormiu, dormen
- Pretèrit indefinit: he dormit, has dormit, ha dormit, hem dormit, heu dormit, han dormit

- Pretèrit imperfet: dormia, dormies, dormia, dormí-em, dormíeu, dormien
- Pretèrit plusquamperfet: havia dormit, havies dormit, havia dormit, haviem dormit, haviu dormit, havien dormit
- Pretèrit perfet simple: dormí, dormires, dormí, dormí-rem, dormíreu, dormiren
- Pretèrit anterior simple: haguí dormit, hagueres dormit, hagué dormit, haguérem dormit, haguéreu dormit, hagueren dormit
- Pretèrit perfet perifràstic: vaig dormir, vas dormir, va dormir, vam dormir, vau dormir, van dormir
- Pretèrit anterior perifràstic: vaig haver dormit, vas haver dormit, va haver dormit, vam haver dormit, vau haver dormit, van haver dormit
- Futur: dormiré, dormiràs, dormirà, dormirem, dormireu, dormiran
- Futur compost: hauré dormit, hauràs dormit, haurà dormit, haurem dormit, haureu dormit, hauran dormit
- Condicional: dormiria, dormiries, dormiria, dormirí-em, dormiríeu, dormirien
- Condicional compost: hauria dormit, hauries dormit, hauria dormit, hauríem dormit, hauríeu dormit, haurien dormit

SUBJUNTIU

- Present: dorma, dormes, dorma, dormim, dormiu, dormen
- Pretèrit perfet: haja dormit, hages dormit, haja dormit, hàgem dormit, hàgeu dormit, hagen dormit
- Pretèrit imperfet: dormira/ís, dormires/isses, dormira/ís, dormírem/íssem, dormíreu/ísseu, dormiren/issen
- Pretèrit plusquamperfet: haguera/és dormit, hagueres/esses dormit, haguera/és dormit, haguérem/éssem dormit, haguéreu/ésseu dormit, hagueren/essen dormit

IMPERATIU: dorm, dorma, dormim, dormiu, dormen

INFINITIU: dormir

INFINITIU COMPOST: haver dormit

PARTICIPI: dormit, dormida, dormits, dormides

GERUNDI: dormint

GERUNDI COMPOST: havent dormit

CONDUIR

INFINITIU

- Present: conduïsc (conduexo, conduïxo), conduïxes (condueixes), conduïx (condueix), conduïm, conduïu, conduïxen (condueixen)
- Pretèrit indefinit: he conduït, has conduït, ha conduït, hem conduït, heu conduït, han conduït
- Pretèrit imperfet: conduïa, conduïes, conduïa, conduïem, conduïeu, conduïen
- Pretèrit plusquamperfet: havia conduït, havies conduït, havia conduït, haviem conduït, haviu conduït, havien conduït
- Pretèrit perfet simple: conduí, conduïres, conduí, conduïrem, conduïreu, conduïren
- Pretèrit anterior simple: haguí conduït, hagueres conduït, hagué conduït, haguérem conduït, haguéreu conduït, hagueren conduït
- Pretèrit perfet perifràstic: vaig conduir, vas conduir, va conduir, vam conduir, vau conduir, van conduir
- Pretèrit anterior perifràstic: vaig haver conduït, vas haver conduït, va haver conduït, vam haver conduït, vau haver conduït, van haver conduït
- Futur: conduiré, conduiràs, conduirà, conduïrem, conduïreu, conduïran
- Futur compost: hauré conduït, hauràs conduït, haurà conduït, haurem conduït, haureu conduït, hauran conduït
- Condicional: conduiria, conduïries, conduiria, conduïríem, conduïríeu, conduïrien
- Condicional compost: hauria conduït, hauries conduït, hauria conduït, hauríem conduït, hauríeu conduït, haurien conduït

SUBJUNTIU

- Present: conduïska, conduïskues, conduïska, conduïm, conduïu, conduïsqen
- Pretèrit perfet: haja conduït, hages conduït, haja conduït, hàgem conduït, hàgeu conduït, hagen conduït
- Pretèrit imperfet: conduïra/ís, conduïres/isses, conduïra/ís, conduïrem/íssem, conduïreu/ísseu, conduïren/issen
- Pretèrit plusquamperfet: haguera/és conduït, hagueres/esses conduït, haguera/és conduït, haguérem/éssem conduït, haguéreu/ésseu conduït, hagueren/essen conduït

IMPERATIU: conduïx (condueix), conduísca, conduïm, conduïu, conduïsqen

INFINITIU: conduir

INFINITIU COMPOST: haver conduït

PARTICIPI: conduït, conduïda, conduïts, conduïdes

GERUNDI: conduint

GERUNDI COMPOST: havent conduït

- 2. Per a comprovar els canvis ortogràfics que necessiten alguns verbs regulars, escriu un text narratiu, descriptiu o instructiu utilitzant, sobretot, el present d'indicatiu del següents verbs i d'altres que tu proposes: menjar, véncer, adreçar, roncar, cercar, arrugar, endreçar, tocar, apagar.**

- Resposta oberta

Activitats pàgina 117

- 3. Subratlla les formes no personals del verb que apareixen en les següents oracions (no has de subratllar els participis que formen part d'una temps compost) i digues quina funció sintàctica acompleixen: atribut, Complement Directe, Subjecte, Complement Circumstancial de manera, Complement Predicatiu...**

- Josep només volia agranar
CD
- Sempre aconseguix el que vol de sa mare plorant
CC manera
- Ha arribat a l'aula crident
Predicatiu
- Estava avorrida
Atribut
- Informar és necessari
Subjecte
- La roda del camió estava rebertada
Atribut
- Aprén els temes memoritzant
CC manera

- 4. Escriu oracions bé utilitzant verbs incoatius, bé utilitzant verbs que es puguin conjugar de les dues maneres. Usa les formes en què apareix l'increment que caracteritza aquesta conjugació. Segueix els exemples.**

- Resposta oberta

- 5. Subratlla, mentre l'escoltes, totes les formes no personals del verb que apareixen en la cançó que enceta l'apartat de Gramàtica. No has de subratllar, doncs, els participis que formen part d'un temps compost.**

EL GRAN CIRC DELS INVISIBLES

El circ ha començat.

El circ ha començat.

S'obre el teló del circ de la gran mentida

Que han alçat un dia més al carrer dels oblidats.

Els oblidats que es passen mitja vida

Naufregant, creuant els mars de la seua soledat.

La soledat que viu de fer equilibris

Als carrers sense res més que la vida que li han pres.

Com aquell pres que escriu cançons d'amor a les parets

Per somiar un món sense carcellers.

El circ ha començat.

El circ ha començat.

S'obre el teló del circ de la gran mentida

Que han alçat un dia més al carrer dels silenciats.

Els silenciats que engreixen les misèries

I l'esclat d'entre els lleons de la seua dignitat.

La dignitat que es perd entre els pallassos

Per poder fer malabars amb els propis sentiments.

Els sentiments que es moren a les portes

Del poder dels domadors i al somriure deshonest.

Però a les nits dels nostres barris

Han tornat a sonar

Les velles cançons de guerra

Que havíem oblidat.

Al gran circ dels invisibles

No podem escapar.

Però avui hem pres l'humil decisió de lluitar.

El circ ha començat.

El circ ha començat.

El circ ha començat.

6. Escriu l'infinitiu de tots els verbs que apareixen a la cançó i digues si són regulars o irregulars.

- Verbs regulars: oblidar, passar, creuar, somiar, silenciar, engreixar, perdre, tornar, sonar, escapar, lluitar.
- Verbs que considerem regulars, tot i els canvis ortogràfics necessaris per qüestions ortogràfiques: començar, alçar, naufragar.
- Irregulars: haver, obrir-se, viure, fer, prendre, escriure, poder, morir.

7. Completa la graella al teu quadern amb els verbs de la cançó, seguint l'exemple.

	Persona	Nombre	Temps	Mode	Aspecte	Conjugació
Ha començat	Tercera	Singular	Pretèrit indefinit	Indicatiu	Perfectiu	Primera
S'obre	Tercera	Singular	Present	Indicatiu	Imperfectiu	Tercera
Han alçat	Tercera	Plural	Pretèrit indefinit	Indicatiu	Perfectiu	Primera
Oblidats	Forma no personal: participi					
Es passen	Tercera	Plural	Present	Indicatiu	Imperfectiu	Primera
Naufragant	Forma no personal: gerundi					
Creuant	Forma no personal: gerundi					
Viu	Tercera	Singular	Present	Indicatiu	Imperfectiu	Segona
Fer	Forma no personal: infinitiu					
Han pres	Tercera	Plural	Pretèrit indefinit	Indicatiu	Perfectiu	Segona
Pres	Forma no personal: participi					
Escriu	Tercera	Singular	Present	Indicatiu	Imperfectiu	Segona
Somiar	Forma no personal: infinitiu					
Silenciats	Forma no personal: participi					
Engreixen	Tercera	Plural	Present	Indicatiu	Imperfectiu	Primera
Es perd	Tercera	Singular	Present	Indicatiu	Imperfectiu	Segona
Poder	Forma no personal: infinitiu					
Fer	Forma no personal: infinitiu					
Es moren	Tercera	Plural	Present	Indicatiu	Imperfectiu	Tercera
Han tornat	Tercera	Plural	Pretèrit indefinit	Indicatiu	Perfectiu	Primera
Havíem oblidat	Primera	Plural	Pretèrit plusquamperfet	Indicatiu	Perfectiu	Primera
Podem	Primera	Plural	Present	Indicatiu	Imperfectiu	Segona
Escapar	Forma no personal: infinitiu					
Hem pres	Primera	Plural	Pretèrit indefinit	Indicatiu	Perfectiu	Segona
Lluitar	Forma no personal: infinitiu					

Activitats pàgina 121

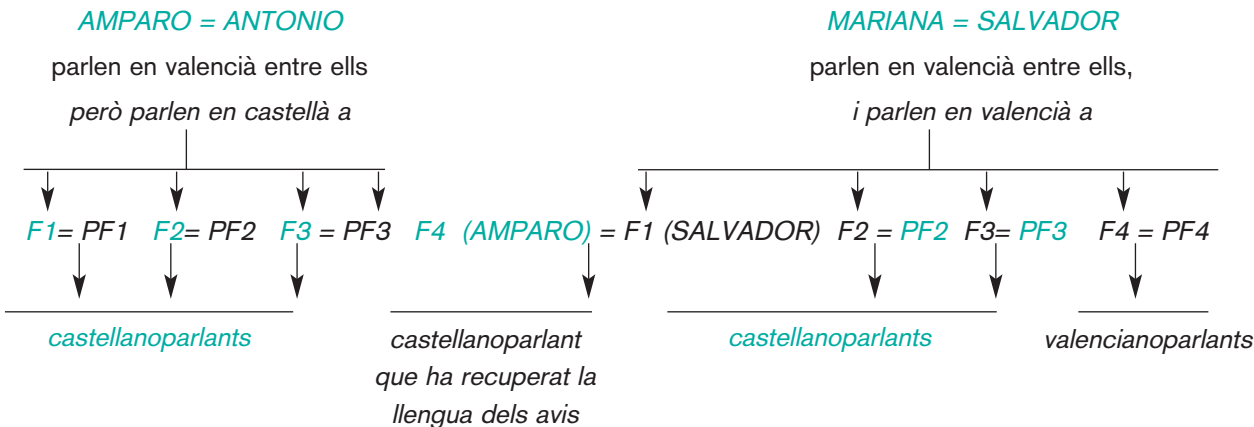
a. Escolteu la cançó d'Al Tall i contesteu les preguntes:

- En quins àmbits s'exclou l'ús del valencià, a la cançó? Quins mecanismes s'utilitza per a restringir l'ús?
 - En l'àmbit de l'administració pública; en l'escola; en els usos col·loquials dels turistes i estiuejants.
 - Avergonyir el parlant per no saber expressar-se en la llengua del funcionari de l'administració; tindre dificultats per a tramitar documents a causa de la incompetència lingüística del funcionari; burles i paraules agres per part de qui ha d'atendre'l; càstigs, renyes a l'escola per parlar en valencià.
- Coneixes altres àmbits on s'excloua actualment el valencià? Amb quins mecanismes?
 - Hi ha diverses situacions i àmbits d'exclusió del valencià. Donarem alguns exemples.
 - D'entrada cal dir que tots els valencianoparlants són bilingües. No es pot dir el mateix dels castellanoparlants, sovint monolingües.
 - A la televisió autonòmica, per exemple. La llei diu que un 70 per cent de les emissions ha de ser en valencià i es pot comprovar que no és així. Està exclòs dels anuncis publicitaris i de la majoria de les pel·lícules.

- Tampoc hi ha cap diari en valencià, ni pràcticament emissores de ràdio.
- És molt difícil accedir a produccions culturals en valencià: música, cinema, teatre...
- Tampoc és possible rebre tota l'escolarització en valencià, cosa que s'agreuja en els estudis universitaris.
- Com a cosa curiosa, a la ciutat de València un creient catòlic pot accedir a més misses en anglés que no en valencià.
- Tampoc els polítics fan un ús habitual i normalitzat de la llengua.

- Al text apareixen les dos maneres de resoldre una situació de conflicte lingüístic. Quines són? En quines frases del text apareixen? D'una banda, la substitució lingüística: els néts del tio Canya només parlen en castellà perquè són gent de la capital i amb estudis. En canvi, amb els bes-néts, es recupera la llengua, es normalitza, perquè tornen a incorporar-se com a valencianoparlants fent-ne ús en tots els àmbits.

b. Després de llegir el text, feu l'arbre genealògic d'aquesta família. Marqueu amb colors diferents els individus bilingües i els monolingües. Marqueu també els moments en què s'han produït els canvis de llengua i analitzeu com es produeix la transmissió lingüística.

- Només els membres marcats en verd són bilingües, és a dir només els valencianoparlants. De les dues famílies d'inici, només una (la de Mariana i Salvador) transmet la llengua pròpia als fills. Tot i això, malgrat que es manté l'ús amb la primera generació, en casar-se tots els seus descendents, excepte un, amb castellanoparlants, es produeix el canvi de llengua, i passen als seus fills només el castellà. En el cas del descendent de Mariana i Salvador que es casa amb un valencianoparlant, és l'únic en què es manté la llengua. En l'altra família es produeix el canvi de llengua en una sola generació, i malgrat que els descendents es casen amb valencianoparlants, i per tant bilingües, no modifiquen la seua conducta lingüística, transmetent als descendents només el castellà.
- Podem observar que en parelles mixtes: valencianoparlant (bilingüe) i castellanoparlant (monolingüe) només s'ha trasmès el castellà. Només s'ha mantés el valencià en la parella valencianoparlant. Tot i això, es dona un cas de recuperació de la llengua dels avantpassats (el valencià) en el descendent d'una parella monolingüe (castellanoparlants). Per últim, a la quarta generació, es dona el cas que els descendents de la parella que ha mantés el valencià, no l'usen tot i saber-lo. Potser el pares no els l'han transmés, o el fet de viure enmig d'un context pràcticament monolingüe en castellà ha fet que deixen de veure's útil parlar en valencià, tot i conèixer la llengua.

Activitats pàgina 129

- Aquest fragment correspon al començament del llibre de Ramon de Perellós. Ací fa referència a la relació que tenia amb el rei. Quin tipus de relació era? D'estima mútua.**
 - **Per què creus que l'autor vol remarcar-ho?** Per tal de provar la seua innocència i recuperar la dignitat i l'honor perduts en ser acusat de traïció al rei.
- Amb la lectura dels clàssics, com Sèneca, Lucreci, Ciceró..., els humanistes comencen a**

reflexionar sobre qüestions referents a l'ésser humà que fins aleshores no havien estat tractades. Al text (a) Antoni Canals dona una opinió que es contraposa a la del filòsof Sèneca. Quines són aquestes dues postures? Sèneca aprova el suïcidi (per als humanistes era un acte de valentia i llibertat) mentre que Canals ho denuncia, d'acord amb el pensament catòlic per al qual el suïcidi era un pecat.

Redacta un text on argumentes la teua opinió sobre eixe tema.

- Resposta lliure.

- Al llibre quart de Lo Somni Bernat Metge fa un llarg elogi de les dones així com una forta crítica als homes, moltes vegades, amb gràcia i sornegueria. Quins comportaments del sexe masculí critica en el text?** La moda i els costums masculins, constantment canviant, la malícia amb què tracten el gènere femení, el poc respecte cap als altres i cap a la religió cristiana, la manca de saber estar dins l'església, la luxúria...
- Cerca informació sobre Roger de Flor i escriu un text breu amb els fets principals de la seua vida. Així mateix informa't sobre què era el Consolat de Mar i explica-ho.**
 - Resposta lliure. Tanmateix l'alumne ha de fer una tasca de recerca d'informació i, per tant, el professorat haurà de guiar-lo per tal que redacte els texts de forma ordenada i entenedora.

REFLEXIONA, pàgina 130

Tot i les diferències de criteri entre Antoni Canals i Bernat Metge hi ha un aspecte en el qual estan totalment d'acord. Llegeix els següents texts, explica quin és i si el comparteixes o no.

- L'alumne ha de captar que els dos autors són fervents admiradors dels llibres i n'estan fent una lloança. Cal que l'alumne elabore un text on apareguen els principals arguments dels autors i on, a més a més, raone la seua opinió al respecte.

UNITAT 6

CONTINGUTS

- El discurs: El text i les seues propietats.
- Estudi de la llengua:
 - Ortografia: Fonemes palatals.
 - Gramàtica: Els verbs irregulars.
- Sociolingüística: Normalització i normativització. La necessitat de l'estàndard.
- Tècniques d'estudi: Qüestionari d'hàbits i tècniques d'estudi.
- Història de la literatura: La novel·la cavalleresca: *Curial e Güelfa* i *Tirant lo Blanch*.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Conèixer quines són les propietats que ha de tindre un text complet i correcte.
- Saber distingir què és l'adequació, la coherència i la cohesió.
- Analitzar les propietats textuais en textos senzills.
- Usar correctament els dígrafs i les grafies que representen els sons palatals.
- Aprendre a pronunciar amb correcció els sons palatals.
- Conèixer el paradigma complet dels principals verbs irregulars.
- Aprendre a utilitzar amb correcció els principals verbs irregulars valencians.
- Aprendre els conceptes de normalització i normativització.
- Conèixer la relació entre la normalització i la normativització d'una llengua i la necessitat de l'estàndard.
- Estudiar el fenomen de la cavalleria en relació amb les obres literàries de l'època.
- Conèixer les dues novel·les cavalleresques essencials de la nostra literatura: *Curial e Güelfa* i *Tirant lo Blanch*.
- Cercar informació sobre l'autoria d'aquestes obres i ser capaç de crear una opinió pròpia.
- Buscar accions semblants, en la realitat de l'època estudiada i la ficció de les novel·les, i comparar-les.

- Ser capaç de fer exercicis de crítica i/o autocrítica a partir de diferents temes que s'extreuen de les obres literàries.
- Ser capaç de comparar i de valorar críticament els valors de la societat medieval amb els de la societat actual.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Analitzar l'adequació, coherència i correcció d'una sèrie de textos.
- Produir textos, orals o escrits, amb adequació, coherència i cohesió.
- Representar correctament per escrit els fonemes palatals.
- Aplicar les normes apreses pel que fa a l'ús de les grafies i dígrafs que representen els sons palatals.
- Pronunciar correctament els sons palatals, insistent sobretot en les zones del domini lingüístic on els sons palatals sonors s'han neutralitzat amb els sords.
- Utilitzar els diccionaris per tal d'escriure cada vegada amb més correcció.
- Escriure amb correcció les formes del paradigma dels principals verbs irregulars.
- Aplicar els coneixements apresos a la unitat pel que fa als verbs irregulars en textos de creació.
- Distingir els conceptes de normalització i normativització.
- Adquirir una visió crítica de la situació del valencià pel respecta a l'ús social que se'n fa.
- Analitzar textos tot tenint en compte: introducció, contextualització, tema, argument i contingut, a més de l'adequació, coherència i cohesió.
- Reconèixer i utilitzar, en la interpretació de textos i en la regulació de les pròpies produccions, els coneixements sobre les diferents unitats de la llengua, les seues combinacions i, en el seu cas, la relació entre elles i els seus significats.
- Realitzar, de forma oral, una exposició acadèmica sobre un tema, planificant-la prèviament i adoptant l'estratègia comunicativa adequada.

SOLUCIONARI

- ** comentari sobre la nota de la pàgina 133: Aquesta nota manca de coherència. No aporta la informació suficient: si és xic o xica, el nom, quin curs fa i a quins cursos pot donar repàs, si són classes individuals o en grup... A més, no ha vigilat l'ortografia: "interesats" està mal escrit. Això hauria d'alertar els pares: com pot fer classes de repàs d'ortografia i el mateix o la mateixa estudiant no en sap prou??

Activitats pàgina 135

1. Amb quina de les tres propietats textuais relacionaries els següents aspectes?

- ús de bibliografia especialitzada per elaborar un treball: coherència
- bon ús de les regles ortogràfiques: cohesió i adequació
- ús del registre col·loquial en una postal dirigida a un amic: adequació
- la no aparició de termes especialitzats en un text científic: adequació
- bona connexió entre els paràgrafs i les oracions d'un text: cohesió
- aportació suficient d'informació en un text expositiu: coherència
- ús de pronoms per no repetir els mateixos termes: cohesió

2. Analitza les propietats textuais de la carta que Manel escriu als seus iaïos des de Londres. Rescriu-la seguint les regles:

- Pel que fa a l'adequació, es tracta d'una carta o d'una postal, que és el tipus de text més adequat per a enviar notícies escrites a gent major (als amics se'ls pot enviar correu electrònic, però per a la gent major que no està avesada a les noves tecnologies, millor la comunicació escrita convencional, tradicional). El registre és prou col·loquial, i és adequat si tenim en compte el grau baix de formalitat que hi ha entre iaïos i nét. Pel que fa a la coherència, podem dir que la informació és breu (de vegades insuficient: no diu quina plaça han visitat ni els noms dels membres de la família que l'acull) i que està una mica barrejada. L'estructuració de la informació en parà-

grafs o separada per punts i a part no existeix. L'aplicació de les normes ortogràfiques és quasi inexistent.

Rescriptura: resposta oberta. Exemple:

"Hola, xatos!

Us escric des de l'habitació de la casa on passaré el mes d'intercanvi. Per cert, la casa està una mica desordenada i, per al meu gust, mal decorada.

Esta família és prou divertida: la mare es passa el dia fent coses rares i el pare només ve a dormir. Passo la major part del dia amb els fills, que estan una mica bojos. Un no va mai a classe, i l'altre sempre està amb mi.

Avui hem visitat una plaça molt bonica.

Aquí sempre està núvol, quina llàstima! Crec que és per això que estic una mica trist, però no patiu, que jo estic molt bé! Això sí, enyoro molt el menjar que fa la iaia.

Molts besets."

3. Escriu un text expositiu, d'acord amb les propietats textuais, sobre l'augment preocupant dels embarassos en adolescents.

- Resposta oberta.

Activitats pàgina 136

1. Ompli els buits de les següents paraules. Tingues en compte, però, que trobaràs un grapat d'excepcions: es tracta de paraules d'origen hebreu o dels aplecs -jecc-, -ject-.

- Jove, jugar, objecte, subjecció, lletja, imatge, menjar, mengem, penjar, Egipte, girafa, Jesús, Jeremies, batejar, formatge, gerani, Jerusalem, adjectiu, objecció, conjunt, geòleg, paisatge, àgil, agència, àngel, projectil, objectivitat, llenguatge, sutja, roja.

2. Has de tindre en compte que aquestes normes no s'acompleixen sempre. És per això que aconsellem l'ús del diccionari en cas de dubte per completar aquestes paraules:

- Jutge, rellotge, jutjar, pujar, assajar, coratge, fetge, setge, jo passege, nosaltres rodegem, rodejar, rebutjar, enutjar, festejar, nosaltres festegem, avantatge, marejar, nosaltres estiuegem, heretge, paratge, trepitjar, desitjar.

3. Digues de quins substantius deriven els verbs de l'activitat anterior. Ex.: pujar: puig.

- pujar: puig; assajar: assaig; passege: passeig; rodegem, rodejar: rodeig; rebutjar: rebuig; enutjar: enuig; festejar, festegem: festeig; marejar: mareig; estiuegem: estiueig; trepitjar: trepig; desitjar: desig.

Activitats pàgina 137

4. Llig aquestes normes i després completa les paraules amb la grafia o dígraf corresponent.

- Butxaca, enuig, roig, boig, República txeca, xiquet, despatx, escabetx, cartutx, xalet, maig, cotxe, Txèchov, Txad, panxa, sandvitx, goig, fuig, enuig, despatxar, xocolate, punxar, esquitxar, arxivador, fitxa, trinxera.

5. Fes dues columnes. En una col·loca les paraules de la llista en què la grafia x o el dígraf ix representen el so palatal fricatiu sord; en l'altra escriu les paraules en què la x represente un altre so (ks o gs).

- Representen el so palatal fricatiu sord: xerif, dibuix, reixa, coix, coneixedor, Xavier, arruixar, aqueix.
- Representen un altre so: taxi, luxe, fixar, èxode, mixt, examen, exorcitzar, apèndix, annex.

6. Ompli els buits de les següents oracions.

- Veges quin jersei li poses hui per anar al col·legi.
- A la botiga del passatge encara venen faixes.
- Jaume semblava un patge, a la porta de l'edifici de l'ambaixada.
- No fa gens de goig veure una escena tan lletja.
- Ma mare era una bona encaixadora de taronges.

Activitats pàgina 139

1. Busca exemples amb els altres verbs d'aquest punt per tal de comprovar aquesta alternança i/e: afig- ...

- Resposta model: afig, afegim; frig, friges, fregim, fregiu; llig, llegim llegiu; tiny, tenyim, tenyírem; tix, teixia, teixirà; vist, visten, vestiren, vestirem, vestíeu; ix, eixirem...

2. Busca també exemples amb els altres verbs d'aquest punt per tal de comprovar aquesta alternança o/u: cull- ...

- Resposta model: cull, collíem; cus, cusa, cosim, cosien, cosirem; engul, engolim, engoliu; escup, escopien, escopiran; rust, rostit, rostia; surt, sortim, sortíeu; tus, tossim, tossirem...

Activitats pàgina 140

1. Completa la graella i després respon les qüestions.

	1a pna. pr. ind.	2a pna. pr. subj.	3a, 4a, 6a pnes. imperatiu	4a pna, pret. perf. simple	5a i 6a pnes. imperfet. subj.	Participi
BEURE	bec	begues	bega, beguem, beguem	beguérem	Beguéreu/ésseu, begueren/essen	begut
MOURE	moc	mogues	moga, moguem, mogut	moguérérem	moguéréreu/ésseu mogueren/essen	mogut
RESOLDRE	resolc	resolgues	resolga, resolguem, resolguen	resolguérérem	resolguéréreu/ésseu resolgueren/essen	resolt
ABSOLDRE	absolc	absolgues	absolga, absolguem, absolguen	absolguérérem	absolguéréreu/ésseu absolgueren/essen	absolt
PRENDRE	prenc	prengues	prenga, prenguem, prenguen	prenguérérem	prenguéréreu/ésseu prengueren/essen	pres
PARÉIXER	parec	paregues	parega, pareguem, pareguen	pareguérérem	pareguéréreu/ésseu paregueren/essen	paregut
CONÉIXER	conec	conegues	conega coneguem, coneguen	coneguérérem	coneguéréreu/ésseu, conegueren/essen	conegut
OBRIR	òbric	òbrigues	òbriga, obrim, òbriguen	obrírem	obríreu/ísseu obriren/issen	obert
OMPLIR	òmplic	òmpligues	Òmpliga, Omplim, òmpliguen	Omplírem	Omplíreu/ísseu, ompliren/issen	Omplit/da/ s/des

a. Són tots els verbs proposats a la graella de la segona conjugació?

Els dos últims són de la tercera conjugació.

b. En quins verbs dels proposats no trobem forma velaritzada en el participi?

En resoldre, absoldre, prendre, obrir i omplir no trobem la forma velaritzada al participi.

c. Has pogut comprovar que alguns verbs no velaritzen en totes les formes; en realitat no segueixen el model

de BEURE en la seua totalitat. Podràs observar més exemples d'això si escrius les formes que et demanem:

- Participi de *dir, dur, riure* (té dues possibilitats: *rigut* i el que et demanem) *pondre, obrir* i *omplir*: dit, dut, rist, post, obert, omplit.
- Pretèrit perfet simple dels verbs *omplir* i *obrir*: omplí, omplires, omplí, omplírem, omplíreu, ompliren // obrí, obrires, obrí, obrírem, obríreu, obriren

4. Digue's de quin temps verbal es tracta en cada cas.

- Cresc: *present d'indicatiu*.
- Cresca, cresques, cresca, cresquem, cresqueu, cresquen: *present de subjuntiu*.
- Cresca ell, creixeu vosaltres, cresquen ells: *imperatiu*.
- Cresquí, cresqueres, cresqué, cresquérem, cresquéreu, cresqueren: *pretèrit perfet simple*.
- Cresquera o cresqués, cresqueres o cresquesses, cresquera o cresqués, cresquérem o cresquéssem, cresquéreu o cresquésseu, cresqueren o cresquessen: *pretèrit imperfect de subjuntiu*.
- Crescut: *participi*.

5. Segueix el model de CREURE per tal d'escriure les mateixes formes de l'activitat anterior, però ara dels verbs: viure, meréixer i nàixer. Continua la llista: Visc. Visca, visques, visca...

- *Present d'indicatiu*: Visc. *Present de subjuntiu*: Visca, visques, visca, visquem, visqueu, visquen. *Imperatiu*: Visca ell, viviu vosaltres, visquen ells. *Pretèrit perfet simple*: Visquí, visqueres, visqué, visquérem, visquéreu, visqueren. *Pretèrit imperfect de subjuntiu*: Visquera o visqués, visqueres o visquesses, visquera o visqués, visquérem o visquéssem, visquéreu o visquésseu, visqueren o visquessen. *Participi*: Viscut.
- *Present d'indicatiu*: Meresc. *Present de subjuntiu*: Meresca, meresques, meresca, meresquem, meresqueu, meresquen. *Imperatiu*: Meresca ell, mereixeu vosaltres, meresquen ells. *Pretèrit perfet simple*: Meresquí, meresqueres, meresqué, meresquérem, meresquéreu, meresqueren. *Pretèrit imperfect de subjuntiu*: Meresquera o meresqués, meresqueres o meresquesses, meresquera o meresqués, meresquérem o meresquéssem, meresquéreu o meresquésseu, meresqueren o meresquessen. *Participi*: Merescut.
- *Present d'indicatiu*: Nasc. *Present de subjuntiu*: Nasca, nasques, nasca, nasquem, nasqueu, nasquen. *Imperatiu*: Nasca ell, naixeu vosaltres, nasquen ells. *Pretèrit perfet simple*: Nasquí, nasqueres, nasqué, nasquérem, nasquéreu, nasqueren. *Pretèrit imperfect de subjuntiu*: Nasquera o nasqués, nasqueres o nasquesses, nasquera o nasqués, nasquérem

o nasquéssem, nasquéreu o nasquésseu, nasqueren o nasquessen. *Participi*: Nascut.

Activitats pàgina 141

6. Escriu el present d'indicatiu, el present de subjuntiu, el pretèrit perfet simple i el pretèrit imperfect de subjuntiu del verb SER i comprova les irregularitats.

- Present d'indicatiu: sóc, ets o eres, és, som, sou, són.
- Present de subjuntiu: siga, sigues, siga, siguem, sigueu, siguem.
- Pretèrit perfet simple: fon o fui, fores, fou, fórem, fóreu, foren.
- Pretèrit imperfect d'indicatiu: era, eres, era, érem, éreu, eren.

7. Consulta, si et cal, el paradigma dels principals verbs irregulars a l'apèndix i escriu: [...]

- Resposta oberta.

8. Passa a l'estil indirecte tota la lletra en negreta de la cançó que enceta el bloc de gramàtica. Continua el text:

- Resposta model:

L'interpret de la cançó aconsella a qui escolta que no pare mai, que aferre allò que vol, que no pare, que cada dia vole on siga, que no pare mai, que trenque l'ombra del seu cor, que no pare i que senta la vida, que senta ha pitjat fort. Li diu que busque direccions, que cresca a cada pas un poc, que desitge, que còrrega, que creue l'horitzó. (Sobren veus que tanquen. Sobren mals i pors.) Li recomana que no perda el temps o fugirà el seu foc. Li promet que trobarà paraules per al viatge si dibuixa ell/a la sort i cada estrella del seu cel. Li diu que no pare mai, que aferre allò que vol, que no pare, que cada dia vole on siga, que no pare mai, que trenque l'ombra del seu cor, que no pare i que senta la vida, que senta que ha pitjat fort.

NOTA: hem tret la lletra de la cançó de la pàgina web del grup, però quan posa "sent que espitja fort", l'interpret diu "sent que has pitjat fort". Hem corregit a partir del que diu l'interpret.

Activitats pàgina 145

a. Com has llegit al text (a) la unificació ortogràfica era una mesura prèvia a l'extensió social del valencià culte. Per quines raons?

- La unificació ortogràfica és el primer pas per a la normativització d'una llengua, i per tant, per a la normalització del seu ús. Si no hi ha un únic sistema ortogràfic per a una llengua és impossible establir un criteri de correcció per a la comunicació escrita.

– Quina concepció de la normativa hi ha darrere les normes que redactà Fabra, assumides pels valencianistes dels anys trenta?

Fabra es decidí per una ortografia conservadora que respectara tant com fóra possible l'etimologia de les paraules i la forma en què eren escrites pels autors clàssics en l'època de major esplendor de la llengua. La normativa de Fabra és composicional: s'ha buscat les solucions més comunes a totes les varietats lingüístiques per a fixar la normativa. També és polimòrfica, o policèntrica, perquè la norma permet diferents solucions, en algunes ocasions, que es corresponen al les grans varietats de l'estàndard.

– Quins “sacrificis” va suposar per als parlants del català oriental la normativització que proposà Fabra? En què beneficia especialment als parlants valencians?

Les vocals s'escriuen com les pronunciem els parlants del bloc occidental. L'escriptura de les -r de final de paraula que no se solen pronunciar la majoria dels parlars catalans, “beneficia” els valencians, que sí que la pronuncien.

b. Comproveu l'ús de la nostra llengua a les televisions que la utilitzen. Feu un recull de les paraules, frases i expressions que s'aparten de l'estàndard, d'entre les que escolteu a la gent que hi apareix. Per a tindre una bona mostra cal que vos fixeu en programes ben diversos i que distingiu entre l'ús que en fan els professionals del mitjà i el dels que no ho són.

- Resposta oberta.

Activitats pàgina 152

a. Què estan fent Carmesina i Tirant en aquest fragment?

- Carmesina i Tirant, com era freqüent a l'època, s'estan donant paraula de matrimoni sota jurament, és a dir, estan celebrant un matrimoni secret.

– Busca a la teoria que has estudiat anteriorment un cas semblant. Com va acabar?

Un cas semblant va ser el del cavaller Joan de Montpalau i Damiata Martorell, germana de Joanot Martorell. Tots dos es donaren paraula de matrimoni, tingueren relacions íntimes i després ell no ho complí. Aleshores Joanot Martorell el desafià a mort, però, gràcies a la intervenció de la reina Maria, la qüestió es resolgué pacíficament i Montpalau hagué de pagar 4000 florins a Damiata. El pitjor fou que ella ja havia estat “tacada” i, per tant, ningú s'hi volgué casar.

b. En quin espai ens trobem al fragment (b)?

- Ens trobem a un torneig.
 - Com te l'imagines? Resposta oberta. L'alumnat pot fer referència a escenaris de filmografies conegudes.
 - Quin aspecte del comportament del marquès de Montferrat, senyor de Curial, critica aquest en el fragment?

A Curial no li agrada el fet que, una vegada ha deixat fora de combat els seus contrincants, el marquès es traga l'espasa i comence a ferir-los greument com si estiguera al camp de batalla i no a un torneig festiu.

c. Aquest fragment pertany al capítol *Com Tirant vencé la batalla e per força d'armes entrà lo castell*. A quina batalla es refereix l'autor? I lo castell, què és?

- L'autor es refereix al joc amorós, a la impaciència del cavaller i a les reticències de la dama i el *castell* es refereix al fet d'aconseguir tindre relacions sexuals amb ella.
 - En definitiva, l'autor està fent una comparació, quins en són els dos termes? Subratlla les expressions que ho confirmen.

L'autor està comparant l'acte amorós amb una batalla d'armes com veiem quan Carmesina parla de: *usar de vostra bel·licosa força, combats d'amor, no penseu açò ésser camp ni lliça d'infi-dels o no vullau vençre la que és vençuda.*

d. Explica quina diferència hi ha entre els “llibres de cavalleries” i la “novel·la cavalleresca”. A

quin tipus corresponen el *Curial e Güelfa* i el *Tirant lo Blanch*?

- Els “llibres de cavalleries” narren fets meravellosos en temps remots i llocs imaginaris mentre que a la “novel·la cavalleresca” trobem llocs reals, temps propers i personatges que es comporten dins la mesura humana. El *Curial e Güelfa* i el *Tirant lo Blanch* són novel·les cavalleresques.

UNITAT 7

CONTINGUTS

- El discurs: La coherència.
- Estudi de la llengua:
 - Ortografia: La grafia *hac*. La grafia */* i els dígrafs */·/*, *tl*, *ll*, *tll*.
 - Gramàtica: Les perífrasis verbals.
- Sociolingüística: Vitalitat de la nostra llengua: domini, extensió, parlants, marc legal.
- Comentari de textos: Llegir, entendre i classificar el text.
- Història de la literatura: Trencament amb la poesia trobadoresca: primers intents: Jordi de Sant Jordi. Ausiàs March.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Distingir els principals elements de la coherència.
- Analitzar la coherència de textos orals o escrits.
- Produir textos orals o escrits amb coherència.
- Aprendre les normes d'ús de la lletra *hac* en valencià.
- Aprendre l'ús que cal fer de la grafia */* i dels dígrafs */·/*, *tl*, *tll* i *ll*.
- Conèixer les perífrasis verbals de la nostra llengua l'ús que cal fer-ne en la modalitat estàndard.
- Conèixer el domini, l'extensió, el nombre de parlants de la llengua i la diversitat de marcs legals als diferents territoris del domini.
- Afavorir una actitud respectuosa envers altres llengües i els seus parlants.
- Saber llegir, analitzar, explicar, i valorar de manera crítica els textos, literaris o no, per tal d'entendre'ls i d'interpretar-los d'acord amb el context històric i social.
- Valorar la importància dels primers autors que trenquen amb la poesia trobadoresca.
- Conèixer aspectes de la vida i de l'obra dels principals poetes del segle XV.
- Reconèixer els senyals utilitzats per Ausiàs March.
- Estudiar la divisió en "cants" dels poemes d'Ausiàs.

- Ser capaç de treballar sobre determinats poemes tenint en compte l'època, la biografia dels autors, el contingut, els recursos literaris, etc.
- Llegir i valorar les obres literàries com una forma d'enriquiment personal.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Analitzar l'adequació, coherència i correcció d'una sèrie de textos.
- Produir textos, orals o escrits, amb adequació, coherència i cohesió.
- Usar correctament les grafies i els dígrafs explicats a la unitat.
- Utilitzar els diccionaris per tal d'escriure cada vegada amb més correcció.
- Pronunciar correctament els sons que representen les grafies i dígrafs treballats a l'apartat d'ortografia de la unitat.
- Corregir errades pel que fa a l'ús de les perífrasis verbals, sobretot les degudes a la interferència del castellà.
- Classificar perífrasis verbals.
- Fer un ús correcte de les perífrasis modals i aspectuals i demostrar-ho en textos de creació pròpia.
- Identificar la competència lingüística en els diversos territoris catalanoparlants.
- Buscar notícies relacionades amb conflictes lingüístics del nostre domini.
- Analitzar textos tot tenint en compte: introducció, contextualització, tema, argument i contingut, a més de l'adequació, coherència i cohesió.
- Analitzar i valorar la poesia d'Ausiàs March tenint en compte la tradició cultural en què s'inscriu, la seua estructura i els valors que transmet.
- Composar textos escrits expositius i argumentatius sobre els temes tractats pels poetes del XV però partint de les pròpies experiències vitals.

SOLUCIONARI

Activitats pàgina 157

1. Digueu si el següent text és coherent o no. Justifica la resposta.

- Gens: falta informació (dia i lloc, inicials o noms dels detinguts i procedència, nom de la plaça) i en sobra (aspecte i vestimenta dels detinguts, la xica fumava, l'edat i l'origen del policia).

2. Ordena els paràgrafs següents perquè el text resultant siga coherent, tot eliminant aquelles paraules o expressions incoherents.

- c), a), d), f), b), e), g), i), h)
- "L'accés a la moto serà més difícil, especialment per al més joves. S'hauran de superar més exàmens i tenir més experiència prèvia, de manera que l'accés a la gran cilindrada s'aconseguirà de manera gradual. Aquesta és la mesura estrella del pla contra la sinistralitat creixent de la moto presentat ahir pel ministre de l'Interior, Alfredo Pérez Rubalcaba, que inclou 36 actuacions que es posaran en marxa els pròxims quatre anys i que han estat elaborades amb la participació dels representants del sector.
- El canvi més radical afectarà els ciclomotors. Per conduir-los serà obligatori superar un examen teòric i un altre de pràctic. A més, l'edat mínima pujarà dels 14 anys exigits en l'actualitat a 15. Aquests canvis seran una realitat a partir de la segona quinzena de gener, amb l'aprovació d'un decret de reforma parcial del reglament general de conductors."

3. Reescriu el primer paràgraf del fragment d'*Elogi de l'amistat* amb un altre elogi, de manera que el teu text siga un hipotext d'aquest. Recorda que ha de ser un text coherent.

- Resposta oberta.

Activitats pàgina 159

1. Busca un derivat culte amb L·L de cadascuna de les paraules proposades, com a l'exemple.

- Resposta model:
 - Metall: metàl·lic, metal·lúrgia...; ampolla: ampul·lositat, ampul·lós, ampul·la...; novell:

novel·la, novel·lar, novel·lista, novel·lesc...; cabell: capil·lar, capil·laritat...; aixella: axil·la, axil·lar...; cristall: cristal·lí, cristal·litzar, cristal·lografia...

2. Busca al diccionari cinc paraules que comencen per AL·L, cinc per IL·L; cinc per COL·L, cinc per GAL·L; cinc per MIL·L i cinc per SIL·L i escriu una oració amb cadascuna.

- Resposta oberta, però algunes paraules que comencen com es demana són:
 - al·lucinar, al·lèrgia, al·licient, al·literació, al·locució, al·lòmorf, al·lopàtic, al·lot...
 - il·lació, il·lusió, il·legalitzar, il·legible, il·licitat, il·lògic...
 - col·lateral, col·lagen, col·laborar, col·locar, col·lisió, col·legi, col·lega, col·lapse...
 - gal·lés, gàl·lic, gal·linaci, gal·loromànic, gal·li...
 - mil·lenari, mil·límetre, mil·lèsim, mil·lilitre, mil·ligram...
 - síl·laba, sil·lepsi, sil·logisme, sil·labejar...

3. Algunes paraules del següent llistat estan escrites de manera incorrecta. Consulta, si et cal, el diccionari i corregeix-les.

cal·ligrafia	colador
excel·lent	col·lectiu
idíl·lic	col·liri
sol·licitar	col·loqui
satèl·lit	el·lipse
il·lògic	llebre
làmina	butlletí
literatura	imbecil·litat
litre	cal·ligrafia
lògic	cèl·lula
bèl·lic	tranquil·litat
anular	instal·lar
col·locar	intel·ligent
circular	libèl·lula
pol·len	novel·lar
línia	gal·lés
paral·lel	il·lusió
bitlla	pàl·lid
nul·la	caravel·la
hel·lènic	circumval·lació

4. Quines d'aquestes paraules poden escriure's també amb TLL? En aquesta ocasió també et serà molt útil el diccionari.

- Epatlla, batlle, butlla, motlle, guatlla

5. Hem vist que en paraules de la mateixa família trobem l'alternança entre la grafia L i el dígraf LL (*lluna, lunar*). Busca paraules amb què completar aquest llistat de parelles.

- Resposta model: lluna, lunar; llengua: lingüística; lloc: local, localització; llibertat, liberal; llet, lacti; llàgrima, lacrimal, llac, lacustre.

Activitats pàgina 163

1. Completa els espais buits de la cançó que encentra el bloc de Gramàtica mentre l'escoltes. Observaràs que són cinc perífrasis verbals. Digue's de quina classe es tracta en cada cas.

- On tornin a néixer les ganes: perífrasi aspectual de valor reiteratiu
- On no haver de guardar la roba, on ser valent: perífrasi modal d'obligació
- On no hagi de guanyar batalles: perífrasi modal d'obligació
- On tornar a creure en la gent: perífrasi aspectual de valor reiteratiu
- On no hagi de guardar la roba, on ser valent: perífrasi modal d'obligació

2. Torna a mirar, si et cal, la informació de Dialectologia de les unitats anteriors, i respon:

- A quin dialecte de la nostra llengua pertany l'interpret de la cançó? Dins del bloc oriental pertanyen al català central
- Com ho has sabut? Es pot saber per:
 - L'acabament en -i de l'auxiliar del present de subjuntiu "hagi" i del present de subjuntiu (pagui, mori, costi)
 - La caiguda de la -r final: salva(r), passa(r), fe(r)...
 - La pronúncia com a neutres de les a i e àtones (*fantasmes, ganes, demà, nedar, valent, forces...*)
 - La pronúncia com a u de les o àtones: contraco-rent.

3. Corregeix i explica les errades que trobes en aquestes oracions. Vés amb compte: hi ha alguna que és correcta.

- *L'any que ve viatjaré molt.* No és correcte l'ús de la perífrasi verbal d'imminència per a futurs que no són immediats.
- *Aquesta gent que sent cridar deuen ser els meus veïns escandalosos.* No podem indicar la probabilitat amb un futur. Hem de fer ús de la perífrasi *deure + infinitiu*.
- *Si volem passar desapercebuts hem de ser molt discrets. Tindre que + infinitiu* és un calc del castellà no acceptat en l'estàndard.
- *Cal arriscar però no massa. Hi ha que* és un calc del castellà no acceptat en valencià.
- La resta d'oracions són correctes.

4. Escriu un text instructiu en el qual utilitzes les perífrasis d'obligació que has après en aquesta unitat. Ex.: "**Per fer un bon arròs cal que seguis-ques** aquests consell: **has d'utilitzar** productes de qualitat. **Cal preparar** els ingredients abans de començar...

- Resposta oberta

5. Escriu un diàleg en el qual utilitzes totes les perífrasis apreses a la unitat. Podeu escriure'l per parelles i després llegir-lo a l'aula. La resta de companys hauran de localitzar les perífrasis mentre l'escolten.

- Resposta oberta

Activitats pàgina 167

a. Quines competències lingüístiques han millorat i quines han empitjorat? Quines creus que poden ser les causes? Quines mesures s'haurien de prendre perquè millorara cadascuna de les competències?

- Ha millorat la competència en la comprensió oral i escrita, així com l'expressió escrita. En canvi ha empitjorat la competència en l'expressió oral. Les causes de la millora poden estar en la incorporació del valencià a l'ensenyament. Cada vegada hi ha més gent que pot entendre'l i llegir-lo. Han augmentat les competències que podríem dir passives.

En canvi les competències actives, van minvant, en el cas dels que la poden parlar i la parlen; o, tot i créixer percentualment, no ha assolit encara un nivell normal, com és el cas dels que la poden escriure, i l'escriuen. Una de les causes que fa que no es parli cada vegada més, ara que s'aprèn a l'escola, és que no és necessària per a la vida habitual. Es pot viure sense necessitat de fer-ne un ús i per tant els nous parlants que s'haurien d'incorporar, finalment no la fan servir als àmbits quotidians.

La mesura més important per a que milloraren les competències és prestigiar l'ús de la llengua, que usar-la siga necessari per a desenvolupar-se plenament en la nostra societat.

b. Busca, en la premsa escrita, notícies relacionades amb conflictes lingüístics del nostre domini.

- Resposta oberta.

c. Quantes llengües minoritzades d'Europa coneixies?

- Resposta oberta.

d. Llig el text (d). Quines llengües europees sense estat coneixes. Saps amb quines altres llengües comparteixen territori? Pots buscar informació en internet o consultar algun llibre de sociolingüística. Quines solucions proposa l'autor per a resoldre el conflicte lingüístic provocat per les llengües en contacte?

- Cada llengua ha de poder assumir totes les funcions lingüístiques al seu propi territori sense interferències d'una altra llengua.

Activitats pàgina 170

1. Busca al diccionari les paraules del text escrites en lletra negreta.

- Resposta oberta.

2. Saps qui era Benet XIII? Busca'n informació i redacta un breu text expositiu al voltant de la figura del Papa Luna.

- Resposta oberta.

3. A quin esdeveniment històric es refereix el Papa a les línies 15-16? Explica breument què hi va passar.

- Es refereix al Compromís de Casp, celebrat el 1412 a la localitat aragonesa de Casp per triar el nou rei de la Corona catalanoaragonesa. Martí l'Humà havia mort el 1410 sense descendent legítim i el tron se'l disputaven Jaume d'Urgell i Ferran d'Antequera. Els compromissaris van decidir que regnaria el castellà Ferran d'Antequera, dels Trastàmara. El Papa Benet XIII fou el seu principal defensor.

4. L'autor real coincideix amb el narrador? Per què?

- No, l'autor real és Manel Garcia Grau, poeta i novel·lista de Benicarló (1962-2006). El narrador és el secretari del Papa, un personatge del segle XV.

5. Després d'haver realitzat les activitats anteriors hauràs entès millor el text. Series capaç de resumir-lo en poques línies? Fes-ho!

Activitats pàgina 174

a. Qui és l'autor del poema? Justifica la teua resposta amb el que has après en la teoria.

- És Jordi de Sant Jordi, ja que un aspecte nou de la seua poesia era el fet de ser conscient que la bogeria s'apoderava d'ell.
 - **Què li ocorre al poeta?** Que està tornant-se boig.
 - **Quines paraules utilitza exactament?** Va creixent ma follia, que'm gira gauig en gran malanconia, pert sauber e seny, vau com folls parlant en oradura, li respon rasó fora mesura.
 - **Quina és la causa?** Que s'ha enamorat però la dama no el correspon.
 - **La gent que l'envolta, se n'adona?** Sí.
 - **I ell, com respon?** Els parla sense cap sentit.

b. Qui és l'autor d'aquest fragment?

- Ausiàs March .
 - **Quin senyal utilitza?** Lir entre cards.
 - **A què es refereix quan parla d'un *forn*?** Al seu cor

- **Què li ocorre?** Que s'ha enamorat.
- **Per què parla d'una dolça sabor i tot seguit de gran amargor?** Perquè eixe amor dolç que sent no és correspost i per tant li fa sentir una gran amargor.

c. En aquest fragment Ausiàs proclama la seua solitud. Explica amb les teues paraules quina imatge utilitza.

- La de l'enamorat que en comptes de buscar la companyia i la distracció amb altres persones prefereix quedar-se sol i "gaudir" de la seua desgràcia en no sentir-se correspost.
- **T'has sentit alguna vegada d'aquesta manera?** Resposta lliure.

d. Què explica Ausiàs en aquests versos?

- Que la gent està celebrant una festa, amb actes tant religiosos com profans, però Ausiàs prefereix anar al

cementiri tot sol per trobar-se amb les ànimes turmentades com la seua.

- **A quin dels textos anteriors et recorda?** Al text c. **Per què?** Perquè l'autor torna a proclamar la seua solitud i cerca el silenci dels morts en comptes de l'alegria i les festes dels vius.

e. Explica quines semblances trobes entre les vides de Jordi de Sant Jordi i d'Ausiàs March.

- Cal que l'alumne repasse les biografies dels autors i faça una xicoteta redacció explicant quines similituds hi troba.

f. Esmenta algun dels autors anteriors a Jordi de Sant Jordi i Ausiàs March que ja suposen un punt d'inflexió entre la tradicional poesia trobadoresca i aquestos.

- Jaume i Pere March, oncle i pare d'Ausiàs, Gilabert de Pròixita, Andreu Febrer i Melcior de Gualbes.

UNITAT 8

CONTINGUTS

- El discurs: La cohesió.
- Estudi de la llengua:
 - Ortografia: Els signes de puntuació.
 - Gramàtica: Les paraules invariables: preposicions, adverbis i conjuncions.
- Comentari de textos: Introducció, tema i contingut, estructura i finalitat del text.
- Història de la literatura: Causes de la Decadència: Germana de Foix. Guerra de les germanies. Castellanització aristocràtica. Decret de Nova Planta. Fi de la Corona d'Aragó. Desfeta d'Almansa. Persecució de la llengua. La Decadència literària: literatura culta i literatura popular.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Conèixer els diferents mecanismes de cohesió.
- Analitzar els diferents mecanismes de cohesió en textos escrits.
- Usar correctament els signes de puntuació.
- Conèixer les categories gramaticals invariables: les preposicions, les conjuncions i els adverbis.
- Aprendre a usar amb correcció les paraules invariables.
- Conèixer els casos que poden crear més confusió pel que fa a l'ús de preposicions i conjuncions.
- Saber introduir i contextualitzar un text, dir-ne el tema i resumir-ne el contingut i l'argument.
- Conèixer les característiques generals dels segles XVI, XVII i XVIII.
- Entendre quines causes culturals, polítiques i econòmiques fan que s'iniciï el període conegut com a *Decadència*.
- Identificar els autors i les obres més importants de l'època i conèixer algunes dades rellevants del Renaixement, del Barroc, del Neoclassicisme i del Preromanticisme.

- Conèixer els principals gèneres de la literatura popular.
- Ser capaç de respondre preguntes i de realitzar activitats basades en el contingut i en la forma dels textos literaris que s'hi presenten.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Analitzar l'adequació, coherència i correcció d'una sèrie de textos.
- Produir textos, orals o escrits, amb adequació, coherència i cohesió.
- Aplicar les normes pel que fa a l'ús dels signes de puntuació.
- Relacionar el bon ús dels signes de puntuació i de les conjuncions amb la propietat textual de la cohesió.
- Distingir l'ús que cal fer de cada signe de puntuació.
- Classificar les paraules invariables en adverbis, preposicions i conjuncions.
- Omplir buits de textos proposats amb les paraules invariables corresponents.
- Corregir errades en l'ús de les paraules invariables.
- Aplicar les normes explicades a la unitat referides a les paraules invariables, sobretot pel que fa als casos que més confusions poden crear, especialment les preposicions i les conjuncions.
- Analitzar textos tot tenint en compte: introducció, contextualització, tema, argument i contingut, a més de l'adequació, coherència i cohesió.
- Analitzar i valorar les composicions literàries i populars dels segles XVI, XVII i XVIII tenint en compte la tradició cultural en què s'inscriuen, la seua estructura i els valors que transmeten.
- Conèixer, identificar i analitzar, en activitats discursives diverses, les actituds sociolingüístiques que es manifesten, així com les diferents causes que poden tenir, en una situació de contacte de llengües.

SOLUCIONARI

Activitats pàgina 179

1. Analitza el mecanisme de la dixi (personal, temporal i espacial) del text.

- Personal: 1a persona del plural (ens fan pensar, ens imaginam, ens embriaga, perdem)
- Temporal: sempre, ens fan pensar, ens imaginam (present), no fa gaires dies (passat)
- Espacial: referències a Amèrica del Nord (NASA, Discovery, trajecte des de Texas) quan es narra la història de l'astronauta.

2. Fes memòria i revisa la unitat anterior per poder analitzar alguns aspectes de la coherència d'aquest text.

- Coherència: títol (parcialment temàtic, "històries d'astronautes" però no diu de quin tipus d'històries tracta); eix temàtic (una astronauta n'agredeix una altra per gelosia); estructura temàtica (lineal, excepte en el primer paràgraf); estructura textual (introducció al 1r paràgraf, desenvolupament al 2n i 3r i conclusió al 4t); progressió temàtica (combina la de tema derivat al principi: de l'hipertema "històries d'astronautes" deriven els tòpics "els astronautes" –amb els remes "recorren l'espai i fan troballes", "emprenen aventures plenes de riscos", "han hagut de passar moltes proves"...- i "Lisa Nowak" –"és una de les astronautes de la tripulació del Discovery", "va ser detinguda per la policia"; i la de tema constant: "Lisa Nowak" ("devia haver passat aquestes proves", "es convertí de sobte en una altra dona", "atacà una companya", va ser detinguda", "s'havia disfressat", "va recórrer una distància de mil cinc-cents quilòmetres"...)
- Adequació: àmbit i tipologia (àmbit periodístic, text expositivoargumentatiu); variació diatòpica (balear: morfologia verbal –imaginam, tengut-); registre estàndard amb pinzellades molt col·loquials (l. 13 "fer la punyeta") i més poètiques i literàries (últim paràgraf "Allò que havia après desaparegué sota els efectes d'un sentiment que deu ser com un vi que ens embriaga, fins que perdem la raó"); autora real (Mari Pau Janer, escriptora mallorquina); autora model (coneixedora de la realitat social, romàntica); receptor (qualsevol; utilitza una 1a persona del plural inclusiva).

3. El següent text té problemes de cohesió. Refés-lo. Després, digues quins recursos has fet servir perquè el text estiga ben cohesionat.

- Resposta oberta. El mecanismes més utilitzats són les el·lipses, els pronoms (extensió de la referència, anàfores), díctics.

Activitats pàgina 181

1. En quin ús de la coma podem canviar-la pels parèntesis o pels guionets? En quin altre ús la podem canviar pels dos punts?

- Per fer aclariments o incisos explicatius podem usar indistintament la coma, els parèntesis o els guionets.
- Als encapçalaments i comiat de les cartes podem usar bé la coma bé els dos punts.

2. Digues a quin ús de la coma pertany cadascun dels següents exemples i busca'n o inventa'n un parell més de cada cas.

- Pau, torna-li la pilota.* Aïlla vocatiu.
- Coneixíem a tots: Laura, Vicent, Josep, Clara, Marta i Lluís.* Separa elements d'una enumeració
- Aquell xic, el dels cabells rossos, va arribar ahir.* Es tracta d'un aclariment
- L'avi condueix massa ràpid; l'àvia, no.* Hem elidit un verb
- Són les més dolces, les que preferisc.* Hem canviat l'ordre lògic dels elements de l'oració i la coma indica una inflexió tonal.
- Així doncs, tornem a començar.* Darrere de la locució conjuntiva "així doncs".
- Estimats companys,*
Ens adrecem a vosaltres per tal de fer-vos arribar un missatge de...

Encapçalament d'una carta

- Segona part de l'activitat: resposta oberta.

3. Que introdueixen en cadascun dels següents casos els dos punts?

- Començarem per les comarques valencianes del nord: els ports, l'Alcalatén, el Maestrat, la Plana Baixa...* Una enumeració.
- Heu de dir paraules que només contenen la vocal "i". Per exemple: pit, lilit, crit, crim, ric, nit, cim...* Una enumeració d'exemples.

- c. *El text no és acceptable: no és adequat a la situació i hi trobem un ús incorrecte dels connectors.* Una explicació.
- d. *El treballador de correus em va dir: "Esperava rebre algun paquet de l'ajuntament d'Alzira?"* Estil directe.

4. **Has anat a un organisme oficial de la Generalitat Valenciana i no has trobat fulls d'instància en valencià. Escriu un document administratiu en què exposes la situació i sol·licites una solució del problema. Si vols, pots triar una altra situació.**

- Resposta oberta

5. **Digues quin d'aquests signes utilitzem en cada cas dels indicats i posa'n un exemple de cada un, ja siga inventat o extret d'algun text: guió, punts suspensius, signes d'admiració, cometes, punts suspensius entre claudàtors, parèntesis, signes interrogatius.**

- Assenyala una suspensió en el discurs, bé perquè es decideix deixar l'oració inacabada bé per indicar dubte, temor, sorpresa, etc.* Punts suspensius.
 - Delimiten enunciats interrogatius directes. Marquen una pregunta.* Signes interrogatius.
 - Delimiten enunciats exclamatius directes. Indiquen onomatopeies, interjeccions, admiració.* Signes d'admiració.
 - Introdueix les intervencions dels interlocutors en els diàlegs.* Guions
 - Indica l'omissió d'una part del text transcrit.* Punts suspensius entre claudàtors.
 - Emmarquen paraules emprades en un sentit especial.* Cometes.
 - Emmarquen barbarismes.* Cometes.
 - Obrin i tanquen explicacions dins del discurs. Normalment poden substituir-se pels guionets o per les comes.* Parèntesis.
 - S'utilitzen també en citacions textuais i per marcar l'estil directe.* Cometes.
 - En els títols de conferències, ponències, discursos, articles, poemes, cançons, capítols, col·leccions de llibres o discos. Si es tracta de novel·les, obres de teatre, pel·lícules, revistes, hem d'usar la lletra cursiva.* Cometes.
- La segona part de l'activitat: resposta oberta

6. **Extrau d'una novel·la, d'un diari o d'una revista un exemple de cada ús de cadascun dels signes explicats a la unitat, tant a la teoria com en les activitats anteriors.**

- Resposta oberta

Activitats pàgina 182

1. **Escolta la cançó i completa els buits. Sense llegir la teoria del bloc de Gramàtica, classifica les paraules que has escrit en: preposicions, conjuncions o adverbis. Tingues en compte que, en ocasions, es pot tractar de locucions (prepositives, conjuntives o adverbials). Quan acabeu l'explicació de tot l'apartat de gramàtica, repassa la teua resposta a aquesta activitat i fes les correccions oportunes.**

Si te'n vas, fes-ho **perquè** ja ho tens clar
sense por **ni** record
sense dubtes **ni** dolor
sense trampa **ni** traïció
 fes-ho **perquè** tens algú millor

No sé com explicar-te per què
No sé què va aturar-me
però sé que et pot passar **a** tu
 allò que creies perdut
 ho tenies **dins** **i** surt
 ningú **no** s'ho havia endut

Diga-ho **ja** d'un cop **o** no tornis més
 aquesta vegada resistiré
però no em facis boig esperant una paraula
 pren la decisió, és el moment

Deixa'm **sense** por **ni** remordiments
 deixa'm **perquè** jo hagués fet el mateix
 que no hi ha culpable **si** vas enamorar-te
 sé que vaig fallar-te **i** **ara** em toca pagar a mi

No ho entenc, ens trobem **pertot arreu**
 es casual **i** pervers
però em resulta tan estrany
 no puc viure allà on ets tu
 i no és cap qüestió d'orgull

Escric **per** no tornar **a** fallar-te
estàs a punt d'equivocar-te
com dir que no tot és perdut
el que sents no ho sap ningú
de vegades ni ho saps tu
ho tenies **dins** i surt

Diga-ho...

- Preposicions: sense, a, per.
- Conjuncions: si, perquè, ni, però, i, o.
- Adverbis: ja, no, dins, ara, pertot arreu (locució), com (tot i que en altres contextos pot fer la funció de conjunció), de vegades (locució).

Activitats pàgina 184

2. En els Complementes de Regim Verbal, les preposicions a, en, de i amb i la segona part de les preposicions compostes desapareixen si darre-re va la conjunció “que”. Així doncs, corregeix les errades que trobes en aquestes oracions. Has de tenir en compte que hi ha oracions correctes.

- L'amenaçava que l'expulsaria.
- M'alegre que hages arribat a hora.
- Insistí molt que ell era el responsable.
- Bé.
- Confiava que aprovaria sense esforçar-se.
- Bé.
- No ens hem vist des que ha començat el curs.
- No el desperteu fins que arribeu.

3. Subratlla els Complementes Directes d'aquestes oracions i corregeix les errades pel que fa a l'ús de la preposició “a”.

- Albert coneix (a) tothom en la festa. Correcta de les dues maneres.
- Albert saludà (a) tothom abans d'entrar. Correcta de les dues maneres.
- La xarrada interessa molt els oients.
- Vaig seguir els meus enemics sense que se n'adonaren.
- La policia va escorcollar les meues amigues. El seu company va escorcollar els xics de l'altre cotxe.
- El pesat de sempre va distreure els companys de classe i no es van assabentar de l'obra de teatre.

Activitats pàgina 186

4. Subratlla les conjuncions i les locucions conjuntives de les següents oracions.

- Intervindré si és necessari.
- Tot i que no es pot generalitzar, hem trobat moltes incorreccions.
- T'he vist quan miraves per la finestra. (Tot i que també es pot considerar adverbial)
- Com que no atén, no aprova els controls.
- Malgrat el mal comportament, té la virtut de caure simpàtic.
- Vol que tornem a intentar-ho una altra vegada.
- Jo no l'entenc: ara plora, ara riu.
- Prefereixes els dos primers plats o bé vols una amanida i un tros de vedella?

5. Corregeix les errades que trobes en aquestes oracions. Vés amb compte, ja que algunes són correctes.

- Si vénen **i** intenten convèncer-vos, no els escolteu.
- No tinc res més **a** afegir a la teua intervenció.
- Li dóna vitamines **perquè** no es refrede.
- Vam fer amistat molt prompte, **ja que** teníem aficions paregudes. (perquè)
- Bé.
- Llevat que els insistim, no ens parlaran. (tret que, fora que) Són molt orgullosos.
- Bé.
- Estén la roba **quan** arribes.
- Bé.
- Bé.

Activitats pàgina 187

6. Per tal de recordar la classificació de les locucions adverbials i dels adverbis, subratlla els que apareixen en les següents oracions i després classifica'ls segons es tracte d'un adverbial o locució adverbial de lloc, de manera, de temps, de quantitat, d'afirmació, de negació o de dubte.

- Ve de lluny.
- He deixat les claus davall de l'estora.
- L'estadi estava de gom a gom.

- d. Mon pare posa l'arròs a ull; no el pesa.
- e. Dorm amb la finestra oberta de bat a bat.
- f. Vine ací ara mateix.
- g. L'any passat l'empresa va obtenir millors resultats.
- h. Vivim més amunt.
- i. Trobem aquesta herba pertot arreu.
- j. No m'agrada gens, aquest tipus de persones.
- k. A hores d'ara ja deuen haver clausurat l'acte.
- l. En aquella zona sempre plou a muntó.
- m. Treballa molt, el teu cosí. Tu no treballes tant.
- n. Potser no el reconegues quan el veges.
- o. Segurament tornarà a eixir elegit president de l'associació.
- p. Encara no ha vingut? Mai arriba a l'hora.
 - a. De lloc: de lluny, davall, ací, més amunt, pertot arreu.
 - b. De manera: de gom a gom, a ull, de bat a bat.
 - c. De temps: ara mateix, l'any passat, a hores d'ara, ja, a l'hora.
 - d. De quantitat: *de gom a gom*, gens, a muntó, molt, tant.
 - e. D'afirmació: segurament.
 - f. De negació: no, mai.
 - g. De dubte: potser, *segurament*.

7. Quines són les conjuncions adverbials i adverbis que apareixen en aquest text i que ordenen el discurs? I els que connecten oracions i a la vegada aporten un matís significatiu?

- Ordenen el discurs: en primer lloc, després, per últim.
- A la vegada aporten un matís significatiu: particularment, així mateix, consegüentment, no obstant això.

8. Recorda que, si has realitzat l'activitat 1 d'aquest bloc, ara has de revisar-lo i corregir-lo.

- Ja està solucionada. És la primera.

Activitats pàgina 191

Practica el comentari, pàgina 191.

- *Sàpiens*: revista d'història en català.

- Tema del text: El rei jueu Herodes no va manar matar els xiquets de Betlem, però sí que ho va fer amb tots aquells que li suposaven una amenaça, inclosos la dona i els fills. Va ser un rei molt sanguinari.
- La finalitat és donar a conèixer, de manera objectiva i documentada, un personatge històric i, especialment, fer saber que allò perquè se'l recorda realment no ocorregué mai.
- Tipologia predominantment expositiva.
- Perquè es transcriuen paraules literals d'un altre text.
- Resposta oberta.

Activitats pàgina 198

a. Aquest fragment d'un poema de Francesc V. Garcia, a quin corrent estètic pertany?

- Al Barroc.
 - **Quines característiques hi trobes?** Els autors del Barroc començaren a incloure en els seus textos les coses lletges i brutes de la natura humana. Així mateix, aquest autor solia tractar temes escatològics, grollers i burlescs, cosa que s'aprecia en el poema, en què es burla de la cara d'una jove que té verola, comparant-la amb una morta a qui els cucs han rosegat.

b. El fragment que has llegit es troba dins l'obra *Lucrècia*. A quin moviment pertany?

- Al Neoclassicisme.
 - **Dins de quin gènere literari el situes?** Del teatre
 - **Qui n'és l'autor?** Joan Ramis
 - **Què defensa el personatge?** La llibertat front a l'esclavitud i l'opressió.

c. La *Rondalla de rondalles* de Lluís Galiana ens mostra una tirallonga de refranys i dites populars dins una senzilla narració que explica les discussions d'una família valenciana entorn el prometatge de la seua filla. Explica què signifiquen les frases fetes que es troben subratllades al text.

- **passar-se'n de ratlla**: traspasar els límits establerts.
- **pedre la xapeta**: tornar-se boig.

- **ofegar-se en poqueta aigua:** sentir-se aclaparant davant un obstacle, pensar que no se superarà.
- **tocar coure:** tenir diners.
- **tindre bon pessebre:** tenir aixopluc, recer.
- **ballar en l'ull:** fixar-se en algú, enamorar-se.
- **tocar algú altre un fil de roba:** posar la mà damunt, tocar, acariciar.

d. Aquest poema pertany a la literatura culta o popular?

- Popular
 - **Què és?** Una cançó de bressol.

e. Aquest fragment, a quin gènere pertany?

- A la nadala.
 - **I Maria, què canta?** Una cançó de bressol.

f. En quina persona està escrit el text (f)?

- En primera.
 - **Què explica el protagonista?** Que quan era xicotet feia una bona vida però de major s'ha convertit en lladre i assassí. Així va robar un comerciant quan venia d'una fira amb els seus guanys i també una jove, dient-li que s'hi casaria, cosa que no va fer.
 - **Dins de quin gènere el situes?** Dins les cançons de bandolers i lladres de camí ral.

UNITAT 9

CONTINGUTS

- El discurs: L'adequació.
- Estudi de la llengua:
 - Ortografia: El guionet.
 - Gramàtica: Els barbarismes. Formació de paraules.
- Comentari de textos: Esquema de redacció i revisió del comentari.
- Història de la literatura: El segle XIX: desenvolupament econòmic. La industrialització. La nova burgesia. Bases de la normativització i de la normalització de la llengua. La Renaixença: Romanticisme peculiar. Model de llengua: partidaris del model culte i del model popular. Constantí Llombart, Teodor Llorente. Lo Rat Penat. El sainet: Eduard Escalante.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Distingir les principals característiques de l'adequació.
- Analitzar l'adequació de textos escrits i orals.
- Produir textos orals o escrits, de qualsevol tipologia, amb adequació, coherència i cohesió.
- Aprendre les normes d'ús del guionet i utilitzar-lo correctament.
- Conèixer els diferents mecanismes de creació lèxica.
- Aprendre el concepte de barbarisme.
- Conèixer diverses solucions a l'ús de barbarismes en valencià i fer-ne ús.
- Expressar oralment i per escrit la reflexió que genera la lectura i l'anàlisi dels textos.
- Entendre per què amb el segle XIX s'inicia el període anomenat *Renaixença* i la importància que té en la recuperació de la llengua.
- Conèixer-ne les característiques més rellevants i identificar els autors i les obres més importants de l'època.
- Estudiar les diferències entre els poetes de quant i els poetes d'espardenya.
- Valorar el teatre popular valencià del XIX.
- Ser capaç de respondre preguntes i de fer propostes

de treball basades en el contingut i en la forma dels textos literaris del període.

- Gaudir amb la lectura dels textos literaris representatius de l'època.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- Analitzar l'adequació, coherència i correcció d'una sèrie de textos.
- Produir textos, orals o escrits, amb adequació, coherència i cohesió.
- Aplicar les regles de l'ús del guionet.
- Utilitzar els diccionaris per tal d'escriure cada vegada amb més correcció.
- Aplicar els diferents mecanismes de creació lèxica treballats a l'apartat de gramàtica de la unitat.
- Corregir barbarismes.
- Analitzar textos tot tenint en compte: introducció, contextualització, tema, argument i contingut, a més de l'adequació, coherència i cohesió.
- Analitzar i valorar les composicions literàries i populars del segle XIX tenint en compte la tradició cultural en què s'inscriuen, la seua estructura i els valors que transmeten.
- Analitzar, en activitats discursives diverses a partir de textos proposats, les actituds sociolingüístiques que es manifesten en una situació de contacte entre el valencià i el castellà.
- Interpretar el contingut d'obres literàries breus i fragments significatius de la nostra literatura utilitzant els coneixements sobre les formes literàries i els distints períodes, moviments i autors.

SOLUCIONARI

Activitats pàgina 203

1. Localitza en el text les expressions políticament correctes i substitueix-les per les tradicionals.

- Persona femenina: xica, noia, dona.
- De més edat que no pas ella: més majors
- Treballadora no remunerada: serventa, esclava
- Eren facialment més poc afavorides que un pecat: eren lletges
- Persona femenina d'ètnia africana: una negra
- Una persona masculina: un xic, un home

2. Escriu una notícia sobre un succés, inventat o real, que no segueixca alguna de les regles de cooperació conversacional de Grice.

- Resposta oberta.

3. Llig i observa el següent text. Creus que és adequat? Justifica la teua resposta i, en cas de no ser-ho, torna'l a escriure.

- No ho és. El tipus de text hauria de ser una sol·licitud o instància, no una carteta. El registre ha de ser un estàndard que respecte mínimament la formalitat (3a persona del singular).
- Exemple de la sol·licitud:

Antoni Giner Romeu, natural de Vinaròs, amb DNI 12345678A, i domicili al C/ Aiguaoliva, número 3, 1r, 2a,

EXPOSO:

- Que s'han fet obres de restauració a una casa antiga de la meua propietat, situada al carrer Major, número 4, de Vinaròs, i que dispo de tots els permisos necessaris per a tal restauració. Per això,

SOL·LICITO:

- Que se'm concedisca la subvenció que l'Ajuntament de Vinaròs paga per la rehabilitació de cases antigues, la qual cosa espero obtenir. Adjunto la documentació necessària.

Vinaròs, 2 de desembre de 2007.

Sr. Alcalde, president de l'Ajuntament de Vinaròs

Activitats pàgina 204

1. A continuació tens explicats els casos en què cal posar guionet a les paraules compostes. Hi observaràs que no hi ha exemples. Els has de posar tu. Extrau d'aquesta llista de mots els exemples per a cada cas explicat i torna a copiar

al teu quadern les regles acompanyades d'exemples.

- Als mots compostos:
 - Cal posar guionet:
 - * Quan el primer element és un punt cardinal: nord-americà, nord-africà, sud-est.
 - * En onomatopeies i en compostos reduplicatius o quasi reduplicatius: ping-pong, xino-xano, ziga-zaga, non-non, tic-tac.
 - * Quan l'absència de guionet pot dur a confusió o dificulta la lectura: Bell-lloc, Mont-roig.
 - * En compostos en les quals el primer element acaba en vocal i el segon comença per r, s o x: Vila-real, para-xocs, penya-segat, para-sol, compta-revolucions.
 - * En paraules compostes el primer element de les quals porta accent gràfic: despús-demà, pèl-roig, pèl-llarg.
 - * A la construcció no + substantiu: nobel·ligerància, no-violència.
 - * En els préstecs d'altres llengües no assimilats: dalai-lama, ex-libris.
 - * En compostos de noms propis i/o que mantenen una relació de direccionalitat: diccionari Alcover-Moll, la línia Tarragona-València.

Activitats pàgina 205

2. Busca al diccionari paraules construïdes amb prefixos (arxi-, ex-, pre-, pseudo-, quasi-, sots-, vice-) que no porten guionet. Segons els anys d'edició del diccionari, potser trobes algunes paraules amb guionet, ja que la norma ha canviat en aquest punt.

- Resposta oberta.

3. Uneix els dos elements de cada paraula. Posa, quan calga, guionet, i fes els canvis pertinents en cada cas. Busca al diccionari el significat de les paraules que no entens, copia'l al quadern i escriu una oració en què aparega.

- Pèl-roig, guarda-roba, caragirat, besàvia, pellroja, escurabutxaques, rentaplats, escuradents, busca-raons, buscabregues, no-alineació, no bel·ligerant, pocavergonya, pocatraça, poca-solta, epicolíric, fisi-coquímic, tastaolletes, poti-poti, panxacontent, pseudoliteratura, prebètic, somiatruïtes.

Activitats pàgina 207

1. Escolta la cançó d'Albert Pla i detecta-hi els barbarismes. Mentre l'escoltes pots observar que, tot i tractar-se de barbarismes, es pronuncien amb fonètica del català central.

- Quarto: habitació, cambra
- Polilla: arna
- Carcoma: corcó
- Buhardilla: andana, golfes
- Algo: alguna cosa
- Sobaco: aixella
- Retrato: retrat
- Sargento: sergent
- Ardilla: esquiroi
- Envidia: enveja
- Tuberia: canonada
- Inquilino: inquilí

2. Busca les paraules i expressions genuïnes per tal d'evitar els següents barbarismes.

- Trencacaps (tot i que puzzle també està admés), nadala, altaveus, lloc, petjada, avi (iaio), vaga, cap, safata (plata, font), lleixiu, incloure, admetre, decebre, fer vergonya, descobriments, alliberament, adob, furgadents (escuradents), turmell, amortir, benigne, traïdor, florir, entrepà (rua), corredor (passadis), passar (succeir), pertànyer, fer oix (fer fàstic), esdeveniment, avortament, aplaudiment, comiat (acomiadament), comandament, mantega, fascicle, angle, farmaciola, espectacle, bossa de mà, brou (tot i que també està admés), gresca (aldarull), la calor, el costum, tant de bo!, per la resta, la suor, una anàlisi, els altres, alerta! (vés espai).

3. A l'esquerra trobaràs expressions incorrecte en valencià: es tracta de calcs d'expressions del castellà. A la dreta trobaràs la manera correcta per tal d'expressar la mateixa idea. Uneix-les.

- A simple vista: a ull
- Mala patà!: mala sort!
- En serio: de veres
- De repent: de sobte
- Cosir i cantar: bufar i fer ampolles

- Per lo tant: per tant
- Al por menor: al detall
- Al fi i al cap: al cap i a la fi
- Donar la impressió: fer la impressió
- Quina rissa!: quin riure! Quina gràcia!
- En un santiamén: en un bufit

Activitats pàgina 208

1. La llengua disposa de diversos mecanismes per tal de crear noves paraules. Uneix cada mecanisme amb el seu significat: DERIVACIÓ, COMPOSICIÓ, HABILITACIÓ I FLEXIÓ.

- Addició d'un afix (prefix, sufix o sufix) a un lexema ja existent en la llengua (*mort: im-mort-al; im-mort-al-itat*): DERIVACIÓ.
- Afegim morfemes als lexemes que aporten canvis de gènere, nombre, persona, temps, aspecte i mode (*cantar, cant-ava, cant-í; cosí-ina-ins-ines*): FLEXIÓ.
- Ús d'una paraula amb una funció que no és l'habitual (*El groc m'agrada més*): HABILITACIÓ.
- Combinació de dos o més radicals de paraules (*parallamps*): COMPOSICIÓ.

2. La derivació permet crear paraules d'una categoria gramatical diferent. Segueix les indicacions i posa exemples que ho demostrin.

- Verbs a partir de noms: arrelar, sucra, caçar, exemplificar, arredonar, enutjar, escabetjar, passejar, hospitalitzar.
- Adjectius a partir de verbs: menjador, estimat, girat, parlador.
- Verbs a partir d'adjectius: simplificar, ennegir, enfortir, suavitzar, debilitar, afluïr, agrejar.
- Substantius a partir d'altres substantius: xicot, xicota; fusteria, cullerada, cullerot; fullatge, brancatge.
- Substantius a partir d'adjectius: grogor, negror, alegria, quietud, esclavitud, tristesa.
- Adjectius a partir de substantius: comarcal, alada, banyut, crepuscular, urbà.

3. Treballem ara una mica els sufixos que usem per formar gentilicis. Consulta un diccionari o una enciclopèdia, si et cal, i digues el nom

dels habitants dels següents llocs: Foios, Castelló de la Plana, Crevillent, Cullera, Morella, Gandia, Elx, Manises, Moixent, Vila-real, Càlig, Montcada, Alfara, Nules, Onda, Orpesa, Peníscola, Puçol, Quart de Poblet, Torrevella, Teulada, Villena, Xàtiva, Xixona, Santa Pola, Teresa, Torrent, Picanya, Montroi, Moncofa, Calp, Alzira.

- Foier, castellonenc, crevillentí, cullerà, morellà, gandià, il·licità (elxà), maniser, moixentí, vila-reallenc, calijó, montcadí, alfarer, nuler, onder, orpesí, peníscola, puçolenc, quartà, torreveller, teulader (teuladí), villener, xativí, xixonenc, santapoler, teresà, torrentí, picanyer, montroià, moncofí, calpí, alzireny.

Activitats pàgina 209

4. Digueu quin significat aporten els prefixos de les següents paraules:

- **Anormal**: no; **desil·lusió**: contrari de; **inútil**: contrari de; **incapaç**: contrari de; **apolític**: no; **bisexual**: dos; **trienni**: tres; **pseudodepressió**: fals; **conviuere**: confluència; **arximilionari**: molt; **avantposar**: davant; **preinscripció**: abans; **interculturalitat**: entre; incloure: dins; extreure: fora.

5. Afig afixos a les paraules proposades per tal de crear el derivat que et demanem.

- Cadirer, pinar, cendrer, encreuament, rellotger, saviesa, embarcar, entristir, arredonir, aclariment, quietud, enfosquir, empaperar, rondallaire, embenar, fullatge (fullam).

6. Digueu a quina categoria gramatical pertany cada element d'aquestes paraules compostes, com a l'exemple.

- Torcamans: verb + substantiu
- Pèl-roig: substantiu + adjectiu
- Allioli: substantiu + substantiu
- Malvendre: adverbi + verb
- Malcasat: adverbi + adjectiu
- Cobrellit: verb + substantiu
- Grecolatí: adjectiu + adjectiu
- Malcarat: adverbi + adjectiu
- Menysprear: adverbi + verb

7. Corregeix les següents paraules compostes pel que fa a l'ús del guionet.

- Portaveu, gratacel, hispanoamericana, aiguardent, sord-mut, celobert, guardabosc, torcaboques, salvavides, meló d'Alger, ferrocarril, fotocopiar, primmirat, Ventafochs, blaugrana, no-globalització, antiglobalització.

8. Quina categoria gramatical han adquirit els verbs subratllats en les següents oracions? Quina funció sintàctica hi realitzen?

- El daurat és més bonic. Substantiu. Subjecte.
- Des que se n'anà estic molt tocat. Adjectiu. Atribut.
- Ha trobat la roda rebentada. Adjectiu. Complement predicatiu.
- De menut caminava botant. Adverbi. CC manera.
- El sopar va ser espectacular. Substantiu. Subjecte.
- M'agrada xarrar amb els amics. Substantiu. Subjecte.

Activitats pàgina 213

Practica el comentari

- *sinònims*:
 - Nin, nina: xiquet, xiqueta
 - Niguls: núvols
 - Menaven: conduir
 - Ullastre:olivera borda
 - Fressa:soroll
 - Banyats: mullats
 - Revinglades: torçades
 - Ensonyats: ensopits, somnolents
 - Bellumes: pampallugues
 - Vasta: molt extensa, immensa
 - Herbei: herbassar
 - Temorencs: temerosos
 - Cans: gossos
 - Melic: llombrígol
 - Foragitava: expulsava, treia
- El text que hem llegit és un fragment de la novel·la *Cri-neres de Foc*, de l'autora manacorina Maria-Antònia Oliver (1946). Ha escrit novel·les de realisme crític i de

realisme màgic relacionat amb el món mític de les rondalles. També ha conreat la novel·la policíaca, el teatre, ha escrit guions per al cine i la ràdio i s'ha dedicat al periodisme. El 2003 fou guardonada amb el premi Ramon Llull de Lletres. *Crineres de Foc* és la història de la creació d'un poble, el Claper, en què hi viuen revoltats, pobres d'esperit, bona gent, indiferents... i on la vida té un compàs regular al ritme dels amors i desamors.

- El tema del text és el naixement d'una xiqueta i, al mateix temps, el naixement d'un poble, del qual, en aquest fragment, no es diu el nom. L'Estel va nèixer en un Casal situat enmig d'una extensa planura, aïllat del Món de Fora per complet. La xiqueta es deia Estel perquè així ho havia decidit sa mare, que la va engendrar quan començava a fer-se vella i deia que un estel li havia fet l'amor, per la màgia que suposà la concepció d'una nova vida. Dins el Casal l'esperaven la mare, el pare, l'àvia, la dida i dos germans. Quan ella va nèixer, van arribar al poble nou membres d'una família, i amb ells va nèixer el poble.
- El text es pot estructurar de la següent manera: una introducció (1a frase), que ens situa en el dia del naixement de la xiqueta; i un desenvolupament (resta del text). En el desenvolupament es conta com s'aïlla el Casal, què hi ocorre al seu interior mentre la mare va de part i què passa quan naix la xiqueta als afores del Casal. En la línia 38 es fa un bot enrere (analepsi) per contar com havia sabut la mare que tindria una xiqueta i per què va triar el nom d'Estel. No podem parlar, en aquest cas, de desenllaç perquè la història no acaba, tot just comença. Recordem que es tracta del fragment inicial d'una novel·la molt extensa.
- La finalitat del text és entretenir i fer gaudir els lectors amb la narració d'una història sobre la creació d'un poble especial que acull gent de tot tipus arribada dels països de la Rosa dels Vents.
- El lèxic del text ens remet claríssimament a les Illes (paraules en negreta). Les formes no vocàliques dels possessius, l'infinitiu "néixer" i la paraula "estel" són pròpies dels dialectes orientals. També hem de parlar dels nombrosos adjectius i complements del nom que s'utilitzen per descriure el Casal i el seu entorn.
- El narrador del text és una 3a persona que no forma part de la història que conta; per tant, parlarem d'un narrador heterodiegètic i d'una focalització zero, perquè el narrador sap tot el que ocorre dins i fora de la casa i tot

el que pensen, diuen i fan els personatges; sap més que els personatges.

- L'espai i el temps de la història són un misteri; no se'n fa cap referència explícita. Sabem que l'acció transcorre en plena natura, enmig d'una planura i dins d'una gran casa de camp, el Casal. Les úniques referències clares són el País de Llevant, Ponent i el Món de Fora, noms imaginaris que podrien correspondre a qualsevol terra. Podem pensar que l'acció transcorre durant la primavera o la tardor pel que es diu al 2n paràgraf.
- El fet que una dona parisca a casa i que l'assistisquen al part una dida i l'àvia, ens remet a un temps passat, no molt llunyà, però imprecís.
- En el text predomina la narració de la història d'un naixement i es barreja amb seqüències descriptives i diàlogues.

Valoració del conjunt: resposta oberta.

Activitats pàgina 220

a. De quin poeta es considera una obra mestra el poema *Canigó*?

- De Jacint Verdaguer.
 - L'argument conté molts dels elements romàntics: Gentil, fill de Tallaferró i nebot de Guifré, lluita contra els moros que han envaït Catalunya. Però és encisat per la fada Flordeneu i se'n va amb ella al Pirineu. L'oncle el considera un traïdor i el mata. Finalment per redimir el seu pecat funda un monestir.
 - **En quin moment d'aquesta història ens trobem en el fragment (a)?** Quan l'oncle ha anat a buscar Gentil i el troba al Pirineu.
 - **De quin personatge parla?** Del comte Guifré.
 - **En quin lloc es troba?** En la cima del Canigó.
 - **Què fa?** Estimba el seu nebot muntanya avall, és a dir, el llança des de dalt i, per tant, el mata.
 - **Com se sent?** Esglaiat i penedit. Vol morir.

b. El fragment (b) pertany a l'obra *La filla del mar* d'Àngel Guimerà. Creador de grans tragèdies romàntiques, sol encaminar la tensió per les passions entre els personatges cap a un tràgic final. Què et suggereix el text? Explica breument per escrit quin creus que és l'argument de l'obra i quin és el seu desenllaç.

- Resposta oberta. Cada alumne ha d'inventar una història que tinga un desenllaç com el ue oferim (o explicar-la si l'ha llegida).

c. Qui va escriure la novel·la *La febre d'or*?

- Narcís Oller.

En aquesta obra veiem el canvi de la Barcelona menestral a la Barcelona burgesa i industrial. En ella es retraten alguns ambients d'aquella època (l'ambient de la Borsa, el Liceu, les torres de Pedralbes, l'hipòdrom...).

- **Què descriu el text?** L'ambient del gran teatre del Liceu en una nit d'òpera.
- **Quina sensació et causa?** Transmet la gran elegància i opulència de la burgesia barcelonina que acudeix a l'espectacle i la gran riquesa del Liceu.

Escriu el tipus de vocabulari que ho demostra.

Grans canastres de flors, aspecte brillantíssim i distingit, esplèndida claror dels canelobres, lluminosos raigs tornassolats, brillants, maragdes, robins com roents guspies, com diminuts sols els topazis, essències i flors perfumaven l'espai, món elegant, aspecte de distinció i riquesa enlluernador.

d. Teodor Llorente, amb el seu tipus d'escriptura, volia ser entès pel poble i no solament per uns pocs erudits. Així, en les seues composicions trobem un llenguatge popular, quotidià, sense grans complicacions però no per això descarat o poc literari. Després de llegir el fragment de *La barraca*, estàs d'acord amb aquesta afirmació?

- Sí, crea una peça amb imatges molt poètiques però escrites amb un llenguatge gens complex sinó fàcil d'entendre per tothom: mar blavosa, tranquil·la platja, nevat colom, brancatge ombriu, etc.
- **D'altra banda, quins són els termes de la comparació que fa el poeta?** Compara la barraca, pel seu color blanc, amb una gavina i un colom.

e. El fragment (e) pertany a *Les coentes d'Escalente*. Quin conflicte es planteja?

- Hem posat algunes paraules en cursiva perquè les agrupeu distingint entre macarronismes (o *espardenyades*), malapropismes i castellanismes. Després comenta l'ús que fa cada personatge de la llengua. A partir de la situació que es planteja al text, redacta una definició de *coentor*.

– Castellanismes:

- * “pues”, “tratad”, “algo”, “me humilla”,

– Macarronismes:

- * Paraules valencianes dins una frase en castellà:
“botigas”
“*me ho escrius*, ya lo tendrían”
- * Pronunciació de paraules castellanques amb fonètica valenciana:
“sierta”, “requidor” “influco” “sosiedat”
- * Paraules castellanques en una frase en valencià:
“els teus xicots *a qué se dedican?*”

– Malapropismes:

- “serenía” (de “sereno”, construït com alcalde, alcaldia),
“carete” (en comptes de “cadete”; transformació de la *d* intervocàlica potser per confusió amb cara)

- El personatge de Ramon sempre s'expressa en valencià. Dels dos personatges és l'únic que fa ús de castellanismes, habituals en l'ús de la llengua per les interferències del castellà. Només fa ús d'un “macarronisme”: *influco*, que potser es deu a una imitació, en clau de burla, de la seua interlocutora. En canvi, la major part dels macarronismes i malapropismes estan en boca de Sebastiana, que intenta parlar sempre en castellà, tot i l'escassa competència que demostra.
- Una definició de *coentor*: Qualitat que mou a riure-se'n per la ridícula i la inadequació d'una cosa que es fa o es diu sense tindre les competències per a fer-ho o dir-ho.

APÈNDIX

CONTINGUTS

- Sintaxi: l'oració simple i l'oració composta.
- El llenguatge poètic.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Conèixer els principals conceptes del llenguatge poètic referits a la rima, la mètrica, l'estrofa, les figures retòriques.
- Conèixer conceptes relatius a la sintaxi: l'oració simple i l'oració composta.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

- Distingir les funcions dels diferents complements verbals de les oracions simples.
- Distingir les oracions subordinades substantives, les adjectives i les adverbials.
- Detectar i indicar quines funcions acompleixen determinades proposicions de les oracions compostes indicades.
- Classificar diverses oracions subordinades segons la relació entre la proposició principal i la subordinada.

SOLUCIONARI

Activitats pàgina 226

1. **Ací tens un grapat d'oracions subordinades substantives. Diques, en cada cas, quina funció acompleixen les paraules en negreta.**

- He vist **allò que m'havies dit**. COMPLEMENT DIRECTE
- He tornat **on em recomanares**. COMPLEMENT CIRCUMSTANCIAL DE LLOC
- Presenta'm **a qui tu vulgues**. COMPLEMENT DIRECTE
- A veure si encertes **per a qui és el regal**. COMPLEMENT INDIRECTE

- Repeteix **quin ha estat el resultat**, per favor. COMPLEMENT DIRECTE
- **Qui arribi primer** que avise a la resta de companys. SUBJECTE
- M'agradaria saber **amb qui prefereixes viatjar**. COMPLEMENT CIRCUMSTANCIAL DE COMPANYIA
- No sé **de què s'ha pogut assabentar**. COMPLEMENT DE RÈGIM VERBAL
- No sé **si podré arribar-hi a temps**. COMPLEMENT DIRECTE
- M'encisa **que tingues tan bon caràcter**. SUBJECTE
- No m'agrada **arribar a hora horada**. SUBJECTE

2. **Segueix els exemples per tal de construir oracions subordinades adjectives. Fes-ne adjectives de relatiu, com al primer exemple, i amb participi, com al segon exemple.**

- Resposta oberta

Activitats pàgina 227

3. **Subratlla les proposicions o clàusules adverbials de les següents oracions i digues què assenyalen: temps, lloc, manera... Proposa més exemples.**

- Mentre esperava l'àvia, quasi he acabat de llegir el llibre. TEMPS
- Ja em diràs què t'ha semblat després de tornar-ho a veure. TEMPS
- Cada vegada que el véiem duia els cabells d'un color diferent. TEMPS
- Sempre comencem per on ho havíem deixat a la darrera classe. LLOC
- Vés on ell et diga. LLOC
- Arribats en aquest punt, ja no sé com continuar. TEMPS

- He trobat la rosella on em vas dir que la trobaria. LLOC
- Memoritza-ho com tu saps. MANERA
- Han tornat a casa botant d'alegria. MANERA

Segona part de l'activitat: resposta oberta.

4. Digues, segons la relació que s'estableix entre principal i subordinada, quina classe d'oracions són les següents: concessives, finals, causals, condicionals, consecutives. Inventa més exemples per a cada cas i mira d'usar nexes diferents.

- Tot i que era la parella favorita, no tenia el nivell que s'exigia. CONCESSIVA
- Us recomanarem si demostreu que sabeu comportar-vos de manera amistosa. CONDICIONAL
- No podem realitzar l'eixida a l'Albufera perquè plou massa. CAUSAL
- Va arribar quan l'espectacle havia començat; per tant, no va poder entrar-hi. CONSECUTIVA
- Li donaran una segona oportunitat perquè puga demostrar el que tots saben que pot fer. FINAL

Guia del professor

Valencià
Llengua i Literatura

1

ISBN 978-84-9826-431-9

9 788498 264319